

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ADÖLESANLARIN SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIĞININ EBEVEYNLERİN SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIĞINDAN ETKİLENME, SİBER ZORBALIK
VE YALNIZLIKLARINI ETKİLEME DURUMUNUN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seher ARI ÜNAL

HEMŞİRELİK PROGRAMI

Ankara, 2021

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ADÖLESANLARIN SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIĞININ EBEVEYNLERİN SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIĞINDAN ETKİLENME, SİBER ZORBALIK
VE YALNIZLIKLARINI ETKİLEME DURUMUNUN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seher ARI ÜNAL

HEMŞİRELİK PROGRAMI

Ankara, 2021

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Adölesanların Sosyal Medya Bağımlılığının Ebeveynlerin Sosyal Medya
Bağımlılığından Etkilenme, Siber Zorbalık ve Yalnızlıklarını Etkileme Durumunun
İncelenmesi

Seher ARI ÜNAL

Yüksek Lisans Tezi

20.12.2021

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Sibel KÜÇÜK

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Sibel KÜÇÜK

Doç. Dr. Selen ÖZAKAR AKÇA

Dr. Öğr. Üyesi. Evrim KIZILER

Okuduğumuz ve Savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için
gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Prof. Dr. Seyfullah Oktay ARSLAN

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

20-12-2021

Seher ARI ÜNAL

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimim boyunca bakış açısıyla bana yol gösteren, tecrübesi ve bilgisiyle desteğini eksik etmeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Sibel KÜÇÜK'e, bu süreçte emeği geçen bütün hocalarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Tez sürecinin zorlu aşamalarında sabırla bana vakit ayıran sevgili Çağla ŞAFAK'a teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi tez dönemimde de hep yanımda olan desteklerini, sevgilerini ve iyi dileklerini esirgemeyen annem Ayşegül ARI, babam İbrahim ARI ve canım kardeşlerime, sabırla yanımda olan sevgili eşim Ömer ÜNAL'a, bana yardımcı olabilmek için benimle çabalayan dostlarım Nur DELİALİOĞLU ve Betül YILMAZ KARADENİZ'e sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	vi
TABLolar DİZİNİ	vii
1. GİRİŞ	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Soruları	3
1.4. Araştırmanın Önemi	3
2. GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. Sosyal Medya	5
2.1.1. Sosyal Medyanın Tanımı ve Tarihi	5
2.1.2. Sosyal Medya Bağımlılığı.....	7
2.1.3. Adölesanlarda Sosyal Medya Bağımlılığı.....	8
2.1.4. Ebeveynlerde Sosyal Medya Bağımlılığı	10
2.1.5. Sosyal Medya Bağımlılığının Sonuçları/Etkisi	11
2.2. Siber Zorbalık.....	12
2.2.1. Siber Zorbalık Tanımı ve Nedenleri.....	12
2.2.2. Adölesanlarda Siber Zorbalık.....	16
2.2.3. Siber Zorbalığın Sonuçları ve Etkileri	16
2.2.4. Adölesanlarda Sosyal Medya Bağımlılığı ve Siber Zorbalık.....	17
2.3. Yalnızlık	18
2.3.1. Yalnızlık Tanımı ve Nedenleri	18
2.3.2. Adölesanlarda Yalnızlık.....	19
2.3.3. Yalnızlığın Sonuçları ve Etkileri	20
2.3.4. Adölesanlarda Sosyal Medya Bağımlılığı ve Yalnızlık	20

2.3.5. Adölesanlarda Siber Zorbalık ve Yalnızlık.....	21
2.4. Adölesanlarda Sosyal Medya Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Yalnızlık Durumlarında Hemşirelik	21
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Şekli.....	24
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri.....	24
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	24
3.3.1. Örneklem Seçimi.....	24
3.4. Verilerin Toplanması.....	26
3.4.1. Veri Toplama Formları.....	26
3.5. Araştırmanın Ön Uygulaması.....	29
3.6. Araştırmanın Uygulanması	30
3.7. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri.....	30
3.7.1. Bağımlı Değişkenler.....	30
3.7.2. Bağımsız Değişkenler	31
3.8. Verilerin Değerlendirilmesi.....	31
3.9. Araştırmanın Etik Boyutu	32
4. BULGULAR	33
4.1. Adölesanlar ve Ebeveynlerin Sosyodemografik, İnternet ve Sosyal Medya Kullanıma Ait Bulgular	33
4.2. Adölesan ve Ebeveyn Değişkenlerinin İncelenmesine Ait Bulgular	38
5. TARTIŞMA	57
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	68
7. KAYNAKLAR	72
8. EKLER.....	92
EK1. Adölesan Formu.....	92
EK 2. Ebeveyn Formu	94

EK 3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF).....	95
EK 4. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF).....	96
EK 5. Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri – II.....	97
EK 6. UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (UCLA KF)	98
EK 7. SMB-ÖF, SMBÖ-YF Ölçek İzinleri.....	99
EK 8. YSZE-II Ölçek İzni.....	100
EK 9. UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu Ölçek İzni	101
EK 10. Etik Kurul Onay	102
EK 11. Valilik (Milli Eğitim Müdürlüğü) İzin Belgesi.....	103
EK 12. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	104
EK 13. Özgeçmiş.....	105

ÖZET

Adölesanların Sosyal Medya Bağımlılığının Ebeveynlerin Sosyal Medya Bağımlılığından Etkilenme, Siber Zorbalık ve Yalnızlıklarını Etkileme Durumunun İncelenmesi

Araştırma adölesanların sosyal medya bağımlılığının ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığından etkilenme, adölesanların sosyal medya bağımlılığının siber zorbalık ve yalnızlıklarını etkileme durumunu incelemek amacıyla Kırıkkale il merkezinde yer alan 12 lisede 878 adölesan ve ebeveyn ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Veriler Adölesan ve Ebeveyn Veri Toplama Formu, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF), Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu SMBÖ-YF), Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri II (YSZE-II), UCLA Yalnızlık Ölçeği-Kısa Formu (UCLA-KF) ile toplanmıştır. Değerlendirmede sayı, yüzde, ortalama, ortanca, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis, Pearson Ki-kare, Spearman Korelasyon testleri ve Lineer Regresyon analizi kullanılmıştır.

Adölesan ve ebeveynler internete çoğunlukla cep telefonu ile erişmekte ve herhangi bir sosyal medya hesabı kullanmaktadır. Ortalama olarak SMBÖ-ÖF'den 69.2 ± 23.6 , YSZE-II siber zorbalık bölümünden 13.4 ± 4.9 , YSZE-II siber mağduriyet bölümünden 13.3 ± 4.8 , UCLA-KF'den 12.3 ± 4.8 , SMBÖ-YF'den 36.6 ± 12.8 puan alınmıştır. Adölesanların sosyal medya bağımlılığı orta, ebeveynlerin düşük düzeydedir. Ebeveynlerin SMBÖ-YF puanındaki 1 puanlık artış adölesanların SMBÖ-ÖF puanlarını 0.485, adölesanların SMBÖ-ÖF formundaki bir puanlık artış YSZE-II zorbalık puanını 0.074 puan, YSZE-II mağduriyet puanını 0.058 puan, UCLA-KF puanını 0.033 puan arttırmaktadır. Ebeveyn SMBÖ-YF puanları ile adölesan SMBÖ-ÖF puanları ile YSZE-II Zorbalık, YSZE-II Mağduriyet ve UCLA-KF puanları arasında zayıf istatistiksel ilişki bulunmaktadır.

Adölesanların sosyal medya bağımlılığı ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığından etkilenmekte, siber zorbalık, mağduriyet ve yalnızlık durumlarını etkilemektedir.

Anahtar kelimeler: Adölesan, ebeveyn, siber zorbalık, sosyal medya bağımlılığı, yalnızlık.

ABSTRACT

Investigation of Adolescents' Social Media Addiction Affecting Parents' Social Media Addiction, Cyberbullying and Loneliness

The research was carried out as a descriptive study with 878 adolescents and parents in 12 high schools located in Kırıkkale city center in order to examine the effects of social media addiction of adolescents on social media addiction of parents, and the effect of adolescents' social media addiction on cyberbullying and loneliness.

Data Adolescent and Parent Data Collection Form, Social Media Addiction Scale-Student Form (SMDS-SF), Social Media Addiction Scale-Adult Form SMBS-YF, Revised Cyberbullying Inventory II (YSZE-II), UCLA Loneliness Scale-Short Form (UCLA-KF). Number, percentage, mean, median, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis, Pearson Chi-square, Spearman Correlation tests and Linear Regression analysis were used in the evaluation.

Adolescents and parents mostly access the internet via mobile phones and use any social media account. On average, SMDS-SF scores 69.2 ± 23.6 , ASI-II cyberbullying scores 13.4 ± 4.9 , ASI-II cyber victimization scores 13.3 ± 4.8 , UCLA-SF 12.3 ± 4.8 , SMDS-YF 36.6 ± 12.8 points. Adolescents' social media addiction is moderate and parents are low. A 1-point increase in the parents' SMDS-YF score increases the adolescents' SMDS-SF scores by 0.485, and a one-point increase in the adolescents' SMDS-SF form increases the YSZE-II bullying score by 0.074 points, the YSZE-II victimization score by 0.058 points, and the UCLA-SF score by 0.033 points. There is a weak statistical relationship between parental SMDS-YF scores and adolescent SMDS-SF scores, and FACI-II Bullying, ASI-II Victimization, and UCLA-SF scores.

Adolescents' social media addiction is affected by parents' social media addiction, and it affects cyberbullying, victimization and loneliness.

Keywords: Adolescent, cyberbullying, loneliness, parent, social media addiction.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AIHL	: Anadolu İmam Hatip Lisesi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
AL	: Anadolu Lisesi
Bkz.	: Bakınız
SMBÖ-ÖF	: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu
SMBÖ-YF	: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu
UCLA-KF	: UCLA Yalnızlık Ölçeği-Kısa Formu
YSZE II	: Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri II
n	: Sayı
%	: Yüzde

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1.	Evren ve örnekleme dair okul türleri, öğrenci sayıları	25
Tablo 4.1.	Adölesanların sosyodemografik özellikleri	33
Tablo 4.2.	Adölesanların internet ve sosyal medya kullanıma ait özellikler	34
Tablo 4.3.	Ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri	36
Tablo 4.4.	Ebeveynlerin internet ve sosyal medya kullanıma ait özellikler	37
Tablo 4.5.	Adölesanların SMBÖ-ÖF, YSZE-II, UCLA KF ve Ebeveynlerin SMBÖ-YF ait puanları	38
Tablo 4.6.	Adölesanların sosyodemografik özellikleri ile SMBÖ-ÖF ölçeği puanlarının karşılaştırılması	39
Tablo 4.7.	Ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri ile SMBÖ-YF ölçek puanlarının karşılaştırılması	40
Tablo 4.8.	Adölesanların internet kullanım ve sosyal medya kullanım ve ebeveyninin sosyal medya kullanım özellikleri, çocuğu ile ilgili iletişim ve denetim özellikleri ile SMBÖ-ÖF ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	40
Tablo 4.9.	Ebeveynlerin internet ve sosyal medya kullanım özellikleri ile SMBÖ-YF ölçek puanlarının karşılaştırılması.....	43
Tablo 4.10.	Adölesanların sosyodemografik özellikleri ve ebeveyninin sosyal medya kullanım özellikleri, çocuğu ile ilgili iletişim ve denetim özellikleri ile YSZE-II puanlarının karşılaştırılması	44
Tablo 4.11.	Adölesanların internet, sosyal medya kullanım özellikleri ve ebeveyninin sosyal medya kullanım özellikleri, çocuğu ile ilgili iletişim ve denetim özellikleri ile YSZE-II puanlarının karşılaştırılması	45
Tablo 4.12.	Adölesanların sosyodemografik özellikleri ile UCLA - KF ölçeği puanlarının karşılaştırılması	47

Tablo 4.13.	Adölesanların internet, sosyal medya kullanım özellikleri ve ebeveyninin sosyal medya kullanım özellikleri, çocuğu ile ilgili iletişim ve denetim özellikleri ile UCLA-KF puanlarının karşılaştırılması	48
Tablo 4.14.	Adölesanların sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, internete ulaşma yolları, kendine ait cep telefonu bulunma ve evde sürekli internet bağlantısına sahip olmalarının SMBÖ-ÖF üzerine etkisi.....	51
Tablo 4.15.	SMBÖ-YF puanların SMBÖ-ÖF puanları, SMBÖ-ÖF puanlarının YSZE-II Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve UCLA-KF puanları üzerine etkisi.....	52
Tablo 4.16.	Adölesanların sosyal medya kullanım ile YSZE-II Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve UCLA-KF puanları, sosyal medya kullanım özelliklerinin SMBÖ-ÖF puanları üzerine etkisi	53
Tablo 4.17.	Ebeveynlerin sosyal medya kullanım özelliklerinin SMBÖ-YF puanı üzerine etkisi.....	54
Tablo 4.18.	SMBÖ-ÖF, YSZE II, UCLA – KF ve SMBÖ- YF puanlarının karşılaştırılması.....	55

1. GİRİŞ

1.1. Problem Tanımı

Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla yaygınlaşması çocuk ve gençlerin hayatlarında sanal ortam ve davranışların önemli bir yer işgal etmesine neden olmuştur (1). İnternet, sanal ortamlar ve bu ortamlarda yaygın olarak kullanılan sosyal paylaşım siteleri gençlere gerçek hayattan çok daha farklı bir ortam sunmakta, bu ağlar aracılığıyla gerçek hayattaki sosyal ihtiyaçlar giderilebilmekte, sosyal ilişki ve durumlarının sürdürülebilmektedir (2). Sosyal medya, özellikle internet teknolojilerin yaygın kullanılan şekli olması nedeniyle günümüzün en ideal iletişim araçlarından biridir. Sürekli yenilenebilmesi, sanal paylaşım yapılabilmesi, birden fazla kullanıma açık olması (3), bireyler arasında iletişimi kolaylaştırması gibi özellikleri nedeniyle sosyal medya, bilinen iletişim alışkanlıklarının değişmesiyle günlük hayatın yerini almaya başlamıştır (4). Dünya nüfusunun 4.8 milyarı yani %61'i internet kullanmakta, her geçen gün internet kullanımının yaygınlaşmasıyla paralel şekilde sosyal medya kullanımı da artmaktadır. İnternet kullanan bireylerin %57'sinin aynı zamanda sosyal medya kullanıcısı olduğu bildirilmektedir. Türkiye nüfusunun %77.7'sinin internet, %70.8'inin sosyal medya kullanıcısı olduğu ve günlük olarak sosyal medyada 2 saat 57 dakika geçirildiği belirtilmektedir (5). Yine Türkiye'de gençlerin diğer yaş gruplarına kıyasla en yüksek internet kullanım oranına sahip olduğu ve 16-24 yaş aralığındaki gençlerin %90.7'sinin aktif olarak internet (6), 12-17 yaş adölesanların ise %89'unun sosyal medya kullanıcısı olduğu bilinmektedir (7).

İnternet, sanal ortamlar ve sosyal medya çok farklı olanaklar sunmalarının yanı sıra paylaşımlar ve içeriklerle ilgili denetiminin olmaması (8), gün geçtikçe kullanıcı sayısının artması (9), bilinçsiz ve kontrolsüz kullanılması nedeniyle sosyal medya bağımlılığı (10), siber zorbalık ve siber mağduriyet (11) gibi çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir (12). Gençlerin yetişkinlere oranla daha fazla internet ve sosyal medya bağımlılık davranışları gösterdikleri (13), adölesanların %13.4'ünün problemli internet kullanma alışkanlığına sahip ve %4.2'sinin ise internet bağımlısı olduğu belirtilmektedir (14). İnternet ve sosyal medya bağımlılığının ergenlerin uyku

kalitesini düşürdüğü, benlik saygısında azalmaya (15), kaygı (16), depresyona (17) neden olduğu bildirilmektedir. Ayrıca ergenlerin yeni arkadaş edinmesinde, ödevlerini yapmada problemler yaşamasına (18), dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, sosyal fobi (19), akademik başarısızlıklar (20), yalnızlık ve huzursuzluk duygusuna (10) sebep olduğu bildirilmektedir.

Sosyal medya kullanımının neden olduğu bu sorunların yanında önemli sonuçlarından biri ise siber mağduriyet ve siber zorbalıktır. Türkiye için yaygınlığı %6.4-47.6 arasında değişen siber zorbalık, %5.1-56 arasında değişen siber mağduriyetin (21) özellikle sosyal medya kullanıcısı olan adölesanlar için önemli bir risk taşıdığı, adölesanların %69.4'ünün siber mağdur, %59.6'sının siber zorbalık olduğu (7) bildirilmektedir. Siber zorbalık davranışları sergileyen adölesanlarda vandalizm, hırsızlık, grafiti, saldırganlık, uyuşturucu madde ve sigara kullanımı, kural ihlalleri, içe kapanma (22), depresyon, intihar düşüncesi ve intihar girişimi (23) görülebilmektedir. Siber mağdur adölesanlarda ise üzüntü, depresyon, intihar düşüncesi, korku, utanç, gerginlik, uyarılma hali, internete ilginin azalması, davranış problemleri, akademik sorumluluk almama, zararlı madde kullanımına yatkınlık görülebilmektedir (24). Yine adölesanlar özgüven ve özsaygı kaybı, arkadaş ilişkilerinde bozulma, akademik başarıda düşme, okul faaliyetlerine katılmada isteksizlik, aile ilişkilerinde bozulma, öfke, kızgınlık, hüsrana, yıkılma, aşırı üzüntü, keder, utanç, korku, dehşete kapılma (25), çaresizlik, hayal kırıklığı, dışlanma, kendini savunmasız hissetme, depresyon, intihar eğilimi (26) gibi sorunlar yaşayabilmektedir.

Sosyal medya kullanımının gençlerle birlikte ebeveynlerinde de yaygın olduğu bildirilmekte aile bireyleri ve ebeveynlerle beraber vakit geçirme kavramının, aile içinde aynı ortamda her bireyin yalnız olmasına dönüşmeye başladığı belirtilmektedir (27). Yalnızlık hisseden adölesan ve yetişkinlerin sosyal ağlarda sanal arkadaşlıklar kurarak yalnızlık duygularını giderdikleri bilinmektedir (28). İnternet bağımlılığıyla birlikte sosyal medya bağımlılığının ve yalnızlığın gençler arasında hızla yayılmasının adölesanların aile ve sosyal ilişkilerini etkilediği (29), yalnızlık ve depresyona sebep olabileceği (30) bildirilmektedir.

İnternet ve sosyal medya kullanımının adölesanların yaşamlarında vazgeçilmez bir hale gelmesiyle hemşirelerin sosyal medya bağımlılığı ve beraberinde getirdiği olumsuz sonuçlarla mücadeledeki rolü önem kazanmaktadır (31). Hemşirelerin farklı yaklaşımlarla, adölesanları sosyal medya kullanımı risk faktörleri, sosyal medyanın bağımlılığının önlenmesi, sebep olabileceği siber zorbalık, siber mağduriyet ve yalnızlık gibi olumsuz sonuçlardan uzaklaştırabilecek bilgilere ve donanıma sahip olması, adölesanlara rehberlik edebilmesi, bilinçlendirebilmesi ve bu konuda farkındalık oluşturabilmesi gerektiği düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma; adölesanların sosyal medya bağımlılığının ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığından etkilenme, siber zorbalık ve yalnızlıklarını etkileme durumunun incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

1.3. Araştırmanın Soruları

1. Adölesanların sosyal medya bağımlılığı ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığı arasında ilişki var mıdır?
2. Adölesanların sosyal medya bağımlılığı ile adölesanların siber zorbalık ve mağduriyet davranışı arasında ilişki var mıdır?
3. Adölesanların sosyal medya bağımlılığı ile adölesanların yalnızlık durumları arasında ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın adölesanların ebeveynlerinin sosyal medya bağımlılığından etkilenme ve adölesanların sosyal medya bağımlılığının siber zorbalık, siber mağduriyet ve yalnızlık durumlarına nasıl etkilediği, adölesanların sosyal medya bağımlılığının, siber zorbalık ve mağduriyet, yalnızlık durumlarının hangi değişkenlere göre farklılaştığına ait verileri ortaya koyması beklenmektedir. Elde edilen bulguların giderek artan sosyal medya kullanımı ve buna bağlı olarak gelişebilecek olası sosyal medya bağımlılığı, siber zorbalık, siber mağduriyet ve

yalnızlık risklerinin belirlenmesi ile sonraki çalışmalara örnek olabileceği, literatüre yeni bir bakış açısı kazandırabileceği, adölesan yaş grubu ile çalışan hemşireler ve diğerk profesyonellere yol gösterebileceği varsayılmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Sosyal Medya

2.1.1. Sosyal Medyanın Tanımı ve Tarihi

Sosyal medyayı Kaplan ve Haenlein (2010) Web 2.0 alt yapısına dayalı ağ üzerinde çalışılan etkileşimli uygulamalar, Boyd ve Ellison (2008) ise kullanıcıların internet ortamında sınırlı bir sistem içinde genel veya yarı genel bir profil oluşturdukları, bir bağlantı paylaşıldığında diğer kullanıcın listesinde görüldüğü, sistem içinde çapraz geçiş ve görüntülemelerin yapıldığı web tabanlı hizmetler olarak tanımlamaktadır (32, 33). Sosyal medya çevrimiçi ortamda kişilerin düşüncelerini, yorumlarını, görüşlerini ortak ilgi alanları olan kişilerle paylaştıkları (34), kendi istekleri ile içerik oluşturduğu, yönetimini sağladığı ve karşılıklı paylaşım içinde bulundukları geniş alana sahip (35) alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal medya yalnızca iletişim sağlamak için kullanılmamakta bireylerin bilgi edinme ve birçok konuda arama yapma, eğlence ve sosyal etkinlikler gibi ihtiyaçlarını da karşılamaktadır (36). Sosyal medyanın dünyanın dört bir yanındaki insanların birbirleriyle iletişim ve etkileşim kurma ve sosyalleşme şeklini büyük ölçüde etkilediği ve değiştirdiği, her zamankinden daha yakın olmalarını sağladığı bildirilmektedir (37). Sosyal ağ kullanımının kişilerin sosyal güvenini ve kamusal yaşama katılımını olumlu yönde etkilediği de bilinmektedir (38).

Sosyal medyanın kullanılabilmesinde gerekli bir araç olan internet, 1960'larda bilgisayarlar yardımıyla askeri ve bilimsel araştırma ve geliştirme alanında bilgi paylaşımı için kullanılmaya başlanmış ve internet kavramı ilk olarak 1969 yılında ARPA (Advanced Research Projects Agency) kurulduktan sonra dile getirilmiştir. İlk başlarda yalnızca bilgisayar uzmanları, bilim insanları ve kütüphaneciler tarafından kullanılan internet teknolojisi (39) kullanımının ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte sosyal medyayı geliştirip dönüştürerek günümüze ulaşmasını sağlamıştır. 1971 yılında İsviçre'de araştırmacılar kendi aralarında e-posta gönderimi gerçekleştirmiş, 1980 yılında tasarlanan ortak bir pano olan Usenet'te kişiler kendi

aralarında, bilim, müzik gibi her türlü bilgiyi paylaşabilir hale gelmiş, 1990 yılında Tim Berners tarafından iletişim sağlamak amacıyla World Wide Web keşfedilmiş, 1994 yılında Justin Hall tarafından ilk kişisel blog sayfası yayımlanmıştır. 1996 yılında insanların soru sorup ulaşabildikleri bir sayfa olan ASK.com ortaya çıkmış, 2000 yılında Jimmy Eales ve Lary Sanger tarafından dünyanın ilk açık kaynak kodlu, online kullanılabilen küresel sözlüğü geliştirilmiş, 2001 yılında insanların aralarında internet üzerinden buluşup paylaşımında bulundukları Meetup ortaya çıkmış ve hemen ardından Stumble Upon, üye oylama sistemi gelmiştir. 2003 yılında Myspace, 2004 yılında Facebook, 2005 yılında YouTube, 2006 yılında Twitter, 2008 yılında Tumble, 2009 yılında Foursquare, 2010 yılında Google Buzz, 2014 yılında her bir bağlantıya ID verebilen, sosyal medya bağlantı yöneticisini ve kişisel bilgileri profesyonellerden ayırabilen Atmosphere, 2015 yılında iOS ve Android uygulamasıyla zirve yapan canlı yayın yapılabilen Periscope platformu geliştirilmiştir (40).

Günümüzde sosyal paylaşım sitelerinin sayısı artmış, Facebook, Instagram, Snapchat, Twitter, etkileşimli oyunlar ve diğer mesajlaşma siteleri akıllı telefon uygulama mağazalarında ücretsiz olarak kullanılabilir hale gelmiştir. Akıllı telefonlar, sahip oldukları gelişmiş özellikler sayesinde kullanıcının kişi, yer ve her türlü ilgi alanıyla iletişim halinde kalmasını mümkün kılmaktadır. Akıllı telefonların kullanıcıları için birçok gelişmiş özelliğe sahip olması, fotoğrafları, videoları, anıları, kişisel bilgileri ve daha fazlasını saklayabilmesi ile sosyal medya kullanımı ile bağlantısı artmıştır. Kullanıcıların yüksek kaliteli kameralarıyla fotoğraf ve video çekmelerini mümkün kılarak, yerleşik veya ücretsiz olarak veya küçük bir maliyetle indirilebilen sonsuz sayıda uygulamaya erişmelerini sağlamak ve bu tür uygulamalar arasında çevrimiçi oyun uygulamaları, sosyal ağ siteleri, navigasyon uygulamaları, müzik çalarlar, e-posta ve mesajlaşma uygulamalarının kullanımını arttırmaktadır (41).

Günümüzde dünya genelinde 4.80 milyar kişi yani dünya nüfusunun %61'i internet kullanmakta ve kullanıcı sayısı gün geçtikçe artmaktadır. İnternet kullanıcısı sayısının artmasına paralel olarak sosyal medya kullanıcılarının sayıları da giderek artmış ve 4.48 milyar insan yani dünya nüfusunun %57'si sosyal medya kullanır hale gelmiştir. İnternet kullanıcıları günlük 6 saat 55 dakikasını internette, 2 saat 24 dakikası ise sosyal medyada geçirmektedir. Türkiye nüfusunun ise %77.7'si internet, %70'i sosyal medya kullanmakta, günlük olarak sosyal medyada 2 saat 57 dakika harcamaktadır (5).

2.1.2. Sosyal Medya Bağımlılığı

Akıllı telefon ve tablet gibi araçların kullanımının sürekli artması, yeni teknolojilerin ve beraberinde uygulamaların önemli ölçüde geliştirilmesi nedeniyle sosyal medya bağımlılığı büyük bir endişe kaynağı olmaya başlamıştır (42). Geçmişte bağımlılık, yalnızca uyuşturucu veya madde kullanımı (43) anlamında kullanılırken günümüzde uyuşturucu, madde kullanımı, kumar ve interneti de temsil etmeye başlamıştır. Akademik, iş, sosyal ve hatta özel yaşamdaki başarısızlık gibi sonuçlarının kimyasal madde bağımlılığının sonuçlarına benzemesi nedeniyle internetin aşırı kullanması bağımlılık olarak adlandırılmaktadır (44). İnternet bağımlılığının oyun ve sosyal medya ile yüksek düzeyde ilişkili olduğu (45) ve sosyal medya bağımlılığı aşırı internet kullanımının bir alt kategorisi olarak kabul edilebileceği bildirilmektedir (46). Çevrimiçi sosyal ağ bağımlılığının genelleştirilmiş internet bağımlılığı ile benzerlik gösterdiği belirtilmektedir (47).

Çiftçi'ye (2018) göre bireyin günlük işlerini ve yaşantısını etkilemesi, ikili ilişkilerin kurulmasında başarısızlık yaşanmasına sebep olması, bireyin sosyal medyayla temas kurmadığı zamanlarda huzursuz ve endişeli hissetmesi, bireyin akademik yaşantısının olumsuz yönde etkilenmesi, kişinin sanal dünyada yaşadıklarını gerçeklik olarak algılamaya başlaması, algıda eksiklik ve dikkat eksikliği gibi problemlerinin yaşanması, bireyin önceki yaşantısında görülmeyen ve kullanımdan sonra başlayan bozukluklara sebebiyet vermesi (öfke, stres ve panik atak gibi) gibi durumların gerçekleşmesi, kişinin bağımlılık seviyesine ulaşmış olduğunun göstergesidir (48). Sosyal medyanın yoğun olarak kullanılması ve bu ölçütlerin de davranışı desteklemesiyle sosyal medya bağımlılığı kavramı ön plana çıkmıştır. Sosyal medya bağımlılığı birçok farklı faktörden kaynaklanabilmektedir. İnternette günlük boş zaman geçirme süresi ve insanların sosyal medya hesaplarını kaç kez kontrol ettikleri, bağımlılık düzeyleri hakkında birçok şeyi tanımlamaktadır. İnternette veya sosyal medya platformlarında fazla zaman geçiren kişilerin bağımlılık düzeyleri yükselebilmektedir (49). Kişisel özelliklerle birlikte finansal zorluklar veya işe ait sorunlar gibi çevresel faktörler sosyal medya bağımlılığını tetikleyebilmektedir (44). Demografik faktörler sosyal medya bağımlılık düzeyini ve davranışsal faktörlerin sosyal medya bağımlılığı üzerindeki etkilerini değiştirmektedir. Yalnızlığın kadınlarda erkeklere göre sosyal medya kullanımının arttığı bildirilmiştir (50).

Kırık'ın (2013) aktardığına göre sosyal medya bağımlılığının nedenlerini araştıran Cabral (2011) sosyal medya platformlarında insanların sürekli çevrimiçi olma arzusu, gündelik hayattan kaçmak, arkadaş edinmek, sohbet etmek, kimlik gizlemek, oyun oynamak ve eğlenmek gibi nedenler barındırmakta olduğunu belirtmiştir (51). Birey sosyal ağlar aracılığıyla istedikleri gruplara üye olup çevrimiçi oyunlar oynayabilmekte, bu oyunları hayattan uzaklaşmak, eğlenmek, kafa dinlemek amacıyla oynarken aynı zamanda arkadaşını geçme hırsı oluşturup rekabet ortamı yaratmak için de kullanabilmektedir. Zaman içinde ise kullanıcılar bu sosyal paylaşım ağlarının bağımlısı haline gelebilmektedir (51). Sosyal medya kullanımının olumlu ve olumsuz sonuçları olabilmektedir. Ellison, Steinfield ve Lampe (2007) Facebook kullanımını düşük benlik saygısı ve düşük yaşam doyumu olan kullanıcılar için faydalı olduğunu bildirmektedir (52). Hawi ve Samaha (2017) düşük yaşam memnuniyeti, kabul yoluyla daha fazla arkadaş ve popülerlik kazanmak için Facebook gibi sitelerin kullanımında motivasyon kaynağı olduğunu vurgulamaktadır (42). Buna karşın Stepanikova, Nie ve He (2010) internet bağımlılığı, Longstreet ve Brooks (2017) ise sosyal medya bağımlılığı ile yaşam doyumu arasında negatif yönde ilişki olduğunu bildirmektedir (53,54). Sosyal medya kullanımı ile kadın cinsiyet, narsist kişilik ve düşük özgüven ile pozitif bir ilişki olduğundan bahsedilmektedir (55). Uzun süredir Facebook kullanıcısı olan ve Facebook'u daha sık kontrol eden kişiler, diğer insanların kendilerinden daha mutlu olduğunu, daha iyi bir hayata sahip olduklarını ve dolayısıyla hayatın adaletsiz olduğunu düşünmektedirler (42). Priyadarshana, Yatigammana ve Sarathchandra'ya (2017) göre sosyalleşme, diyalog kurma, eğlence, sosyal ağ hoşgörüsü, özellikle Facebook bağımlılığı için olumlu faktörler olduğunu bildirmiştir (56). Valenzuela ve arkadaşları (2009) ise tam tersine yaşam doyumunun artmasının Facebook kullanımını artırdığını savunmaktadır (38). Griffith (2012) sosyal ağ bağımlılığını insanların ağlar içindeki diğer bireylerle etkileşimden kazanılan ödüllere bağımlı hale geldiği bir tür siber ilişki bağımlılığı olduğunu söylemektedir (57).

2.1.3. Adölesanlarda Sosyal Medya Bağımlılığı

Ergenlik dönemi; bireylerin kimlik arayışı içerisine girdiği, ailelerinden uzaklaşarak akran çevresiyle iletişimini artırdığı, psikolojik ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayarak gelişimsel görevlerini yerine getirdiği zor ve kritik bir dönem olarak tanımlanmaktadır (58). Bu dönemde ergenler fiziksel ve sosyal gelişim ve değişimlere

ayak uydurmakta zorlandığından içsel çatışmalar yaşayabilmektedir. Ergenler özellikle utanç ve pişmanlık duyguları başta olmak üzere birçok duyguyu ergenlik döneminde daha yoğun yaşamaktadır. Bazen duygu ve düşüncelerini ifade etmekte güçlük yaşadıkları bilinmektedir. Yapılan araştırmalar artan duygusal sorunlarla başa çıkmak için ergenlik döneminde internet kullanımının artış gösterdiğini belirtmektedir (59).

Ergenler birçok sebepten dolayı internet ve sosyal medyayı hayatının merkezine almaktadır. Akranlar tarafından kabul görmeyen ergenler gelişim görevlerini yerine getirememiş olmanın bir sonucu olarak kendini yetersiz, yalnız ve içine kapanık hissetmektedir. Bu gibi durumlarda ergenlerin yalnızlıklarını ve sosyallik ihtiyaçlarını sosyal medya yoluyla giderdiği ve olumsuz duygularını azaltmaya çalıştığı belirtilmiştir (60). Ergenlerin günlük yaşamın stres ve sıkıntısından uzaklaşmak, kendilerine özgü bir özel alan oluşturabilmek, sosyal hayatında yaşadığı acıları ve mutlulukları sosyal çevresi, arkadaşları ve diğer sosyal medya kullanıcılarıyla paylaşmak gibi amaçlarla sosyal medyayı yoğun olarak kullandıkları düşünülmektedir (61). Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) okula devam eden gençlerde sosyal faktörlerin, sosyal ağ sitelerinin kullanımı için bireysel faktörlerden daha önemli motivasyonlar olduğu belirtilmektedir (55). Anne-baba tutumları ve internet bağımlılığı üzerine yapılan araştırma sonuçlarına göre demokratik anne-baba tutumuna sahip ergenlerin internete daha az bağımlılık gösterdiği, baskıcı anne-baba tutumuna sahip bireylerin daha fazla internete karşı bağımlılık gösterdiği belirtilmektedir. İnterneti eğlenmek ve oyun oynamak amacıyla kullanan ergenlerin daha sıklıkla internet bağımlılığı gösterdiğine dair araştırma sonuçları da olduğu görülmektedir (62). Lin ve arkadaşları (2017) adölesanların %22.4'ünün (63), Raj, Bhattacharjee ve Mukherjee (2018) ise %70.7'sinin sosyal medya bağımlısı olduğunu bildirmektedir (64). Ilgaz (2018) lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının %32.9'unun düşük, %59.8'inin orta ve %7.3'ünün yüksek derece bağımlılık düzeyinde olduğunu bildirmiş (65), Güney ve Taştepe (2020) ise adölesanların % 36.6'sının düşük düzeyde %56'sının orta düzeyde %8.4'ünün yüksek düzeyde sosyal medya bağımlısı olduğunu belirtmiştir (66).

Problemlili internet sosyal medya kullanımının psikolojik belirtilere yol açtığı çeşitli araştırmalar yoluyla desteklenmiştir. Adölesanlarda aşırı internet kullanım akademik başarısızlık, mesleki performans kaybı, sosyalizasyon, zamanın bozulması, günlük yaşam rutinlerinin bozulması, depresyonun artması, yalnızlık, yalan söyleme, yaşam kalitesinin düşmesi, kaygının artması, psikiyatrik bozukluklar gibi birçok sorunu

beraberinde getirmektedir (67). Seymenoğlu (2019) ergenlerde internet bağımlılığı ve öfke kontrolü üzerinde yaptığı çalışma sonucunda uzun süreli internet kullanımının bağımlılığa dönüşebileceğini, bu durumun da fiziksel ve ruhsal problemlere yol açtığını belirtmektedir (68). Ergenlerle yürütülen problemli internet kullanımı, psikopatolojik semptomlar (duygusal sorunlar, psikosomatik sorunlar, hiperaktivite ve dikkatsizlik sorunları) ve başa çıkma stratejileri üzerine olan bir araştırma sonucunda, problemli internet kullanımına sahip ergenlerde psikopatolojik semptomların daha sık gözlemlendiği ve bu ergenlerin başa çıkma stratejilerinde sıklıkla daha yetersiz kaldıkları belirtilmektedir (69). Birçok akıllı telefon kullanıcısının sabah ilk iş ve akşam yatmadan önce son iş olarak telefonuna bakma alışkanlığına sahip olduğu (41), bu nedenle uyku düzeninin bozulduğu, geç saatlere kadar sosyal ortamlarda ve internette sörf yapmanın okula geç kalmaya neden olduğu bildirmektedir (70).

2.1.4. Ebeveynlerde Sosyal Medya Bağımlılığı

Akıllı telefon kullanımının ailelerin iletişim kurma biçimini ve birlikte geçirdikleri vaktin içeriğini etkilediği, bu teknolojilerin aileleri ayrı tuttuğu belirtilirken (71), bu durumun aile iletişiminde bağlı kalmaya ve iletişimde olmaya yardımcı olduğu da iddia edilmektedir (72). Sosyal medyanın zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın iletişimi mümkün kılması annelerin de sosyal medyayı aktif olarak tercih etmesine neden olmaktadır. Yapılan araştırmalarda kadınların bilgiye erişimini sağlayan ve onlara destek olan sosyal medya platformlarına değer verdiği görülmektedir (73). Ülkemizde yapılan bir araştırmada annelerin Instagram ve Whatsapp sosyal ağlarını kullanmayı sıklıkla tercih ettiği belirtilmiştir (74). Kişilerin sosyodemografik özellikleri, sosyal medya kullanım özelliklerini de etkileyebilmektedir. Yaş, gelir düzeyi, şehirde yaşama durumu ve medeni durum ile sosyal medya kullanım özellikleri arasında ilişki olduğu bildirilmektedir (75,76). Benzer şekilde bazı araştırmacılar annelere ait sosyodemografik özellikler ile annelerin sosyal medya kullanım özellikleri ve sosyal medyadaki çocuklarına ait paylaşım nedenleri arasında ilişki olduğunu belirtmektedir (77). Sonuç olarak sosyo-demografik özellikler ile sosyal medya kullanımı arasında net bir ilişkiden bahsedilemese de bireye ait bu temel özelliklerin kişinin sosyal medya kullanım özelliklerini de etkileyebileceği düşünülmektedir. Araştırmalarda ebeveynlerin sosyal medya kullanım oranının %68.8-%91 arasında değiştiği belirlenmiştir (78, 79, 80).

Ebeveynlerin sosyal medya kullanım amaçları zaman içerisinde yön değiştirmeye başlamıştır. Çocuğun her anını sosyal medyada paylaşan ebeveynler için “Sharenting” kavramı doğmuştur. “Sharenting” kelimesi İngilizce’de share (paylaşmak) ve parenting (ebeveynlik) kelimelerinin birleşiminden türetilmiş çocuğuyla ilgili resim, video gibi görselleri sürekli sosyal medya platformlarında paylaşan bir ebeveynlik anlayışını ifade etmektedir (81). Aileler bu yol ile annelik ve babalık tatmini gerçekleştirmektedir. Dijital dünya rahat kullanabilecekleri fırsatlar sunmakta ve ebeveynler görevlerini yerine getirdiklerinde toplumsal onay almak için sürekli fotoğraf paylaşım psikolojik tatmin aracı olarak çocuklarını kullanmaktadır. Paylaşım yaptıkları fotoğraflar ile ilgili beğeni ve yorum yapılmasının ebeveynlik rolünü olumlu etkilediği de belirtilmektedir (82).

Ebeveynlerin internet ve akıllı telefonları aracılığıyla Facebook, Instagram, Twitter, YouTube gibi sosyal medya hesaplarını daha fazla kullanmalarının aile, iş ve sosyal ortamlardan keyif almamalarına neden olabildiği ve sanal alemin büyümesine kendilerini kaptırmalarının çocuklarını da etkileyerek olumsuz model olabilmeleri ile sonuçlanabildiği belirtilmektedir (83). Bireylerin aile üyeleri ile beraberken sanal alem ve sosyal medyaya bağlanmalarının dikkatlerini sanal ortamlara kaydırabileceği, bireylerin bulundukları ortamdan kendini soyutlayabileceği ve bu durumun aile içi iletişimi olumsuz etkileyeceği bilinmektedir. Bu nedenle anne, baba, çocuk ve diğer aile bireyleri bir aradayken sosyal medyada geçirilen sürenin ve sosyal medya giriş sıklığının azaltılması önerilmektedir (84).

2.1.5. Sosyal Medya Bağımlılığının Sonuçları/Etkisi

İnternetin ve sosyal medyanın insanların ilgisini çekici özellikler taşıması bireylerin internet ile uzun zaman geçirmesine neden olmaktadır. Problemlerli internet kullanımı psikolojik, ekonomik, fiziksel birçok probleme zemin hazırlamaktadır. Bu durum sosyal medyanın ortaya çıkardığı zararlı gelişmeler olarak görülmektedir (85). Literatürde sosyal medya bağımlılığının çeşitli psikolojik sorunlara yol açtığına yönelik birçok araştırma bulunmaktadır. Sosyal medya bağımlılığı olan bireylerde depresyon ve anksiyete düzeyinin yüksek olduğu (86), somatizasyon, hostilite ve olumsuz benlik algısı problemlerinin daha fazla yaşandığı (87), akademik performansla sosyal medya bağımlılığının negatif bir ilişkiye sahip olduğu ve tüm bunların yaşam doyumunu

olumsuz etkilediği belirtilmektedir (42). Cao ve Su (2007) internet bağımlılığının uyku ve yeme alışkanlıklarında değişikliklere neden olduğunu, uzun vadede, internet bağımlısı olan kişilerin uykusuzluk yada iştahsızlık gibi sorunlar yaşayabildiklerini bildirmektedir (88). Örnek olarak; sosyal medya bağımlılığının tanımlanmış bir çeşidi olan Facebook Bağımlılığı Bozukluğu'nun sosyal ağları aşırı kullanan kişilerde, kişisel hayatı ihmal etme, zihinsel meşguliyet, kaçış, duygu durum değiştirici deneyimler, hoşgörü, bağımlılık yapan davranışları gizleme gibi bağımlılık kriterleri oluşturabildiği belirtilmektedir (55).

2.2. Siber Zorbalık

2.2.1. Siber Zorbalık Tanımı ve Nedenleri

Çocuk ve ergenler arasında artarak devam eden akran zorbalığı ve zorbalık literatürü, 1970'lerde Olweus ile zorbalığı yaygın saldırgan davranışlardan ayırmasıyla başlamıştır. Olweus geleneksel zorbalığı, *“öğrenci, tekrar tekrar ve fazla mesai, bir veya daha fazla öğrenci tarafından olumsuz eylemlere maruz kaldığında zorbalığa veya mağdura maruz kaldığı”* şeklinde tanımlamaktadır. Zorbalığın çeşitli tanımları olmasına rağmen bir davranışın zorbalık olarak tanımlanabilmesi için tekrar, güç dengesizliği ve incitme niyetini içermesi gerektiği bildirilmiştir (89).

Zorbalığın çapı, son kırk yılda yeni türleri içerecek şekilde genişlemiştir. Fiziksel ve sözel zorbalık 80'li yıllardan itibaren incelenirken, 90'lı yıllarda ilişkisel ve dolaylı zorbalık biçimleri popüler hale gelmiştir (90). Bilgisayar, cep telefonu, akıllı telefon ve internet kullanımının yaygınlaşması, siber zorbalık olarak adlandırılan başka bir zorbalık türünün daha ortaya çıkması ile sonuçlanmıştır. Siber zorbalığın bilinen ilk tanımı 2003 yılına kadar uzanan Bill Belsey tarafından siber zorbalığı *“bir kişi veya grup tarafından başkalarına zarar vermeyi amaçlayan kasıtlı, tekrarlanan ve düşmanca davranışları desteklemek için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması”* olarak tanımlamıştır. Daha sonra, Smith ve arkadaşları (2008), Tokunaga (2010) gibi bazı araştırmacılar siber zorbalık için benzer tanımlar yapmıştır (91,92). Smith ve arkadaşları (2008) siber zorbalığı, *“bir grup veya birey tarafından, kendini kolayca savunamayan bir mağdura karşı, elektronik iletişim biçimleri kullanılarak, tekrar tekrar ve zaman içinde gerçekleştirilen saldırgan, kasıtlı bir eylem”* olarak

tanımlamaktadır (91). Bu tanım, geleneksel zorbalığın üç kriterine dayanmaktadır ve siber zorbalık için benzersiz bir tanım önerme çabasıyla, birkaç araştırmacı geleneksel zorbalığın tanımını yorumlamış, geleneksel zorbalığın kriterlerini (tekrar, güç dengesizliği ve zarar verme niyeti) gözden geçirmiş ve bu kriterlerin siber zorbalığa uygulanmasını tartışmıştır (93,94). Fiziksel ve siber ortamlar farklı özelliklere sahip olduğundan, geleneksel zorbalığın yukarıda belirtilen kriterlerinin aşağıdaki şekilde revize edilmesi gerekmektedir:

İlk olarak; geleneksel zorbalıkta tekrar kriteri açık görünmektedir, yani zorbalık eylemi aynı kurban için birden fazla kez gerçekleşmektedir. Oysa siber dünyada, siber zorbalık olayı (örneğin, bir sosyal ağ sitesinde utanç verici bir fotoğrafın yayınlanması) yalnızca bir kez gerçekleşmesine rağmen, çevrimiçi materyal görüntülenebilir, kaydedilebilir, iletilebilir veya yeniden yayınlanabilir niteliktedir (93). Dolayısıyla siber zorbalık eylemi yalnızca bir kez gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, mağdur sürekli olarak malzemeye maruz kaldığı için mağdur bu eylemi zamanla oluyormuş gibi algılayabilir veya seyirciler siber zorbalık olayına devam edebilir.

İkinci olarak; geleneksel zorbalığın ikinci kriteri, zorba ile kurban arasındaki güç dengesizliğidir. Fiziksel dünyada güç dengesizliğinin kaynakları, fiziksel görünüm (yaş, cinsiyet, boy ve kilo), popülerlik düzeyi ve zorbaların ve kurbanların sosyoekonomik statülerindeki farklılıklardır (93). Ancak siber dünyada fiziksel karşılaştırma mümkün olmadığı için siber zorbaların üstünlüğü çok sayıda başka kaynaktan gelebilmektedir. Langos (2012) bu kaynakları şu şekilde sıralamaktadır:

- a. Siber zorbalar, ne yayınlayacaklarına, kime yayınlayacaklarına, ne zaman yayınlayacaklarına ve nerede yayınlayacaklarına karar vererek çevrimiçi materyali kontrol etmekte özgürdür.
- b. Siber zorbalar, sayıyı belirleme gücüne sahiptir.
- c. Siber dünyanın anonim doğası nedeniyle, siber zorbanın kim olduğunu bilmemek siber kurbanları daha güçsüz hissettirir.
- d. Teknoloji konusunda bilgili (teknoloji konusunda çok bilgili) olmak siber zorbalar ve kurbanlar arasındaki güç dengesizliğini yaratan sebepler arasında olabilmektedir (93). Bununla birlikte, bazı siber zorbalık eylemlerini gerçekleştirmek o kadar kolaydır ki siber zorbanın bir teknoloji meraklısı olması

gerekmez. Geleneksel zorbalığın aksine, siber zorbalık mağdurları çevrimiçi ortamdan çıkarak siber zorbalık eylemini durdurabilmektedir ancak teknolojiyi kullanmaktan sonsuza kadar vazgeçmek mümkün olmadığı için mağdurlar halen dezavantajlı bir konumdadır (95).

Üçüncü olarak; zarar verme niyetinin siber zorbalığa uygulanması da dolaylı doğası nedeniyle kafa karıştırıcıdır (96). Siber zorbaların en popüler ve en sık bildirilen güdülerinde şaka ya da eğlence ortaya çıkmaktadır (97). Bu nedenle, siber zorbalık eylemlerinin çoğu için zorbanın gerçek niyetini anlamak zordur. Alternatif olarak, zarar verme niyeti kriterinin siber zorbalığa uygunluğunu test etmek için mağdurların algısına bakmak bilgilendirici olabilir (98).

Mevcut geleneksel zorbalık kriterlerine ek olarak, siber dünyanın ayırt edici özelliklerinden dolayı siber zorbalığı değerlendirmek için iki kriter daha (anonimlik ve aleniyet) eklenmiştir (94). Geleneksel zorbaların zorbalık eylemlerini izleyicilerin önünde sergilemesi çok önemlidir çünkü bu, zorbanın seyirciler tarafından ne kadar güçlü ve popüler olarak algılandığının bir işaretidir (99). Tersine, siber zorbalıkta anonim olmak bir avantaj olarak kabul edilir, çünkü siber dünyadaki anonimlik, kimliğe bürünmeyi kolaylaştırır ve mağduru belirsiz ve tehdit edici bir duruma konumlandırarak siber zorbaların kimliğini gizlemesine yardımcı olur. Sonuç olarak, geleneksel zorbalık için mevcut üç kriter (tekrar, güç dengesizliği ve zarar verme niyeti) siber zorbalık için geliştirilmiştir ve bunlarla birlikte siber dünyadaki zorbalığı yeniden değerlendirmek için iki kriter daha (anonimlik ve tanıtım) eklenmiştir. Çevrimiçi ortamın benzersiz özelliklerinin bir sonucudur. Siber zorbalığın doğasını anlamak ve siber zorbalığın yepyeni bir akran zorbalığı türü mü yoksa geleneksel zorbalığın bir uzantısı mı olduğuna karar vermek için geleneksel zorbalığın kriterleri siber zorbalıkla bağlantılı olarak tartışılmaktadır. Siber zorbalığın en çok bilenen nedenleri arasında eğlenmek (eğlenmek, şaka yapmak veya can sıkıntısını gidermek), hakimiyet (güç ve statü kurmak), intikam, zarar verme, kolaylık, anonimlik, mağdurdan hoşlanmama yer almaktadır (100).

Siber zorbalığın araştırmalarda yer almasıyla beraber siber zorbaların ve siber mağdurların kişilik özellikleri araştırmacıların dikkatini çekmeye başlamıştır (22). Kişilik özellikleri hakkında daha fazla bilgi edinmek, siber zorbalığın önlenmesi için oldukça önemli olabilmektedir. Siber zorbaların ve siber mağdurların kişilik özellikleri

belirlenebilirse potansiyel siber zorbalılar ve siber mağdurlar belirlenebilir ve siber zorbalık daha gerçekleşmeden önlenir.

Empati, benlik saygısı, yalnızlık, narsisizm, ahlaki uzaklaşma, saldırganlık ve çevrimiçi ortamdan uzak durma, siber zorbalıkta sıklıkla incelenen kişilik özellikleri arasındadır. Empati, siber zorbalıların en çok çalışılan kişilik özelliklerinden biri olmuştur. Araştırmalarda düşük empati düzeyinin, diğerlerine daha yüksek düzeyde siber zorbalık yapmayla ilişkili olduğu belirlenmiştir (101, 102).

Başka bir kişilik özelliği olarak, benlik saygısı da siber zorbalığın işlenmesindeki rolü hakkında yaygın olarak sorgulanmıştır. Bazı araştırmalar bazı çelişkili bulgular sunsa da (99), düşük benlik saygısı çoğunlukla siber zorbalılar için olası bir risk faktörü olarak bulunmuştur (22). Ayrıca, bir kişilik özelliği olarak narsisizm, siber zorbalık suçunun potansiyel bir korelasyonu olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, çalışmaların büyük bir çoğunluğu daha yüksek narsisizm eğiliminin siber zorbalık suçunun önemli bir yordayıcısı olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır (101).

Saldırganlık daha yüksek düzeyde siber zorbalık suçu için olası bir risk faktörü olarak kabul edilmektedir. Daha önceki araştırmaların bulgularına göre saldırganlık eğilimi yüksek olduğunda diğerlerine siber zorbalık yapma olasılığı artmaktadır (103). Saldırganlığı doğrudan ölçmeler de, bazı araştırmacılar kendi çalışma gruplarında siber zorbalıların saldırganlığın yanı sıra öfke, düşmanlığı içeren psikotizmde daha yüksek puan alma eğiliminde olduğunu bildirmişlerdir (104). Düşük düzeyde uyumluluk, düşük düzeyde vicdanlılık, başkalarını umursamama ve intikam alma gibi psikopatik kişilik özellikleri, siber zorba olmakla daha az sıklıkla bildirilen fakat yine anlamlı ve olumlu bir ilişki içinde bulunmuştur (105).

Siber zorbalık kavramı ile birlikte ele alınan siber mağduriyet ise “*birey ya da grubun, özel ya da tüzel bir kişinin sanal ortamda rahatsız edilmesi ve bunun sonucunda maddi ve manevi olarak zarar görerek mağdur durumuna düşmesi*” olarak tanımlanmaktadır (106). Siber mağdur ise “*sanal ortamda sosyal medya ağlarına fotoğraf ve video yüklemek, mesaj, e-posta ya da telefon yoluyla gerçekleştirilen siber zorbalığın sorunlu davranışlarına maruz bırakılan kişi*” olarak ifade edilmektedir (107). Kırıcı mesajlar, lakap takma, küçük düşürme gibi davranışlarla siber zorbalığa uğrayan mağdurlarda, davranış bozuklukları, içe kapanma, depresyon, sosyal kaygı,

intihar gibi ağır psikolojik problemler görülmektedir (108). Siber mağdurlar sosyal ilişkiler kurmakta zorlanma, korku, içe kapanma, çaresizlik, öfke, üzüntü gibi duygularla beraber okul ve sosyal yaşamlarında başarısızlık ve mutsuzluk yaşayabilmektedir (109).

2.2.2. Adölesanlarda Siber Zorbalık

Teknoloji çağına geçilmesiyle beraber ergenlerin birçoğu her an internete erişebilir duruma gelmiştir. İnternetin hayata yerleşmesi ergenlerin siber zorbalık yapmasına sebep olduğu gibi siber zorbalığa maruz kalmasına da neden olmaktadır. İnternet kullanma süreleri açısından ergenler incelendiğinde, daha uzun süre teknolojik araçlar kullanan ergenlerin daha çok siber zorbalık yaptığı ve siber zorbalığa maruz kaldığı düşünülmektedir. Siber zorbalık üzerine yapılan araştırmaların sonuçları siber zorbalık davranışının en yüksek oranda 13-15 yaş aralığında ve ergenlik döneminde görüldüğünü belirtmektedir (92,110). Bu durumun nedeninin ergenlerin bu dönemde sosyal ilişkilere daha fazla önem vermesi ve sosyal statü elde etme çabasına girmesi olduğu belirtilmektedir. Ergenler akran ilişkilerinde baskın olmanın ve sosyal ilişkilerini geliştirmenin tek yolunun zorbalık yapmak olduğunu düşünmektedir (111).

ABD’de çocuklar ve ergenler arasında siber zorbalığın yaygınlık oranının yaklaşık %23 olduğu tahmin edilmektedir (112). Bir araştırmada adölesanların %10.13’ünün siber zorbalık yaptığı, %11.64’ünün sözlü siber mağdur olduğu, yaklaşık %57.6’sının sosyal medyada “kullanıcıyı şikâyet et/bildir” linkini kullanarak şikâyetle bulunduğu belirlenmiştir. “Sözlü taciz” şikâyet etme nedenleri arasında ilk sırada yer almaktadır. Aynı araştırmada kız ergenlerin %16’sının, erkek ergenlerin %30,5’inin siber zorbalığa uğramaları halinde “misilleme” yoluyla zorbalığa karşılık vermeyi uygun buldukları belirtilmektedir (113).

2.2.3. Siber Zorbalığın Sonuçları ve Etkileri

Siber zorbalığın ergenler üzerinde birçok etkisi olduğu bilinmektedir. Değişken bir duygu durumuna sahip olunan ergenlik döneminde, siber zorbalığın ergenin hayatına girmesi duygu durumunu daha da düzensiz hale getirmektedir. Öfke ve tedirginlik duygularına sebebiyet veren siber zorbalık, hem zorba hem de mağdurlarda korku duygusunun da gelişmesine yol açmaktadır (114). Siber zorbalık yapan ve siber

zorbalığa maruz kalan ergenler, aileleri ve çevresindeki kişiler tarafından internete olan erişimlerinin kesilmesinden korktuğu için genellikle bu durumu gizlemektedirler. Bazı ergenler bu durumla tek başına baş etmek zorunda kaldığı için zorlanarak intihar düşüncesine sahip olabilmektedir (109). Siber zorbalık ergenlerin akademik durumunu da olumsuz etkilemektedir. Yapılan araştırmalar siber zorbalık yapan ve siber zorbalığa maruz kalan bireylerin akademik başarılarının diğer bireylere göre daha düşük olduğu, bu bireylerin ders çalışmaya yoğunlaşmakta sorunlar yaşadığını belirtmektedir. Siber zorbalığa maruz kalan bireylere yapılan başarı sınavlarının sonuçlarına göre siber zorbalığa maruz kalan bireylerin test puanlarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (109). Siber zorbalık başlangıçta herhangi bir fiziksel hasara yol açmasa da zamanla; depresyon, düşük özgüven, intihar düşüncesi ve hatta intihar gibi potansiyel olarak yıkıcı psikolojik etkilere sahiptir (115).

Siber zorbalık depresyon, kaygı ve yalnızlık gibi olumsuz psikolojik sonuçlarla ilişkilendirilmiştir (116). Ybarra ve Mitchell (2007) siber mağdurların üzüntü, umutsuzluk, stres gibi depresif duygular yaşadığını, Campbell (2005) mağdurların korku ve endişe yaşayabileceğini belirtmiştir (117, 118).

2.2.4. Adölesanlarda Sosyal Medya Bağımlılığı ve Siber Zorbalık

Teknoloji geliştikçe, siber zorbalık cep telefonları, internet sohbet odaları, çevrimiçi bloglar, e-postalar ve anlık mesajlaşma dahil olmak üzere, dijital ortamın birçok noktasında uygulanmaya başlamıştır (119). Dijital ortamın farklı platformlarında gözlenen siber zorbalık eylemlerine, sosyal medya uygulamalarında da rastlamak mümkün olabilmektedir (8). Sosyal medyanın anonim olabilme özelliği neticesiyle kişiler sahte profiller oluşturup, başka kişilerin profillerinde acımasız yorumlar yapabilmekte, kişileri kızdırıp ve korkutmaya çalışabilmektedir. Bu tarz durumlar sosyal medya uygulamalarını, siber zorbalık platformları haline dönüştürebilmektedir. Siber zorbalıkla ilgili yapılan çalışmaları neticesinde elde edilen veriler, sosyal medya platformlarının birer siber zorbalık ortamı olduğunu göstermektedir. İçerisinde Türkiye'nin de bulunduğu 28 ülkede siber zorbalıkla ilgili yapılan bir araştırmada sosyal medyanın %65 oran ile siber zorbalığın en yaygın uygulandığı platform olduğu bildirilmiştir (120).

Kişisel bilgilerini sosyal paylaşım sitelerinde ifşa eden kullanıcıların; çevrimiçi sahtekârlık, taciz, siber zorbalık, sahtecilik ve benzeri riskler ile karşılaşması durumuna vurgu yapılmaktadır. Kişiler sosyal paylaşım ağlarında elde edeceği tatmin doğrultusunda kendini ifşa etme davranışında bulunabilmektedir. Paylaştığı fotoğrafın beğenilmesi kişide tatmine yol açmakta daha çok paylaşım ve ifşa davranışı sergilemektedir. Sosyal medya siteleri, gizlilik ilişkilerinin üçüncü şahıslara, sanal takip zorbalık ya da iftira gibi kullanıcıları sosyal, sanal ortamların risklerinin ve tehlikelerinin farkına varmaya başlamıştır. Korkunç, gizlilik endişeleri ışığında kendini açıklama, kendini ifşa etme miktarı kısıtlanmakta ve kendini gizleme davranışı sergilenmektedir (115).

Adölesan dönemde bireyler anlaşılma, akranlarıyla arkadaşlık ve iletişim kurma bir topluluğa ait olma, çevresine güvenme ve başarılı olma düşüncelerine sahiptir (121). Günümüzde ergenlerin sosyal yaşamlarında bu iletişim ve düşüncelerini gerçekleştirmek, kendi kimlik kazanımları ve kendini çevresindeki kişilere ispat etmesini sağlamak için internete bağlı iletişim araçları önemli bir yer tutmaktadır (122). Adölesanların hayatlarında yer alan internet, sosyal medya araçları, web siteleri siber zorbalığa uğrayıp siber mağdur olma riskini barındırmaktadır (123).

2.3. Yalnızlık

2.3.1. Yalnızlık Tanımı ve Nedenleri

Yalnızlık hayatın her aşamasında meydana gelen bir süreçtir ve bireyin mevcut ve gelecekteki sosyal ortamlarında iletişim kuracak birisinin olmaması korkusu olarak ortaya çıkabilmektedir. Jones ve Hebb (2003) yalnızlığın istenmeyen bir deneyim ve bireylerin sosyal ilişkilerinde beklenti ve algılarına dayanan öznel bir süreç olduğunu ve bireylerin yalnızlıkla baş etme becerisi geliştirdiklerini belirtmektedir (124).

Yalnızlık, bireysel ve çevresel etkenlerin karşılıklı etkileşiminden ortaya çıkan bir duygudur. Bu duygu bireylere acı vererek, onları düş kırıklığına uğratarak, umutlarını yok ederek bilişsel ve duygusal zorlanmaya neden olabilmektedir. Yalnızlık duygusu ruhsal dünyadaki temel bir duygu olması nedeniyle bireyin boşluk duygusuyla karşılaşmasına ve dünyadan kopmuş hissetmesiyle sonuçlanabilmektedir (125).

Yalnızlık ve sosyal izolasyonun birbiriyle etkileşim halinde olduğu, yalnızlık arttıkça sosyal izolasyonun insan sağlığı üzerindeki etkilerinin arttığı bildirilmiştir (126). Yalnızlık insan sağlığına zarar verme potansiyeli olan önemli sorunlardan biri olarak görülmektedir (127).

2.3.2. Adölesanlarda Yalnızlık

Ergenlik dönemindeki genç yaşadığı gelişim ve değişimin beraberinde hem hayatının tümünde olduğu gibi diğer insanlara gereksinim duymaktadır hem de ideal kişi olarak gördüğü insanların eksik noktalarını fark ederek ideal kişiler olmaktan uzak olduğunu görmekte, insanlarla ilgili birçok hayal kırıklığı yaşayabilmektedir. Yalnızlık duygusu mevcut ilişkilerin nitelik ve niceliksel olarak kişinin ideallerine uygunluğuyla ilgili olduğundan ergenler, yalnızlık hissini yetişkinlerden daha genel yaşarlar (128).

Kimlik gelişiminin önem kazandığı bu evrede ergen, kim olduğunu anlama ve keşfetme merakıyla yoğun bir çaba içerisine girmektedir. Kendini sorgulayan ve zaman zaman kendisine yabancılaşan ergen, bu dönemde çevresine de yabancılaşmakta, kendisini kalabalıklar içerisinde yalnız olarak görebilmektedir (129). Yalnız kalan ergen, yeni arayışlar içine girerek var olan değerleri ve yaşamın anlamını sorgulamaktadır. Böylece hayatına yön verecek yeni değerler bulmaya ve psikolojik anlamda özerkliğini kazanmaya başlamaktadır. Gençler bu evrede özerk bir birey olma ile birlikte topluma entegre olmuş bir birey olmaya da çalışmaktadır. Özellikle bu dönemde yaşadığı arayış ve devamında gelen bunalımlı süreç, ergenin ailesiyle, akranlarıyla çatışmalar yaşamasına sebep olurken bir yandan da okulla ilgili akademik başarısızlık sorunları oluşmaya başlamaktadır (58).

Bu dönemde giderek aileden bağımsızlaşan genç için arkadaşlar daha önemli hale gelmektedir. Özellikle özgüven noktasında sıkıntı yaşayan ergenler için arkadaşlarının varlığı, güven ihtiyacını kapatan önemli ve etkili bir faktördür. Sosyal ilişkiler kurma noktasında gerekli yeteneğe sahip olamayan ergen, yakınlık kurabileceği bir arkadaş grubunun desteğinden mahrum olur. Bunun yanında kişide bu dönemde doğal olarak meydana gelen duygusal değişiklikler sebebiyle duygularını, öfkelerini uygun biçimde yönetememe konusunda sorunlar yaşanır. Tüm bu durumlar ergenin yalnızlık yaşamasıyla sonuçlanmaktadır (130).

2.3.3. Yalnızlığın Sonuçları ve Etkileri

İnsan, sosyal bir varlıktır ve bu nedenle diğer insanlarla doyurucu, anlamlı ve sağlıklı ilişkiler kurma gereksinmesi içindedir. İnsanın yaşadığı bu iletişim ihtiyacı o denli güçlüdür ki, eğer birey sözü edilen sağlıklı ve tatmin edici ilişkileri kuramazsa, duygusal ve sosyal stres ve sorunların yanı sıra fiziksel sorunlar da yaşayabilir (131). Elevli (2012) ergenlerde intihar olasılığının en önemli yordayıcısının sırayla yalnızlık, öfke duygusunun dışarıya yansıtılması, öfke duygusunun içe yansıtılması ve suçluluk duygusu olduğunu bildirmektedir (132).

Duygusal zorlanmaya neden olan yalnızlık duygusu depresif ve tehditlere karşı daha duyarlı hale gelen bireyin çevresine karşı düşmanca tavır takınmasına neden olmaktadır. Ayrıca çevresine karşı güveni azalan ve uyum sıkıntısı yaşayan bireyin veya adölesanın sosyal etkileşimine zarar verdiği için toplumsal kuralların sağlığını da tehdit etmektedir (133).

2.3.4. Adölesanlarda Sosyal Medya Bağımlılığı ve Yalnızlık

Bireyler yalnızlık gibi büyük bir psikolojik gereksinimi karşılamak amacı ile sosyal medya kullanımına yönelebilmektedir (134). Kimi zaman değersizlik duygusunun da eşlik etmesiyle bireyler, kendini sevmeye layık görmeme, diğer insanların kendisi için olumlu düşüncelerini sağlama, takıntılı düşünce ve davranışlar sergilemektedir. Bu kişiler için sosyal ağları kullanmak, benlik algılarında gerçek olsa da olmasa da bir artış göstermektedir ve bu durum bu kişilerin internet üzerinden sosyalleşmesine ve yalnızlıklarını bir noktaya kadar gidermesine yardımcı olmaktadır (135). Sosyal medya kullanımının gençler ve üniversite öğrencileri arasında yaygınlığının sebebi yalnızlık hissinin özellikle üniversite öğrencileri olmak üzere gençler arasında yüksek olması ile gençlerin yalnızlıklarına çözüm arayışı olarak da açıklanmaktadır (136).

Gençler diğer yaş gruplarına oranla daha yalnızdırlar ve şu anki genç kuşak bugüne kadarki en yalnız grubu oluşturmaktadır. Diğer tüm sosyal medyalarla kıyaslandığında sadece Instagram ve Snaphat gibi görüntü tabanlı platformların yalnızlığı hafifletme potansiyeline sahip olduğu görülmektedir (137). Normal yaşamlarında kendilerini doğru ifade edecek ortam bulamayan birey ve adölesanlar

sosyal ağlar vesilesi ile bir fırsat yakaladıkları için burada sosyalleşme eğilimi göstermektedir. Bu yönüyle sosyal medya, kişilerdeki paylaşma, anlatma ve dinleme ihtiyaçlarına cevap vermekte, bir nevi kişilere iletişim kapılarını açan yeni yollar sunmaktadır (138). Adölesanlarla yalnızlık, depresyon ve sosyal medya kullanımına yönelik yapılan bir araştırmada sosyal medya kullanımının yalnızlık ve depresyon düzeyini etkilediği belirlenmiştir (139).

2.3.5. Adölesanlarda Siber Zorbalık ve Yalnızlık

Yalnızlık sanal ortamda paylaşılanlar hakkında kötü niyetli kıskançlıklara neden olabilmektedir. Bireyler sanal ortamda her gün milyarlarca içerik paylaşmakta ve kıskançlık, sosyal paylaşım sitelerinde başkalarının bilgilerini takip etmenin en yaygın olumsuz sonuçlarından biri olabilmektedir (140). Araştırmalarda yalnızlığın zorbalık ve olumsuz psikolojik bozukluk arasındaki ilişkiye aracılık ettiği ileri sürülmektedir (141,142). Çocukların yalnız davranışları, yalnızlık ve akran mağduriyeti ile ilişkili olduğu bildirilmiştir (141). Daha az arkadaşı olan yalnız çocukların zorbaların hedefi olması ve ya mağdur çocukların sosyal temastan çekilmeleri ve sonuç olarak daha az arkadaşları olabilmektedir. Yalnızlık, zorbalık mağdurlarında bulunan ve zorba tarafından tespit edildiğinde mağdur olma olasılığını artıran bir kişilik özelliği de olabilmektedir (142). Brewer ve Kerslake (2015) İngiliz ergenlerde siber zorbalık, benlik saygısı, empati ve yalnızlık arasındaki ilişkileri incelediği araştırmalarında yalnızlık, empati ve benlik saygısının birlikte siber zorbalık mağduriyetle ilişkili olduğunu belirlemiş ve yalnızlık, siber zorbalık mağduriyeti ile pozitif ilişki olduğunu bildirmiştir (102).

Yalnızlığın siber zorbalıktaki rolü incelendiğinde bildirilen çalışma sonuçları oldukça çelişkilidir çünkü yalnızlık hem mağduriyet hem de siber zorbalığın uygulanması ile ilişkilendirilmiştir (102,143). Düşük benlik saygısı çoğunlukla siber zorbalar için olası bir risk faktörü olarak bulunmuştur (22).

2.4. Adölesanlarda Sosyal Medya Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Yalnızlık Durumlarında Hemşirelik

Çocuk sağlığı ve okul sağlığı hemşirelerinin adölesanların sağlığının korunması ve sürdürülmesi konusunda aktif görev ve sorumluluk almaları gerekmekte ve bu

anlamda önemli rolleri bulunmaktadır (144). Hemşirelerin internet bağımlılığı riski olan adölesanlar için önleme programlarında ya da internet bağımlılığı sorunu olan adölesanların internet kullanımını en aza indirmek için ergen ve ailelere bakım vermede, aile ile ilişkili faktörleri göz önünde bulundurarak aile içi süreçlerin devamlılığını sağlama konularında hemşirelik bakımı uygulayabileceği ve internet bağımlılığını önlemede katkıda bulunabilecekleri belirtilmektedir (145).

Hemşirelerin sosyal medya kullanımı ile ilgili olarak ergenlere yönelik sosyal medyada geçirdiği vakti not etme, bununla yüzleşip sorgulama, kendisine süre kısıtlaması koyma, spor yaparak sağlıklı aktiviteye yönelme, kitap okuma, aile ve arkadaşlarına daha uzun ve kaliteli vakit ayırma, hayatını sosyal medyada paylaşma yerine anın tadını çıkarma gibi tavsiyelerde bulunarak adölesanları yönlendirebileceği bildirilmektedir (146).

Hemşireler ergenlerin siber zorbalık davranışlarını tespit edebilir, nedenlerini ve risk faktörlerini belirleyebilir ve önleyici ve müdahale edici programları planlayabilirler. Ayrıca yine hemşireler adölesanların ebeveynleri ile iletişim kurarak aile içi yaklaşımın düzenlenmesine yardım edebilir, ailenin değerlendirilmesini şiddet, risk faktörleri gibi farklı yönlerden değerlendirerek gerekli girişimlerde bulunabilirler. Böylelikle hemşireler adölesanı tüm çevresi ile değerlendirerek koruyucu ve önleyici programların aktif hale getirilmesine katkı sağlayabilir (147).

Teknolojinin ilerlemesiyle siber zorbalık yaygınlaşmış ve acil müdahaleler gerektiren bir halk sağlığı sorunu haline gelmiştir. Çocuk ve ergenlerin gelişimsel özellikleri nedeniyle siber zorbalık mağduriyeti açısından risk grubundadırlar. Zorbalığın çocuk sağlığını fiziksel, sosyal ve ruhsal açıdan olumsuz etkileyebilmesi hemşirelerin bu konudaki rollerini ön plana çıkarmaya başlamıştır. Bu bağlamda hemşireler siber mağdurların tanınması, desteklenerek cesaretlendirilmesi ve rehabilite edilmesi, risklere karşı baş etme yöntemlerinin geliştirilmesi, süreç yönetiminin sağlanması, etkili önleme ve mücadele programlarının geliştirilmesi ve bu programların aktif olarak uygulanmasında önemli rol ve sorumluluklara sahiptir. Hemşireler diğer sağlık ekipleri, öğretmen ve ailelerle birlikte bu sorumlukları üstlenmelidir. Sağlık çalışanlarının, çocuk ve ergenlerin internet, akıllı telefon ve teknoloji kullanımına bağlı oluşabilecek tüm risk ve tehlikelerin farkında olmaları; siber zorbalıkla ilişkileştirilebilecek semptomlar hakkında bilgi sahibi olması

gerektiği düşünölmektedir. Hemşirelerin siber zorbalığa maruz kalan çocukların belirtilerini belirleyip aileleri ve öğretmenleri ile iletişim halinde olarak problemi değerlendirmeleri gerekmektedir. Yine hemşireler çocuk sağlığının korunması ve geliştirilmesine katkıda bulunmak için çocukların, adölesanların ve ebeveynlerin farkındalığını artıracak yöntemlerin geliştirilmesi ve yürütölmesinde hemşireler aktif rol almalıdır (148).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Şekli

Araştırma, adölesanların sosyal medya bağımlılığının ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığından etkilenme, siber zorbalık ve yalnızlıklarını etkileme durumunun incelenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma, Kırıkkale İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı il merkezinde yer alan lise düzeyi eğitim veren imam hatip liseleri, Anadolu liseleri, fen liseleri, mesleki ve teknik liseler ve güzel sanat lisesinden oluşan toplam 24 okulda yapılmıştır. Kırıkkale ile merkezinde eğitim veren bu liselerde araştırmanın yapıldığı 2019-2020 eğitim öğretim yılında toplam 10252 öğrenci eğitim öğretim görmektedir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Kırıkkale il merkezinde 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 14-17 yaş arası 10252 adölesan ve ebeveynleri oluşturmuştur. Öğrencilerin sayısı Kırıkkale il merkezindeki ortaöğretim kurumlarının resmi internet sayfalarından yararlanılarak tespit edilmiştir (149).

3.3.1. Örneklem Seçimi

Araştırmada basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya gönüllü katılmak isteyen adölesanlar ve bu adölesanların ebeveynleri araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmaya başlanmadan önce örneklem büyüklüğü hesabı yapılmıştır. Bu amaçla yapılan analiz sonucunda 0.05 Tip I hata, 0.02 etki büyüklüğü (150) ile %95 güç için en az 859 öğrenci ve 859 ebeveyn ile çalışılması gerektiği belirlenmiştir (151).

Örneklem büyüklüğü belirlendikten sonra Kırıkkale il merkezinde yer alan 24 lise birden başlayarak 24'e kadar rastgele numaralandırılmıştır. İlk numaralı ortaöğretim kurumundan başlayarak gerekli örneklem sayısına ulaşana kadar belirlenen okulun her sınıf düzeyinden bir şube rastgele seçilmiştir. Bu şekilde her liseden 9, 10, 11 ve 12. sınıf düzeyinden toplam dört şubeye ulaşılmıştır. Bu şekilde 12 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 1490 adölesana anket uygulaması yapılmıştır. Gerekli örneklem büyüklüğü sağlandığı için diğer 12 orta öğretim kurumunda öğrenim gören adölesanlara anket uygulaması yapılmamıştır.

Araştırmaya dahil edilen 1490 adölesandan 612'sinin ebeveyni kendisi için oluşturulan formu doldurmamış veya çalışmaya katılmayı kabul etmemiştir. Böylelikle 612 adölesan ve ebeveyni örneklem dışında bırakılarak toplam 878 adölesan ve ebeveyni ile araştırma tamamlanmıştır.

Tablo 3.1. Evren ve örnekleme dair okul türleri, öğrenci sayıları.

Evrene Alınan Okullar ve Öğrenci Sayısı			Örnekleme Alınan Okullar ve Sınıf Düzeyine Göre Öğrenci Sayısı			
Okul Adı	Cinsiyet		Sınıf Düzeyi			
	Erkek	Kız	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf
Süleyman Demirel AL	335	367	38	25	14	10
Kırıkkale Lisesi	386	413	36	27	16	9
Mehmet Akif Ersoy AL	266	287	29	18	12	8
Naciye Pehlivanlı Saran AL	163	143	31	19	18	8
Kırıkkale Fen Lisesi	195	273	27	13	10	5
Osman Gazi Fen Lisesi	233	297	26	14	9	5
Şehit Nebi Gündoğan AL	310	395	33	25	14	11
Şehit Alpaslan Yazıcı Kız AİHL	0	259	24	12	9	5
15 Temmuz Şehitleri Kız AİHL	0	297	23	12	8	5
Beşir Atalay AİHL	282	0	22	10	7	6
Yenimahalle Şehit Ali Tonga Mesleki ve Teknik AL	0	469	36	34	31	12
Atatürk Mesleki ve Teknik AL	190	436	34	33	32	13
Kırıkkale Mesleki ve Teknik AL	676	0	-	-	-	-

Tablo 3.1. Devam.

Evrene Alınan Okullar ve Öğrenci Sayısı			Örnekleme Alınan Okullar ve Sınıf Düzeyine Göre Öğrenci Sayısı			
Okul Adı	Cinsiyet		Sınıf Düzeyi			
	Erkek	Kız	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf
Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik AL	0	203	-	-	-	-
Kırıkkale Güzel Sanatlar Lisesi	92	89	-	-	-	-
Yaylacık Şehit Oğuz Sünbül Mesleki ve Teknik AL	250	0	-	-	-	-
Kırıkkale Atatürk AL	169	431	-	-	-	-
Yıldırım Beyazıt AL	315	439	-	-	-	-
Yeşil Vadi Şehit Musa Saydam Mesleki ve Teknik AL	127	38	-	-	-	-
Alişen İğde Mesleki ve Teknik AL	68	151	-	-	-	-
Cumhuriyet Mesleki ve Teknik AL	149	243	-	-	-	-
Malazgirt Mesleki ve Teknik AL	139	118	-	-	-	-
17 Ağustos Mesleki ve Teknik AL	189	0	-	-	-	-
Gazi Mesleki ve Teknik Al	370	0	-	-	-	-
TOPLAM	10252		359	242	180	97
			878			

3.4. Verilerin Toplanması

3.4.1. Veri Toplama Formları

Veriler Adölesan Veri Toplama Formu (EK 1) ve Ebeveyn Veri Toplama Formu (EK 2), Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF) (EK 3), Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF) (EK 4), Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri II (YSZE-II) (EK 5), UCLA Yalnızlık Ölçeği-Kısa Formu (UCLA-KF) (EK 6) ile toplanmıştır.

Adölesan Veri Toplama Formu

Adölesan Veri Toplama Formu iki alt bölümden oluşmaktadır. Formun; birinci bölümünde yaş cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, anne - baba eğitim ve düzeyinin ve internet kullanımına ait yer aldığı 10, ikinci bölümünde kullanılan sosyal medya hesapları ve türleri, sosyal medyada tanınmayan kişilerle arkadaş olma, sosyal

medyada paylaşılan bilgiler, sosyal medyada günlük geçirilen süre, sosyal medyada takip edilen konular, sosyal medya fenomenlerini takip etme ve örnek alma durumlarının sorgulandığı 9 olmak üzere toplam 19 soru yer almaktadır.

Ebeveyn Veri Toplama Formu

Ebeveyn Veri Toplama Formu iki alt bölümden oluşmaktadır. Formun; birinci bölümünde cinsiyet, meslek, eğitim durumu ve internet kullanımına ait bilgilerin yer aldığı 8, ikinci bölümünde kullanılan sosyal medya hesapları ve türleri, sosyal medyada tanınmayan kişilerle arkadaş olma, sosyal medyada paylaşılan bilgiler, sosyal medyada takip edilen konuların sorgulandığı 5 olmak üzere toplam 13 soru yer almaktadır.

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF)

Şahin (2018) tarafından ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Gerçekleştirilen geçerlik çalışmaları çerçevesinde açıklayıcı ve doğrulayıcı analizleri yapılmış ve SMBÖ-YF'nun beşli Likert tipi, 4 alt boyut (sanal tolerans, sanal iletişim, sanal problem ve sanal bilgilenme) ve 29 maddeden oluşan bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Sanal tolerans alt boyutu 1-5'inci, sanal iletişim 6-14'üncü, sanal problem 15-23'üncü ve sanal bilgilenme ise 24-29'uncu maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin KMO katsayısı 0.96, Barlet anlamlılık değeri $\chi^2=12680.88$ ($p=.00$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Tüm ölçek için iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha katsayısı) 0.93 olarak bulunmuş; alt faktörler için ise, iç tutarlılık katsayıları ise 0.81 ile 0.86 arasında değerler aldığı görülmektedir. Ayrıca ölçeğin test-tekrar test katsayısı 0.94 olarak bulunmuştur. Analizler SMBÖ-ÖF'nin, öğrencilerin sosyal medya bağımlılığını belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 145, en düşük puan ise 29'dur. Puanın yüksek olması bireyin kendisini "sosyal medya bağımlısı" olarak algıladığı biçiminde değerlendirilmektedir (152).

Bu araştırma için ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı 0.93 olarak belirlenmiştir.

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF)

Şahin ve Yağcı (2017) tarafından 18-65 yaş arası yetişkinlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Gerçekleştirilen geçerlik

çalışmaları çerçevesinde açıklayıcı ve doğrulayıcı analizleri yapılmış ve SMBÖ-YF'nin beşli Likert tipi, 2 alt boyut (sanal tolerans ve sanal iletişim) ve 20 betimlemeden oluşan bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Sanal tolerans alt boyutu 1-11'inci maddeler, sanal iletişim ise 12-20'inci maddelerden oluşmaktadır. 5. ve 11. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçeğin faktör yükleri 0.61 ile 0.87 arasında sıralanmaktadır. Ölçeğin uyum indeksi değerleri ise $\chi^2/sd=3.05$, $RMSA=.059$, $SRMR=.060$, $NFI=.59$, $CFI=.96$, $GFI=.90$; $AGFI=.88$) olarak bulunmuştur. SMBÖ-YF'nin faktör yükleri 0.61 ile 0.87 arasında değerler almaktadır. Ölçeğin geneli için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı 0.94, alt boyutlardan sanal tolerans için 0.92 ve sanal iletişim için 0.91 bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları geneli için 0.93; alt boyutlardan sanal tolerans için 0.91 ve sanal iletişim için 0.90 olarak belirlenmiştir. Analizler SMBÖ-YF'nin, yetişkinlerin sosyal medya bağımlılığını belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20'dir. Puanın yüksek olması bireyin kendisini “sosyal medya bağımlısı” olarak algıladığı biçiminde değerlendirilmektedir (153).

Bu araştırma için ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı 0.90 olarak belirlenmiştir.

Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri II(YSZE-II)

Ülkemiz için geçerlilik güvenilirliği Topçu ve Erdur-Baker (2010) tarafından yapılan ölçek adölesanların son altı ayda sanal ortamda zorbalığa maruz kalma ve zorbalık yapma sıklıklarını belirlemeyi amaçlamayan toplam 10 sorudan oluşmaktadır. Formun ‘bana yapıldı’ bölümünden aldıkları puanlar adölesanların mağdur olma deneyimlerini, ‘ben yaptım’ bölümünden aldıkları puanlar zorba olma deneyimlerini ölçmektedir. Kendini bildirim türündeki ölçek 4'lü Likert tipinde (1 = hiçbir zaman, 2 = bir kere, 3 = iki-üç kez, 4 = üçten çok) puanlanmaktadır. Ölçeğin siber mağdur bölümü için iç tutarlılık kat sayısı 0.84, siber zorba bölümü için ise 0.69 olarak bulunmuştur.

Bu araştırma için Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri II'de yer alan maddelerden en az bir tanesi için “bana yapıldı” bölümünden “2=bir kere” seçeneğini işaretleyenler “siber mağdur” ve “ben yaptım” bölümünden “2=bir kere” seçeneğini işaretleyen adölesanlar “siber zorba” olarak sınıflandırılmıştır. Benzer şekilde,

sorularda belirtilen durumlardan “hiç yapılmadı” seçeneğini işaretleyenler “mağdur olmayan” ve “hiç yapmadım” seçeneğini işaretleyenler “zorba olmayan” olarak sınıflandırılmış (154).

Bu araştırma için ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı siber zorbalık bölümü için 0.81, siber mağduriyet bölümü için 0.82 olarak belirlenmiştir.

UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu(UCLA-KF)

Yılmaz ve Duy tarafından UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (ULS-8) ergenler için Türkçe’ye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirliği yapılmıştır.

UCLA-KF’nin yanıtlama biçimi “(1) Hiç, (2) Nadiren, (3) Bazen ve (4) Her zaman” şeklinde dört dereceli bir yapıda düzenlenmiştir. Ölçeğin *5. maddesi olan, “İstedığım zaman arkadaş bulabilirim” maddesi tersten puanlanmaktadır. Ölçeğin 7 maddesinin toplanmasıyla genel yalnızlık puanı elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 7 iken en yüksek puan 28’dir. Buna göre ergenlerin puanlarının düşüklüğü yaşanan yalnızlık duygusunun azlığına işaret ederken, puanın yükselmesi ise yaşanan yalnızlık duygusunun yoğunluğunun artmasına işaret etmektedir (155).

Bu araştırma için ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı 0.79 olarak belirlenmiştir.

3.5. Araştırmanın Ön Uygulaması

Araştırmanın ön uygulamasının araştırma örneklemine uygun 20 adölesan ve 20 ebeveyn ile yapılmıştır. Ebeveyn veri toplama ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF) formları kapalı zarf içinde anket uygulaması yapılan adölesana teslim edilmiş ve ebeveynlerinden herhangi birine doldurması için teslim etmesi ve ertesi gün okula yine kapalı zarf içinde getirerek teslim etmesi istenmiştir.

Ön uygulama sonrası formlar değerlendirilmiştir. Adölesan veri toplama formunda yer alan “Yaşınız” sorusu “Doğum tarihiniz” olarak değiştirilmiştir. Adölesan veri toplama formunda yer alan sosyal medyada geçirilen günlük süre sorusu ise saat yerine dakika olarak değiştirilmiştir. Gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra araştırmanın uygulaması aşamasına geçilmiştir. Ön uygulamaya alınan adölesan ve

ebeveynleri araştırmanın örneklemeine dahil edilmemiştir.

3.6. Araştırmanın Uygulanması

Araştırmaya başlanmadan önce gerekli ölçek, etik ve yasal izinler alınmıştır. Araştırma verileri 01.09.2019-01.10.2019 tarihleri arasında toplanmıştır.

Adölesan verileri sınıf ortamında, okul idarecilerinin ve ders öğretmenin izni ile uygun ders saati ve ortam hazırlığı sonrasında toplanmıştır. Her bir okula en az iki kere gidilerek veriler toplanmıştır. Her okuldan uygun sınıflar idareci ve öğretmenlerin rehberliğinde belirlenmiş her sınıf düzeyinden bir şube seçimi yapılmıştır. Uygulama öncesi her sınıfta anketin nasıl doldurulması gerektiği kısaca açıklanmış, uygulama sırasında öğrencilerin soruları yanıtlanmıştır.

Araştırmaya öğrenciler gönüllülük esasına göre dâhil edilmiştir. Adölesan Veri Toplama Formu, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF), Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri II (YSZE-II), UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu'ndan (UCLA-KF) oluşan adölesan anketi, öğrencilere uygulanmadan önce numaralandırılmıştır sonra dağıtılmıştır. Öğrenci ve ebeveyninin anket formu aynı numara ile numaralandırılmıştır. Uygulama her sınıf için yaklaşık yirmi dakika sürmüştür. Öğrencilerin anket uygulaması sona erdikten sonra numaralandırılan ebeveyn veri toplama formları öğrencilere ebeveynlerinin doldurması için Ebeveyn Veri Toplama Formu ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu'ndan (SMBÖ-YF) oluşan anket formu kapalı zarf içinde verilmiştir. Adölesanlardan bu formları ebeveynlerinin doldurması ve doldurulan formları ertesi gün tekrar okula getirmeleri istenmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden ebeveynler çocukları aracılığıyla anketleri tekrar okula göndermişlerdir. Araştırmacı ikinci kez okul ziyaret ederek formları teslim almıştır.

3.7. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

3.7.1. Bağımlı Değişkenler

Adölesanlar için;

- Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-ÖF puan ortalaması
- Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri II puan ortalaması
- UCLA Yalnızlık Ölçeği puan ortalaması

Ebeveynler için;

- Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-YF puan ortalaması

bağımlı değişkenleri oluşturmaktadır.

3.7.2. Bağımsız Değişkenler

Adölesanlar için;

- Cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, anne/baba eğitim düzeyi, aile gelir durumu, sınıf düzeyi
- İnternet ve sosyal medya kullanım özellikleri

Ebeveynler için;

- Cinsiyet, eğitim düzeyi, çalışma durumu
- İnternet ve sosyal medya kullanım özellikleri

bağımsız değişkenleri oluşturmaktadır.

3.8. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesinde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 23 yazılımı kullanılmıştır. Verilerin analizinde uygun yöntemin belirlenmesi amacıyla verinin normalliği (Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilks testleri) ve varyansların homojenliği (Levene Testi) test edilmiştir. Veriler parametrik dağılım varsayım özelliklerini sağlamadığından, analizler için parametrik olmayan hipotez testleri kullanılmıştır. İki bağımsız grup için yapılan karşılaştırmalarda Mann-Whitney U Testi kullanılırken, ikiden fazla bağımsız grup için yapılan karşılaştırmalarda ise Kruskal-Wallis Test istatistiği kullanılmış, gruplar arasında farklılık çıkması durumunda ikili karşılaştırmalar (Bonferroni düzeltmesi) yapılmıştır.

Sosyodemografik ve sosyal medya kullanımına ait tanımlayıcı özellikleri için frekans değerleri hesaplanmıştır. Kategorik değişkenler çapraz tablolar ile sunulmuş ve Pearson Ki-kare analizi ile istatistik değerleri verilmiştir. Tablolarda nicel değişkenler ortalama, standart sapma ve ortanca değerleri, kategorik değişkenler ise olgu sayısı ve yüzdeliği (%) şeklinde gösterilmiştir. Kullanılan beş farklı ölçek türü için toplam puanlar hesaplanmış ve elde edilen değerler ile bireylerin sosyodemografik özelliklerine göre farklılığı istatistiksel olarak araştırılmıştır. Ölçeklerden zorbalık ölçeğine ait toplam puan değerlerinden, puanı 11 ve üstü değere sahip olanlar siber zorba, altı olanlar ise zorba değil şeklinde kategorileştirilmiştir. Benzer şekilde mağdur puanları da sınıflandırılmıştır. Buna göre, mağduriyet ölçeği toplam puanlarına göre 11 ve üstü değere sahip olanlar siber mağdur, altındakiler ise mağdur değil şeklinde kategorileştirilmişlerdir. Bu kategorilerin istatistiksel karşılaştırılması yine Pearson ki-kare testi ile yapılmıştır. Ölçeklerin birbirleri arasındaki anlamlılığı Spearman Korelasyon Testi ile araştırılmıştır. Ölçek puanlarının birbiri üzerine etkisi ve adölesanların bağımlı ve bağımsız değişkenlerinden bazılarının ölçek puanlarına etkisini belirlemek için doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri $p<0.05$ kabul edilmiştir.

3.9. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmaya başlanmadan önce Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF), Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF), Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri II (YSZEII), UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (UCLA-KF) ölçeklerinin kullanılabilmesi için gerekli yazar izinleri alınmıştır (EK 7) (EK 8) (EK 9). Daha sonra Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Komisyonundan (31.07.2019-28) (EK 10) etik kurul izni ve Kırıkkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden (23.08.2019-79140815-605.01-E.15213987) (EK 11) yasal izin, katılımcılardan Bilgilendirilmiş Onam Formu (EK 12) ile onam alınmıştır.

4. BULGULAR

Adölesanların Sosyal Medya Bağımlılığının Ebeveynlerin Sosyal Medya Bağımlılığından Etkilenme, Siber Zorbalık ve Yalnızlıklarını Etkileme Durumunun İncelenmesi amacıyla 878 adölesan ve 878 ebeveyn ile yapılan araştırmaya ait bulgular aşağıda verilmiştir. Araştırma bulguları adölesanlar ve ebeveynlere ait bulgular, değişkenlerin incelenmesine ait bulgular olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

4.1. Adölesanlar ve Ebeveynlerin Sosyodemografik, İnternet ve Sosyal Medya Kullanıma Ait Bulgular

Tablo 4.1. Adölesanların sosyodemografik özellikleri (N=878).

Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kız	604	68.8
Erkek	274	31.2
Sınıf düzeyi		
9.sınıf	359	40.9
10.sınıf	242	27.6
11.sınıf	180	20.5
12.sınıf	97	11.0
Okul türü		
Genel lise	653	74.4
Meslek lisesi	225	25.6
Anne eğitim düzeyi		
Okuryazar/İlkokul	266	30.3
Ortaöğretim	513	58.4
Üniversite	99	11.3
Baba eğitim düzeyi		
Okuryazar/İlkokul	104	11.8
Ortaöğretim	558	63.6
Üniversite	216	24.6
Aile gelir durumu		
Gelir giderden fazla	172	19.6
Gelir giderle dengeli	603	68.7
Gelir giderden az	103	11.7
TOPLAM	878	100

Çalışmaya katılan adölesanların yaş ortalamaları $15,1 \pm 1,1$ 'dir.

Adölesanların %74.4'ü genel lisede eğitim görmekte, %68.8'i kız ve %40.9'u dokuzuncu sınıfa devam etmektedir. Adölesanların annelerinin %58.4'ü ve babaların %63.6'sı ortaöğretim düzeyi eğitime sahiptir ve %68.7'si aile gelirlerinin giderlerle dengeli olduğunu bildirmiştir (Tablo 4.1).

Tablo 4.2. Adölesanların internet ve sosyal medya kullanıma ait özellikler (N=878).

Özellikler	n	%
İTERNET KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER		
İnternete ulaşma yolu*		
Cep telefonu	852	97.0
Bilgisayar	436	49.7
İnternet kafe	56	6.4
Kendisine ait internet bağlantılı cep telefonu bulunma durumu		
Bulunan	745	84.9
Bulunmayan	133	15.1
Evde sürekli internet bağlantısı bulunma durumu		
Bulunan	679	77.3
Bulunmayan	199	22.7
SOSYAL MEDYA KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER		
Sosyal medya kullanma durumu		
Kullanan	833	94.9
Kullanmayan	45	5.1
Kullanılan sosyal medya türü*		
Whatsapp	731	87.8
Youtube	686	82.2
Instagram	677	81.3
Snapchat	391	46.9
Facebook	226	27.1
Twitter	209	23.8
Tiktok	160	18.2
Messenger	115	13.1
Tumblr	64	7.3
Diğer**	48	5.5
Sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma durumu		
Olan	282	32.1
Olmayan	596	67.9

Tablo 4.2. Devam.

Özellikler	n	%
Sosyal medya hesaplarında paylaşılan kişisel bilgiler*		
Kişisel Fotoğraf	615	73.8
Cinsiyet	385	43.8
Yaş	237	27.0
Kişisel video	225	25.6
Okul bilgileri	122	13.9
Adres bilgileri	20	2.3
Sosyal medyada takip edilen konular*		
Müzik/eğlence	677	77.1
Dizi/sinema/tiyatro/dans	485	55.2
Spor	360	41.0
Sınav/akademik yaşam	299	34.1
Moda/güzellik	265	30.2
Seyahat/gezi	212	24.1
Diyet/yeme alışkanlıkları	91	10.4
Diğer ***	63	7.2
Sosyal medyada geçirilen günlük süre		
3 saat altı	543	65.2
3 saat ve üzeri	290	34.8
Sosyal medya fenomenlerini takip etme durumu		
Takip eden	525	59.8
Takip etmeyen	353	40.2
Sosyal medya fenomenlerini örnek alma durumu		
Örnek alan	285	32.5
Örnek almayan	293	67.5
Sosyal medya fenomenlerinin örnek alınan özellikleri*		
Giyim tarzı	177	20.2
Davranış tarzı	143	16.3
Saç tarzı	138	15.7
Konuşma tarzı	125	14.2
Makyaj tarzı	89	10.1
Diğer ****	19	2.2

*Soruya birden fazla yanıt verilmiştir. Yüzdelere n sayıları üzerinden değerlendirilmiştir.

**Discord, discard, ekşi sözlük, fizy, linkedin, oyun, pinterest, pubg, reddit, skype, spotify, steam, steamdsc, swarm, talk, ted, telegram, twitch, twitchdis, vSCO, weibo, whatped.

***Araba, araba videoları, araç, bahis, bilim, bilim teknik, çizgi roman, çizim, edebiyat, haber, hayvanlar, kızlar, kişisel gelişim, kitap, komikvideo, komedi, mizah, motor, motor videoları, oyun, resim, sağlık, siyaset, stolk, siyaset bilim, tarih, teknoloji, yemek, yazar.

****Başarısı, bilgisi, düşüncesi, eğlencesi, felsefesi, fikirleri, işi, kariyer, maddiyatı, müziği, oyun tarzı, popülerliği, sesi, ticareti, yeteneği, yorumları, yardımseverliği, yaşam tarzı, zenginliği.

Adölesanların sosyal medyada geçirdikleri günlük süre ortalaması 156.0±143.8 dakikadır.

Adölesanların %97.0'ı internete cep telefonu ile erişmekte, %84.9'unun kendisine ait cep telefonu, %77.3'ünün evinde sürekli internet bağlantısı bulunmaktadır. Adölesanların %94.9'u sosyal medya kullanmakta ve en sık Whatsapp, YouTube ve Instagram sosyal medya hesapları kullanılmaktadır. Adölesanların %32.1'i sosyal medya üzerinden tanımadığı insanlarla arkadaş olmakta, %73.8'i kişisel fotoğrafını, %43.8'i cinsiyetini sosyal medya profilinden paylaşmakta, sosyal medyada en sık müzik/eğlence, dizi/sinema/tiyatro/dans, spor konularını takip etmektedir. Yine adölesanların %59.8'i sosyal medya fenomenlerini takip etmekte, %32.5'i sosyal medya fenomenlerini örnek almakta, adölesanlar sosyal medya fenomenlerinin en sık giyim, davranış ve saç tarzını örnek almaktadır (Tablo 4.2).

Tablo 4.3. Ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri (N=878).

ÖZELLİKLER	n	%
Cinsiyet		
Kadın	527	60.0
Erkek	351	40.0
Eğitim düzeyi		
Okuryazar/İlkokul	201	22.9
Ortaöğretim	506	57.6
Üniversite	171	19.5
Çalışma durumu		
Çalışıyor	385	43.8
Çalışmıyor	493	56.2
TOPLAM	878	100

Ebeveynlerinin %60'ı kadın, %57.6'sı ortaöğretim mezunu ve %56.2'si herhangi bir işte çalışmamaktadır (Tablo 4.3).

Tablo 4.4. Ebeveynlerin internet ve sosyal medya kullanıma ait özellikler (N=878).

ÖZELLİKLER	n	%
İNTERNET KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER		
İnternete ulaşma yolu*		
Cep telefonu	823	72.9
Bilgisayar	306	27.1
Kendisine ait internet bağlantılı cep telefonu bulunma durumu		
Bulunan	793	90.3
Bulunmayan	85	9.7
Evde sürekli internet bağlantısı bulunma durumu		
Evet	674	76.8
Hayır	204	23.2
SOSYAL MEDYA KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER		
Sosyal medya kullanma durumu		
Kullanan	751	85.5
Kullanmayan	127	14.5
Kullanılan sosyal medya türü*		
Whatsapp	703	80.1
Facebook	490	55.8
İnstagram	436	49.7
Youtube	381	43.4
Messenger	173	19.7
Twitter	67	7.6
Tiktok	33	3.8
Snapchat	33	3.8
Tumblr	2	0.2
Diğer**	8	0.9
Sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma durumu		
Olan	35	4.0
Olmayan	843	96.0
Sosyal medya hesaplarında paylaşılan kişisel bilgiler*		
Kişisel fotoğraf	369	42.0
Cinsiyet	238	27.1
Yaş	149	17.0
Meslek bilgisi	135	15.4
Kişisel video	59	6.7
Adres bilgisi	19	2.2
Sosyal medya kullanımının çocuğuyla olan ilişkileri etkileme durumu		
Olumlu etkiliyor	107	12.2
Olumsuz etkiliyor	114	13.0
Etkilemiyor	598	68.1
Çocuğuyla internet ve sosyal medya kullanımı konusunda konuşma durumu		
Konuşan	632	72.0
Konuşmayan	246	28.0
Çocuğunun kullandığı sosyal medya hesaplarını bilme durumu		
Bilen	628	71.5
Bilmeyen	250	28.5

* Soruya birden fazla yanıt verilmiştir. Yüzdelere n sayıları üzerinden değerlendirilmiştir.

**Skype, Pinteres, Netflixve Line

Ebeveynlerin %72.9'u internete cep telefonuyla erişmekte,%90.3'ünün kendine ait cep telefonu bulunmaktadır. Ebeveynlerin %85.5'i sosyal medya kullanmakta ve en çok Whatsapp, Facebook, Instagram ve YouTube kullanmaktadır. Ebeveynlerin %96.0'ı sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olmamakta, sosyal medya hesaplarında kişisel fotoğraf, cinsiyet ve yaş bilgilerini paylaşmaktadır. Ebeveynlerin %68.1'i sosyal medya kullanımlarının çocuğuyla olan ilişkilerini etkilemediğini düşünmekte, %72.0'ı çocuğuyla internet ve sosyal medya kullanımı ile ilgili konuşmakta, %71.5'i çocuğunun kullandığı sosyal medya hesabını bilmektedir (Tablo 4.4).

4.2. Adölesan ve Ebeveyn Değişkenlerinin İncelenmesine Ait Bulgular

Tablo 4.5. Adölesanların SMBÖ-ÖF, YSZE-II, UCLA KF ve Ebeveynlerin SMBÖ-YF ait puanları.

ÖLÇEK	PUAN			
	Ortalama	SS	Ortanca	Min- Max
SMBÖ-ÖF	69.2	23.6	69,8	29-145
SMBÖ-YF	36.6	12.8	34.0	20-85
YSZE –II Mağdur	13.3	4.8	11.0	10-40
YSZE –II Zorba	13.4	4.9	11.0	10-40
UCLA	12.3	4.8	11.0	7-28

Adölesanların SMBÖ-ÖF puanlarının ortalaması 69.2 ± 23.6 , YSZE-II siber mağduriyet puan ortalaması 13.3 ± 4.8 , YSZE-II siber zorbalı kpuan ortalaması 13.4 ± 4.9 , UCLA ölçeği puan ortalaması 12.3 ± 4.8 ve ebeveynlerin SMBÖ-YF ölçeğinin puan ortalaması 36.6 ± 12.8 'dir (Tablo 4.5).

Tablo 4.6. Adölesanların sosyodemografik özellikleri ile SMBÖ-ÖF ölçeği puanlarının karşılaştırılması.

Değişken	SMBÖ-ÖF					
	N	Ortalama	Ss	Ortanca	Test değeri	n
Cinsiyet						
Kız	604	69.8	24.6	68.0	-0.727	0.467*
Erkek	274	67.9	21.3	69.0		
Sınıf düzeyi						
9.sınıf	359	69.7	24.6	68.0	15.748	0.001 ^{A,**}
10.sınıf	242	70.4	23.1	70.0		
11.sınıf	180	71.3	23.0	71.0		
12.sınıf	97	60.4	20.3	60.0		
Okul türü						
Genel lise	653	66.9	20.9	67.0	3.775	<0.001*
Meslek lisesi	225	75.9	29.2	74.0		
Anne eğitim düzeyi						
Okuryazar/İlkokul	266	67.8	24.6	66.5	2.696	0.260
Ortaöğretim	513	70.1	23.6	70.0		
Üniversite	99	68.1	20.6	67.0		
Baba eğitim düzeyi						
Okuryazar/İlkokul	104	69.3	25.2	67.5	1.237	0.539
Ortaöğretim	558	70.0	24.3	68.0		
Üniversite	216	67.0	20.9	69.0		
Aile gelir durumu						
Gelir giderden fazla	172	71.8	23.8	71.0	3.319	0.190
Gelir giderle dengeli	603	68.4	22.8	67.0		
Gelir giderden az	103	69.5	27.6	67.0		

*Mann Whitney U Testi

** Kruskal Wallis Testi

^A: Fark oluşturan grup: 12. Sınıf

Adölesanların sınıf düzeyi ve okul türü ile SMBÖ-ÖF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0.05$). Sınıf düzeyindeki fark 12. Sınıfın puan ortalamasının 9, 10, 11. Sınıfların puan ortalamalarından düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Adölesanların cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi ve aile gelir durumları ile SMBÖ-ÖF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > 0.05$) (Tablo 4.6).

Tablo 4.7. Ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri ile SMBÖ-YF ölçek puanlarının karşılaştırılması.

Değişken	N	Ortalama	Ss	Ortanca	Test istatistiği	P
Cinsiyet						
Kadın	527	35.3	12.0	33.0	3.461	0.001*
Erkek	351	38.6	13.5	36.0		
Eğitim düzeyi						
Okuryazar/İlkokul	201	34.5	12.5	32.0	10.286	0.006A**
Ortaöğretim	506	37.5	12.8	35.0		
Üniversite	171	36.5	12.6	34.0		
Çalışma durumu						
Çalışıyor	385	38.2	13.3	35.0	-3.238	<0.001*
Çalışmıyor	493	35.4	12.2	33.0		

*Mann Whitney U Testi

** Kruskall Wallis Testi

^A: Fark oluşturan grup: okuryazar/ilkokul

Ebeveynlerin cinsiyeti, eğitim düzeyi, çalışma durumları ile SMBÖ-YF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmiştir ($p < 0.05$). Eğitim durumundaki fark okuryazar/ilkokul grubundan kaynaklanmaktadır (Tablo 4.7).

Tablo 4.8. Adölesanların internet, sosyal medya kullanımı, ebeveynlerin sosyal medya kullanımı ve çocuğu ile ilgili iletişim ve denetim özelliklerine göre SMBÖ-ÖF ölçeği puanlarının karşılaştırılması.

Özellikler	SMBÖ-ÖF					
	n	Ortalama	Ss	Ortanca	Test istatistiği	p*
İNTERNET KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER						
İnternete ulaşma yolu						
Bilgisayar	436	68.7	22.3	68.0	-0.335	0.737
Cep telefonu	852	69.5	23.4	69.0	2.879	0.004
İnternet kafe	56	69.9	22.7	70.0	0.370	0.711
Kendisine ait internet bağlantılı cep telefonu bulunma durumu						
Bulunan	745	70.5	22.9	70.0	4.280	<0.001
Bulunmayan	133	61.6	25.7	60.0		
Evde sürekli internet bağlantısı bulunma durumu						
Bulunan	679	70.0	22.6	69.0	2.282	0.022
Bulunmayan	199	66.3	26.4	64.0		

Tablo 4.8. Devam.

Özellikler	SMBÖ-ÖF					
	n	Ortalama	ss	Ortanca	Test istatistiği	p*
SOSYAL MEDYA KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER						
Sosyal medya kullanma durumu						
Kullanan	833	70.5	22.9	70.0	7.837	<0.001
Kullanmayan	45	43.2	21.1	35.0		
Kullanılan sosyal medya türü						
Facebook	226	73.9	22.4	72.5	2.493	0.013
İnstagram	677	73.4	22.8	72.0	7.807	<0.001
Twitter	209	77.0	23.0	76.0	-5.612	<0.001
Youtube	685	71.2	22.4	70.0	2.299	0.022
Whatsapp	731	71.6	22.4	70.0	3.838	<0.001
Messenger	115	76.9	24.4	75.0	-3.709	<0.001
Tiktok	160	83.1	26.0	82.5	-7.468	<0.001
Tumblr	64	84.8	24.1	87.5	-5.201	<0.001
Snapchat	391	77.1	23.9	64.0	7.387	<0.001
Diğer	48	80.8	23.8	79.5	-3.448	0.001
Sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma						
Olan	282	80.6	22.6	79.0	-10.261	<0.001
Olmayan	596	63.7	22.0	63.0		
Sosyal medya hesaplarında paylaşılan kişisel bilgiler						
Yaş	237	78.1	22.6	76.0	-6.874	<0.001
Cinsiyet	385	73.7	21.6	74.0	5.591	<0.001
Okul bilgileri	122	80.2	24.7	76.0	-5.078	<0.001
Adres bilgileri	20	94.2	26.0	90.0	-4.101	<0.001
Kişisel Fotoğraf	615	73.6	22.8	71.0	6.342	<0.001
Kişisel video	225	79.3	21.5	78.0	-8.004	<0.001
Sosyal medyada takip edilen konular						
Moda/güzellik	265	78.3	23.2	76.0	-7.468	<0.001
Diyet/yeme alışkanlıkları	91	74.8	21.5	75.0	-2.764	0.006
Spor	360	70.9	21.9	70.0	-2.185	0.029
Seyahat/gezi	212	72.3	22.7	72.0	-2.413	0.016
Sınav/akademik yaşam	299	68.9	21.6	69.0	-0.199	0.842
Dizi/sinema/tiyatro/dans	485	72.7	22.0	72.0	-5.609	<0.001
Müzik/eğlence	677	72.2	22.5	71.0	-7.695	<0.001
Diğer	63	70.8	21.9	69.0	-5.771	0.568
Sosyal medyada günlük geçirilen süre (n=833)						
3 saat altı	543	63.95	20.1	63.0	11.358	<0.001
3 saat ve üzeri	290	83.0	22.8	81.0		

Tablo 4.8. Devam.

Özellikler	SMBÖ-ÖF					
	n	Ortalama	ss	Ortanca	Test istatistiği	p*
SOSYAL MEDYA KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER						
Sosyal medya fenomenlerini takip etme						
Takip eden	525	74.9	22.3	73.0	7.273	<0.001
Takip etmeyen	308	63.2	21.9	61.0		
Sosyal medya fenomenlerini örnek alma						
Örnek alan	285	80.2	24.3	79.0	8.483	<0.001
Örnek almayan	548	65.5	20.4	65.0		
Sosyal medya fenomenlerinin örnek alınan özellikleri						
Saç tarzı	138	81.0	24.4	80.0	-6.314	<0.001
Giyim tarzı	177	82.8	25.3	81.0	-8.084	<0.001
Makyaj tarzı	89	86.5	25.1	87.0	-6.880	<0.001
Konuşma tarzı	125	82.1	23.4	79.0	-6.571	<0.001
Davranış tarzı	143	83.0	23.1	80.0	-7.583	<0.001
Diğer	19	68.5	21.8	67.0	0.047	0.962
EBEVEYNİNİN SOSYAL MEDYA KULLANIM ÖZELLİKLERİ, ÇOCUĞU İLE İLGİLİ İLETİŞİM ve DENETİM DURUMU						
Sosyal medya kullanma durumu						
Kullanan	751	69.8	22.8	69.0	-2.506	0.012
Kullanmayan	127	65.3	27.4	61.0		
Sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma						
Olan	35	78.4	27.5	71.0	-1.834	0.067
Olmayan	843	68.8	23.3	68.0		
Sosyal medya kullanımının çocuğuyla olan ilişkileri etkileme durumu						
Etkiliyor	280	73.3	23.0	73.0	-3.956	<0.001
Etkilemiyor	598	67.2	23.6	66.0		
Çocuğuyla internet ve sosyal medya kullanımı konusunda konuşma						
Konuşan	632	69.5	22.6	69.0	-1.125	0.260
Konuşmayan	246	68.2	26.0	66.0		
Çocuğunun kullandığı sosyal medya hesaplarını bilme						
Bilen	628	69.5	22.8	69.0	-0.884	0.374
Bilmeyen	250	68.2	25.4	67.0		

*MWU: Mann Whitney U Testi

Adölesanların cep telefonu ile internete ulaşma, kendilerine ait cep telefonu bulunması, evlerinde sürekli internet bağlantısı bulunması ile SMBÖ-ÖF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Yine adölesanların sosyal medya kullanma ve kullanılan sosyal medya türlerinin tamamı, sosyal medyada tanımadığı kişiler ile arkadaş olma, sosyal medya hesaplarında paylaşılan bilgilerin tümü, sosyal medyada takip edilen konu türleri, sosyal medyada günlük geçirilen süre,

sosyal medya fenomenlerini takip etme ve sosyal medya fenomenlerinin örnek alınan özellikleri ile SMBÖ-ÖF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır ($p<0.05$). Ebeveyninin sosyal medya kullanma ve sosyal medya kullanımının çocuğuyla olan ilişkilerini etkileme durumu ile SMBÖ-ÖF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.8).

Tablo 4.9. Ebeveynlerin internet ve sosyal medya kullanım özellikleri ile SMBÖ- YF ölçek puanlarının karşılaştırılması.

Değişken	N	Ortalama	ss	Ortanca	Test istatistiği	P
İNTERNET KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER						
İnternete ulaşma yolu						
Cep telefonu	823	36.2	12.7	35.0	-6.766	<0.001
Bilgisayar	306	37.3	13.1	34.0	-1.117	0.264
Evde sürekli internet bağlantısı bulunma durumu						
Bulunan	674	37.1	12.6	35.0	-2.894	0.004*
Bulunmayan	204	34.9	13.1	30.5		
Kendisine ait internet bağlantılı cep telefonu bulunma durumu						
Bulunan	793	37.4	12.8	35.0	-6.477	<0.001*
Bulunmayan	85	29.2	10.1	26.0		
SOSYAL MEDYA KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER						
Sosyal medya kullanma durumu						
Kullanan	751	37.9	12.5	36.0	-9.209	<0.001*
Kullanmayan	127	28.7	11.0	24.0		
Kullanılan sosyal medya türü						
Whatsapp	703	37.9	12.5	36.0	-7.731	<0.001*
Facebook	490	39.2	12.7	38.0	-9.183	<0.001*
İnstagram	436	39.1	12.4	37.0	-6.805	<0.001*
Youtube	381	38.9	13.2	37.0	-5.404	<0.001*
Messenger	173	40.7	13.9	39.0	-4.614	<0.001*
Twitter	67	40.1	13.2	38.0	-2.436	0.015
Tiktok	33	41.5	13.8	40.0	-2.264	0.024
Snapchat	33	44.1	13.6	42.0	-3.309	<0.001*
Tumblr	2	56.0	35.3	56.0	-1.107	0.309
Diğer	8	39.3	14.3	34.5	-0.631	0.528
Sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma						
Arkadaş olan	35	48.7	16.7	48.0	-4.485	<0.001*
Arkadaş olmayan	843	36.1	12.3	33.0		
Sosyal medya hesaplarında paylaşılan kişisel bilgiler *						
Kişisel fotoğraf	369	40.6	12.5	39.0	-8.908	<0.001*
Cinsiyet	238	41.2	13.1	40.0	-6.828	<0.001*
Yaş	149	42.3	13.3	41.0	-6.118	<0.001*
Meslek bilgisi	135	41.7	13.0	40.0	-5.300	<0.001*
Kişisel video	59	45.1	13.8	43.0	-5.133	<0.001*
Adres bilgisi	19	46.0	18.2	40.0	-2.398	0.016*

*Mann Whitney U Testi

** Kruskall Wallis Testi

Ebeveynler için sosyal medya kullanma, cep telefonu ile internete ulaşma, evde sürekli internet bağlantısı bulunma, kendisine ait internet bağlantılı cep telefonu olma, Whatsapp, Facebook, Instagram, YouTube, Messenger, Tiktok, Snapchat sosyal medya hesaplarını kullanma, sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma ve sosyal medya hesaplarından paylaşılan tüm kişisel bilgiler ve SMBÖ-YF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4.9).

Tablo 4.10. Adölesanların sosyodemografik özellikleri ve ebeveyninin sosyal medya kullanım özellikleri, çocuğu ile ilgili iletişim ve denetim özellikleri ile YSZE-II puanlarının karşılaştırılması.

	Siber zorbalık				Analiz	Siber mağduriyet				Analiz		
	Siber zorba		Siber zorba değil			Siber mağdur		Siber mağdur değil				
	N	%	n	%		χ^2	p	n	%			n
Cinsiyet												
Kız	328	54.3	276	45.7	3.384	0.066	330	54.6	274	45.4	4.648	0.031
Erkek	167	60.9	107	39.1			171	62.4	103	37.6		
Sınıf düzeyi												
9.sınıf	178	49.6	181	50.4	15.145	0.002 ^{A,B}	197	54.9	162	45.1	1.303	0.728
10.sınıf	137	56.6	105	43.4			140	57.9	102	42.1		
11.sınıf	116	64.4	64	35.6			106	58.9	74	41.1		
12.sınıf	64	66.0	33	34.0			58	59.8	39	40.2		
Okul türü												
Genel lise	376	57.6	277	42.4	1.498	0.221	383	58.7	270	41.3	2.632	0.105
Meslek lisesi	119	52.9	106	47.1			118	52.4	107	47.6		
Anne eğitim düzeyi												
Okuryazar/İlkokul	121	45.5	145	54.5	18.510	<0.001 ^{C, D}	133	50.0	133	50.0	8.359	0.015 ^C
Ortaöğretim	312	60.8	201	39.2			305	59.5	208	40.5		
Üniversite	62	62.6	37	37.4			63	63.6	36	36.4		
Baba eğitim düzeyi												
Okuryazar/İlkokul	54	51.9	50	48.1	3.100	0.212	57	54.8	47	45.2	0.645	0.724
Ortaöğretim	327	58.6	231	41.4			324	58.1	234	41.9		
Üniversite	114	52.8	102	47.2			120	55.6	96	44.4		
Aile gelir durumu												
Gelir giderden fazla	99	57.6	73	42.4	1.174	0.556	99	57.6	73	42.4	0.278	0.870
Gelir giderle dengeli	343	56.9	260	43.1			99	57.6	262	43.4		
Gelir giderden az	53	51.5	50	48.5			61	59.2	42	40.8		

χ^2 : Ki-Kare Testi

^AFark oluşturan grup: 11. sınıf

^BFark oluşturan grup: 12. sınıf

^CFark oluşturan grup: Okuryazar/ilkokul

^DFark oluşturan grup: Ortaöğretim

Adölesanların sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi ile siber zorbalık arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Sınıf düzeyindeki farklılık 9. sınıflardan, anne eğitim düzeyindeki farklılık okuryazar/ilkokul grubundan kaynaklanmaktadır. Diğer sosyodemografik değişkenlerle siber zorbalık arasında

anlamli bir fark saptanmamıştır (p>0.05). Adölesanların cinsiyetleri ve anne eğitim düzeyleri ile siber mağduriyet arasında istatistiksel olarak anlamli fark bulunmaktadır (p<0.05). Anne eğitim düzeyindeki farklılık okuryazar/ilkokul grubundan kaynaklanmaktadır. Diğer sosyodemografik değişkenlerle siber mağduriyet arasında anlamli bir fark saptanmamıştır (p>0.05) (Tablo.4.10).

Tablo 4.11. Adölesanların internet, sosyal medya kullanım özellikleri ve ebeveyninin sosyal medya kullanım özellikleri, çocuğu ile ilgili iletişim ve denetim özellikleri ile YSZE-II puanlarının karşılaştırılması.

Özellikler	Siber zorbalık				Analiz		Siber mağduriyet				Analiz	
	Siber zorba		Siber zorba değil				Siber mağdur		Siber mağdur değil			
	n	%	n	%	χ^2	p*	n	%	N	%	χ^2	p*
İNTERNET KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER												
İnternete ulaşma yolu												
Bilgisayar	260	59.6	176	40.4	3.731	0.053	250	57.3	186	42.7	0.027	0.869
Cep telefonu	485	56.9	367	43.1	3.497	0.061	492	57.7	360	42.3	5.510	0.019
İnternet kafe	45	80.4	11	19.6	13.985	<0.001	38	67.9	18	32.1	2.845	0.092
Kendisine ait internet bağlantılı cep telefonu bulunma durumu												
Bulunan	438	58.8	307	41.2	11.652	0.001	439	58.9	306	41.1	6.979	0.008
Bulunmayan	57	42.9	76	57.1			62	46.6	71	53.4		
Evde sürekli internet bağlantısı bulunma durumu												
Bulunan	391	57.6	288	42.4	1.773	0.183	395	58.2	284	41,8	1.513	0.219
Bulunmayan	104	52.3	95	47.7			106	53.3	93	46.7		
SOSYAL MEDYA KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER												
Sosyal medya kullanma durumu												
Bulunan	480	57.6	353	42.4	10.242	0.001	494	59.3	339	40.7	33.350	<0.001
Bulunmayan	15	33.3	30	66.7			7	15.6	38	84.4		
Kullanılan sosyal medya türü												
Facebook	139	61.5	87	38.5	1.913	0.167	139	61.5	87	38.5	0.622	0.430
İnstagram	419	61.9	258	38.1	26.962	<0.001	419	61.9	258	38.1	10.024	0.002
Twitter	150	71.8	59	28.2	26.424	<0.001	153	73.2	56	26.8	29.178	<0.001
Youtube	403	58.8	282	41.2	2.308	0.129	418	61.0	267	39.0	4.716	0.030
Messenger	74	64.3	41	35.7	3.418	0.065	80	69.6	35	30.4	8.444	0.004
Whatsapp	434	59.4	297	40.6	7.467	0.006	441	60.3	290	39.7	2.597	0.107
TikTok	102	63.7	58	36.2	4.323	0.038	104	65.0	56	35.0	5.032	0.025
Tumblr	50	78.1	14	21.9	13.275	<0.001	48	75.0	16	25.0	9.066	0.003
Snapchat	266	68.0	125	32.0	32.687	<0.001	265	67.8	126	32.2	21.911	<0.001
Diğer	37	77.1	11	22.9	8.851	0.003	35	72.9	13	27.1	5.210	0.022
Sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma												
Arkadaş olan	227	80.5	55	19.5	98.260	<0.001	205	72.7	77	27.3	41.440	<0.001
Arkadaş olmayan	268	45.0	328	55.0			296	49.7	300	50.3		
Sosyal medya hesaplarında paylaşılan kişisel bilgiler												
Yaş	170	71.7	67	28.3	31.109	<0.001	172	72.6	65	27.4	31.882	<0.001
Cinsiyet	269	69.9	116	30.1	50.751	<0.001	265	68.8	120	31.2	38.766	<0.001
Okul bilgileri	94	77.0	28	23.0	24.617	<0.001	95	77.9	27	22.1	25.037	<0.001
Adres bilgileri	13	65.0	7	35.0	0.619	0.432	17	85.0	3	15.0	6.520	0.011
Kişisel Fotoğraf	386	62.8	229	37.2	25.437	<0.001	390	63.4	225	36.6	16.455	<0.001
Kişisel video	164	72.9	61	27.1	33.534	<0.001	157	69.8	68	30.2	19.966	<0.001

Tablo 4.11. Devam.

Özellikler	Siber zorbalık				Analiz		Siber mağduriyet				Analiz	
	Siber zorba		Siber zorba değil				Siber mağdur		Siber mağdur değil			
	n	%	n	%	χ^2	p*	n	%	n	%	χ^2	p*
Sosyal medyada takip edilen konular												
Moda/güzellik	178	67.2	87	32.8	17.974	<0.001	177	66.8	88	33.2	14.669	<0.001
Diyet/yeme alışkanlıkları	61	67.0	30	33.0	4.686	0.030	62	68,1	29	31.9	5.078	0.024
Spor	210	58.3	150	41.7	0.948	0.330	233	64.7	127	35.3	14.616	<0.001
Seyahat/gezi	140	66.0	72	34.0	10.604	0.001	139	65.6	73	34.4	8.250	0.004
Sınav/akademik yaşam	170	56.9	129	43.1	0.042	0.837	179	59.9	120	40.1	1.456	0.228
Dizi/sinema/tiyatro/dans	301	62.1	184	37.9	14.233	<0.001	307	63.3	178	36.7	17.206	<0.001
Müzik/eğlence	416	61.4	261	38.6	30.902	<0.001	416	61.4	261	38.6	23.219	<0.001
Diğer	42	66.7	21	33.3	2.921	0.087	45	71.4	18	28.6	5.718	0.017
Sosyal medyada günlük geçirilen süre												
3 saat altı	268	49.4	275	50.6	43.660	<0.001	294	54.1	249	45.9	17.208	<0.001
3 saat ve üzeri	212	73.1	78	26.9			200	69.0	90	31.0		
Sosyal medya fenomenlerini takip etme												
Takip eden	323	61.5	202	38.5	8.848	0.003	331	63.0	194	37.0	8.246	0.004
Takip etmeyen	157	51.0	151	49.0			163	52.9	145	47.1		
Sosyal medya fenomenlerini örnek alma												
Örnek alan	190	66.7	95	33.3	14.510	<0.001	199	69.8	86	30.2	19.869	<0.001
Örnek almayan	290	52.9	258	47.1			295	53.8	253	46.2		
Sosyal medya fenomenlerinin örnek alınan özellikleri												
Saç tarzı	97	70.3	41	29.7	12.885	<0.001	101	73.2	37	26.8	17.380	<0.001
Giyim tarzı	128	72.3	49	27.7	22.899	<0.001	135	76.3	42	23.7	33.389	<0.001
Makyaj tarzı	66	74.2	23	25.8	12.730	<0.001	66	74.2	23	25.8	11.814	0.001
Konuşma tarzı	84	67.2	41	32.8	6.941	0.008	85	68.0	40	32.0	7.118	0.008
Davranış tarzı	96	67.1	47	32.9	8.064	0.005	99	69.2	44	30.8	10.325	0.001
Diğer	13	68.4	6	31.6	1.145	0.285	15	78.9	4	21.1	3.77	0.051
EBEVEYNİNİN SOSYAL MEDYA KULLANIM ÖZELLİKLERİ, ÇOCUĞU İLE İLGİLİ İLETİŞİM ve DENETİM DURUMU												
Sosyal medya kullanma durumu												
Kullanan	427	56.9	324	43.1	0.485	0.486	433	57.7	318	42.3	0.750	0.386
Kullanmayan	68	53.5	59	46.5			68	53.5	59	46.5		
Sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma												
Arkadaş olan	24	68.6	11	31.4	2.204	0.138	21	60.0	14	40.0	0.128	0.720
Arkadaş olmayan	471	55.9	372	44.1			480	56.9	363	43.1		
Sosyal medya kullanımının çocuğuyla olan ilişkileri etkileme durumu												
Etkiliyor	175	62.5	105	37.5	6.265	0.012	175	62.5	105	37.5	4.963	0.026
Etkilemiyor	320	53.5	278	46.5			326	54.5	272	45.5		
Çocuğuyla internet ve sosyal medya kullanımı konusunda konuşma												
Konuşan	354	56.0	278	44.0	0.123	0.726	358	56.6	274	43.4	0.159	0.690
Konuşmayan	141	57.3	105	42.7			143	58.1	103	41.9		
Çocuğunun kullandığı sosyal medya hesaplarını bilme												
Bilen	360	57.3	268	42.7	0.804	0.370	369	58.8	259	41.2	2.591	0.107
Bilmeyen	135	54.0	115	46.0			132	52.8	118	47.2		

 χ^2 : Ki-Kare Testi

İnternete internet kafe yoluyla ulaşma, kendisine ait cep telefonu bulunma, sosyal medya kullanma, Instagram, Twitter, Whatsup, TikTok, Tumblr, Snapchat ve diğer sosyal medya hesabı bulunma, sosyal medyada tanımadığı kişiler ile arkadaş

olma, adres bilgisi hariç diğer kişisel bilgilerini paylaşma, sosyal medyada moda/güzellik, diyet/beslenme, seyahat/gezi, dizi/sinema/teyatro/dans ve müzik eğlence konularını takip etme, günlük sosyal medyada geçirilen süre, sosyal medya fenomenlerini takip etme ve örnek alma ile siber zorbalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$)(Tablo 4.11).

Cep telefonu ile internete ulaşma, kendisine ait cep telefonu bulunma, sosyal medya kullanma, Instagram, Twitter, Messenger, TikTok, Tumblr, Snapchat sosyal medya hesabı kullanma, sosyal medyada tanımadığı kişiler ile arkadaş olma, sosyal medyada paylaşılan kişisel bilgilerin tümü, sınav/akademik yaşam hariç sosyal medyada takip edilen konuların tümü, sosyal medyada günlük geçirilen süre, sosyal medya fenomenlerini takip etme ve örnek alma ile siber mağduriyet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.11).

Ebeveynlerin sosyal medya kullanımının çocuğuyla olan ilişkileri etkileme durumu ile adölesanların siber zorbalık ve mağduriyet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Yine ebeveynlerin sosyal medya kullanımı, sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma, çocuğuyla internet ve sosyal medya kullanımı hakkında konuşma, çocuğunun kullandığı sosyal medya hesaplarını bilme durumlarıyla adölesanların siber zorbalık/siber mağduriyet puanları arasında ise istatistiksel anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo.4.11).

Tablo 4.12. Adölesanların sosyodemografik özellikleri ile UCLA - KF ölçeği puanlarının karşılaştırılması.

Değişken	n	Ortalama	ss	Ortanca	Test İstatistiği	p
Cinsiyet*						
Kız	604	12.5	4.7	12.0	-2.022	0.043*
Erkek	274	12.0	4.9	10.0		
Sınıf düzeyi **						
9.sınıf	359	12.3	4.7	11.0	1.517	0.678
10.sınıf	242	12.4	4.8	12.0		
11.sınıf	180	12.6	5.1	12.0		
12.sınıf	97	11.6	4.0	11.0		
Okul türü*						
Genel lise	653	12.1	4.7	11.0	2.199	0.028*
Meslek lisesi	225	12.9	4.9	12.0		

Tablo 4.12. Devam.

Değişken	n	Ortalama	ss	Ortanca	Test İstatistiği	p
Anne eğitim düzeyi**						
Okuryazar/İlkokul	266	12.9	4.8	12.5	6.791	0.034 ^A
Ortaöğretim	513	12.1	4.8	11.0		
Üniversite	216	12.1	4.6	11.0		
Baba eğitim düzeyi**						
Okuryazar/İlkokul	104	12.5	4.8	12.0	2.072	0.355
Ortaöğretim	558	12.5	4.8	11.0		
Üniversite	216	11.9	4.6	10.5		
Aile gelir durumu**						
Gelir giderden fazla	172	11.9	4.8	11.0	5.706	0.058
Gelir giderle dengeli	603	12.3	4.7	11.0		
Gelir giderden az	103	13.3	5.1	13.0		

*Mann Whitney U Testi

** Kruskal Wallis Testi

^AFark oluşturan grup: Okuryazar/ilkokul

Adölesanların cinsiyet, okul türü, anne eğitim düzeyleri ile göre UCLA-KF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0.05$). Farklılık kız, meslek lisesinde öğrenim gören adölesanlar ve okuryazar/ilkokul düzeyi eğitime sahip olan annelerden kaynaklanmaktadır. Diğer sosyodemografik özellikler ile UCLA-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 4.12).

Tablo 4.13. Adölesanların internet, sosyal medya kullanım özellikleri ve ebeveyninin sosyal medya kullanım özellikleri, çocuğu ile ilgili iletişim ve denetim özellikleri ile UCLA-KF puanlarının karşılaştırılması.

Değişken	n	Ortalama	ss	Ortanca	Test İstatistiği	p*
İNTERNET KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER						
İnternete ulaşma yolu						
Bilgisayar	436	12.0	4.6	11.0	-1.774	0.076
Cep telefonu	852	12.3	4.7	11.0	0.305	0.760
İnternet kafe	56	11.6	4.6	10.0	-0.994	0.320
Kendisine ait internet bağlantılı cep telefonu bulunma durumu						
Bulunan	745	12.3	4.7	11.0	-0.749	0.454
Bulunmayan	133	12.5	4.5	12.0		

Tablo 4.13. Devam.

Değişken	n	Ortalama	ss	Ortanca	Test istatistiği	p*
Evde sürekli internet bağlantısı bulunma durumu						
Bulunan	679	12.3	4.8	11.0	-0.763	0.445
Bulunmayan	199	12.4	4.5	12.0		
SOSYAL MEDYA KULLANIMINA AİT ÖZELLİKLER						
Sosyal medya kullanma durumu						
Kullanan	833	12.3	4.7	11.0	0.624	0.533
Kullanmayan	45	11.9	4.6	11.0		
Kullanılan sosyal medya türü						
Facebook	226	12.0	4.5	10.0	-1.203	0.229
Instagram	677	12.3	4.7	11.0	-0.199	0.843
Twitter	209	11.9	5.0	10.0	1.951	0.051
Youtube	685	12.2	4.7	11.0	-1.834	0.067
Whatsapp	731	12.3	4.7	11.0	0.239	0.811
Messenger	115	11.7	4.4	10.0	1.250	0.211
Tiktok	160	12.5	4.8	11.0	-0.638	0.523
Tumblr	64	11.8	4.9	10.0	1.046	0.295
Snapchat	391	12.2	4.7	11.0	-0.692	0.489
Diğer	48	13.8	4.9	13.0	-2.365	0.018
Sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma						
Arkadaş olan	282	12.5	4.8	11.0	-0.594	0.552
Arkadaş olmayan	596	12.2	4.7	11.0		
Sosyal medya hesaplarında paylaşılan kişisel bilgiler						
Yaş	237	12.6	4.8	12.0	-1.155	0.248
Cinsiyet	385	12.1	4.7	11.0	-0.977	0.329
Okul bilgileri	122	11.7	5.0	10.0	1.900	0.057
Adres bilgileri	20	13.1	3.9	14.0	-1.170	0.242
Kişisel Fotoğraf	615	12.3	4.8	11.0	-0.632	0.527
Kişisel video	225	12.0	4.8	10.0	1.690	0.091
Sosyal medyada takip edilen konular						
Moda/güzellik	265	12.6	4.9	11.0	-0.946	0.344
Diyet/yeme alışkanlıkları	91	13.3	5.5	12.0	-1.541	0.123
Spor	360	11.8	4.6	10.0	3.117	0.002*
Seyahat/gezi	212	12.2	4.7	11.0	0.468	0.640
Sınav/akademik yaşam	299	12.0	4.5	11.0	1.047	0.295
Dizi/sinema/tiyatro/dans	485	12.3	4.9	11.0	0.168	0.867
Müzik/eğlence	677	12.3	4.7	11.0	-0.237	0.813
Diğer	63	12.2	4.9	10.0	-0.237	0.813
Sosyal medyada geçirilen günlük süre (n=833)						
3 saat altı	543	12.3	4.8	11.0	0.328	0.743
3 saat ve üzeri	290	12.5	4.8	12.0		
Sosyal medya fenomenlerini takip etme						
Takip eden	525	12.1	4.6	11.0	-1.737	0.082
Takip etmeyen	308	12.7	4.8	12.0		
Sosyal medya fenomenlerini örnek alma						
Örnek alan	285	12.3	4.8	11.0	-0.289	0.772
Örnek almayan	548	12.3	4.7	11.0		

Tablo 4.13. Devam.

Değişken	n	Ortalama	ss	Ortanca	Test istatistiği	p*
Sosyal medya fenomenlerinin örnek alınan özellikleri						
Saç tarzı	138	12.1	5.0	10.0	0.935	0.350
Giyim tarzı	177	12.3	5.1	11.0	0.593	0.553
Makyaj tarzı	89	12.8	5.2	11.0	-0.698	0.485
Konuşma tarzı	125	13.0	5.1	12.0	-1.678	0.093
Davranış tarzı	143	12.9	5.0	12.0	-1.148	0.148
Diğer	19	11.8	4.6	11.0	0.318	0.750
EBEVEYNİNİN SOSYAL MEDYA KULLANIM ve ADÖLESANLA SOSYAL MEDYA KONUSUNU KONUŞMA DURUMU						
Sosyal medya kullanma durumu						
Kullanan	751	12.3	4.7	11.0	-0.589	0.556
Kullanmayan	127	12.2	5.0	11.0		
Sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma						
Arkadaş olan	35	12.4	4.7	12.0	-0.212	0.832
Arkadaş olmayan	843	12.3	4.7	11.0		
Sosyal medya kullanımının çocuğuyla olan ilişkileri etkileme durumu						
Etkiliyor	280	12.8	5.0	12.0	-1.762	0.078
Etkilemiyor	598	12.1	4.5	11.0		
Çocuğuyla internet ve sosyal medya kullanımı konusunda konuşma						
Konuşan	632	12.3	4.7	11.0	0.348	0.728
Konuşmayan	246	12.4	4.6	12.0		
Çocuğunun kullandığı sosyal medya hesaplarını bilme						
Bilen	628	12.3	4.7	11.0	-0.079	0.937
Bilmeyenr	250	12.3	4.7	11.0		

 χ^2 : Ki-Kare Testi

Adölesanların diğer sosyal medya hesaplarını kullanma, sosyal medyada sporla ilgili paylaşımları takip etmeleri ile UCLA-KF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0.05$). Diğer internet, sosyal medya kullanım özellikleri ve ebeveyninin sosyal medya kullanım özellikleri, çocuğu ile ilgili iletişim ve denetim özellikleri ile adölesanların UCLA-KF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.13).

Tablo 4.14. Adölesanların sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, internete ulaşma yolları, kendine ait cep telefonu bulunma ve evde sürekli internet bağlantısına sahip olmalarının SMBÖ-ÖF üzerine etkisi.

	B	SD	Beta	T	p*	Alt sınır	Üst sınır
Sabit	44.251	6.463		6.846		31.565	56.938
Sınıf düzeyi							
10.sınıf	1.289	1.929	0.024	0.668	0.504	-2.496	5.075
11.sınıf	2.529	2.142	0.043	1.181	0.238	-1.675	6.734
12.sınıf	-8.304	2.667	-0.11	-3.114	0.002	-13.538	-3.07
Okul türü	8.368	1.899	0.155	4.406	<0.001	4.64	12.095
Gelir düzeyi							
Gelir giderden fazla	5.503	2.052	0.093	2.682	0.007	1.475	9.53
Gelir giderden az	0.204	2.501	0.003	0.081	0.935	-4.705	5.113
Modelde bağımlı değişken= SMBÖ puanı				F=3.556	p<0.001	R=0.263	R²=0.069
İnternete ulaşma yolu							
Bilgisayar	0.395	1.638	0.008	0.241	0.810	-2.82	3.61
Cep telefonu	13.79	4.771	0.099	2.891	0.004	4.426	23.153
İnternet kafe	2.751	3.368	0.028	0.817	0.414	-3.86	9.361
Bilgisayar	0.395	1.638	0.008	0.241	0.810	-2.82	3.61
Modelde bağımlı değişken= SMBÖ puanı				F=3.556	p<0.001	R=0.263	R²=0.069
Kendisine ait cep telefonu bulunma	3.470	2.739	0.043	-1.267	0.205	-8.845	1.905
Evde sürekli internet bağlantısı olması	4.061	1.917	0.073	2.118	0.034*	7.824	-0.297
Modelde bağımlı değişken= SMBÖ-ÖF puanı				F=3.704	p=0.025	R=0.092	R²=0.008

*Lineer Regresyon Analizi

12. sınıfta öğrenim gören adölesanların SMBÖ-ÖF puanları 9. Sınıfta öğrenim görenlerden 8.304 puan düşüktür (p=0.002). Geliri giderden fazla olan öğrencilerin, geliri giderle dengeli olan adölesanların SMBÖ-ÖF puanları 5.503 daha fazladır (p=0.007). SMBÖ-ÖF puanları meslek ve teknik liselerde öğrenim gören adölesanlarda 8.368 (p<0.001), internete cep telefonu yoluyla erişen adölesanlarda 13.79 (p=0.004), evinde sürekli internet bağlantısına sahip olan adölesanlarda 4.061 (p=0.034) puan yükselmektedir (Tablo 4.14).

Tablo 4.15. SMBÖ-YF puanların SMBÖ-ÖF puanları, SMBÖ-ÖF puanlarının YSZE-II Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve UCLA-KF puanları üzerine etkisi.

	B	SD	Beta	T	p*	Alt sınır	Üst sınır
Ebeveyn SMBÖ-YF							
Sabit	1.418	2.341		21.964	<0.001	46.824	56.013
SMBÖ-YF	0.485	0.060	0.262	8.035	<0.001	0.367	0.604
Modelde bağımlı değişken= SMBÖ-YF puanı				F=64.569	p<0.001	R=0.20062	R²=0.069
YSZE-II Zorbalık							
Sabit	8.242	0.474		17.377	<0.001	7.312	9.173
SMBÖ-ÖF	0.074	0.006	0.359	11.394	<0.001	0.061	0.087
Modelde bağımlı değişken=YSZE II Siber Zorbalık puanı				F=129.824	p<0.001	R=0.359	R²=0.129
YSZE-II Mağduriyet							
Sabit	9.308	0.480		19.398	<0.001	8.366	10.250
SMBÖ-ÖF	0.058	0.007	0.284	8.766	<0.001	0.045	0.070
Modelde bağımlı değişken=YSZE II Siber Mağduriyet puanı				F=76.843	p<0.001	R=0.284	R²=0.081
UCLA-KF							
Sabit	10.036	0.49		20.474	<0.001	9.074	10.998
SMBÖ-ÖF	0.033	0.007	0.166	4.97	<0.001	0.02	0.046
Modelde bağımlı değişken=UCLA-KF puanı				F=24.699	p<0.001	R=0.166	R²=0.027

*Lineer Regresyon Analizi

Ebeveynlerin SMBÖ-YF puanındaki 1 puanlık artış adölesanların SMBÖ-ÖF puanlarını 0.485 puan arttırmaktadır ($p<0.001$). Adölesanların SMBÖ-ÖF formundaki bir puanlık artış YSZE-II zorbalık puanını 0.074 puan ($p<0.001$), YSZE-II mağduriyet puanını 0.058 puan ($p<0.001$), UCLA-KF puanını 0.033 puan arttırmaktadır ($p<0.001$) (Tablo 4.15).

Tablo 4.16. Adölesanların sosyal medya kullanımı ile YSZE-II Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve UCLA-KF puanları, sosyal medya kullanım özelliklerinin SMBÖ-ÖF puanları üzerine etkisi.

	B	SD	Beta	T	p*	Alt sınır	Üst sınır
SM Kullanımı							
Sabit	43.289	3.406		12.711	<0.001	36.605	49.973
SM kullanımı	27.295	3.496	0.255	7.807	<0.001	20.432	34.157
Modelde bağımlı değişken = SMBÖ-ÖF puanı				F=60,943	p<0.001	R=0,255	R²=0,065
Sabit	10.911	0.720		15.158	<0.001	9.498	12.324
SM kullanımı	2.579	0.739	0.117	3.489	0.001	1.128	4.029
Modelde bağımlı değişken= YSZE- II Siber zorbalık puanı				F=12.175	p=0.001	R=0.117	R²=0.014
Sabit	10.400	0.707		14.718	<0.001	9.013	11.787
SM kullanımı	3.045	0.725	0.140	4,198	<0.001	1.622	4.469
Modelde bağımlı değişken=YSZE- II Siber mağduriyet puanı				F=17.623	p<0.001	R=0.140	R²=0.020
Sabit	11.956	0.709		16.870	<0.001	10.565	13.346
SM kullanımı	0.407	0.728	0.019	0.559	0.576	-1.021	1.835
Modelde bağımlı değişken= UCLA-KF puanı				F=0.313	P=0.576	R=0.019	R²=0.0004
Sabit	35.560	2.946		12.069	<0.001	29.777	41.344
SM Kullanım Özellikleri							
Sabit	35.560	2.946		12.069	<0.001	29.777	41.344
Instagram	6.649	1.868	0.113	3.560	<0.001	2.983	10.316
Snapchat	4.950	1.445	0.108	3.427	<0.001	2.115	7786
Facebook	-1.060	1.553	-0.021	-0.683	0.495	-4.110	1.989
Whatsapp	0.570	2.149	0.008	0.265	0.791	-3.649	4.788
Youtube	-2.105	1.841	-0.035	-1.143	0.253	-5.719	1.509
Tanımadığı kişi ile arkadaş olma	8.710	1.512	0.180	5.762	<0.001	5.743	11.677
Cinsiyet paylaşımı	2.353	1.397	0.051	1.684	0.093	-0.390	5.095
Kişisel fotoğraf paylaşımı	4.595	1.606	0.088	2.861	0.004	1.442	7.747
Geçirilen günlük süre (3 saat altı/üstü)	12.528	1.502	0.260	8.343	<0.001	9.581	15.476
Fenomen takibi	2.968	1.629	0.063	1.822	0.069	-0.229	6.165
Fenomen örnek alma	7.783	1.644	0.161	4.733	<0.001	4.555	11.010
Modelde bağımlı değişken= SMBÖ puanı				F=33.074	p<0.001	R=0.554	R²=0.298

*Lineer Regresyon Analizi

Adölesanların sosyal medya kullanımı SMBÖ-ÖF puanını 27.295 ($p<0.001$), YSZE-II Siber zorbalık puanını 2.579 ($p<0.001$), YSZE-II Siber mağduriyet puanını 3.045 ($p<0.001$) puan arttırmakta iken UCLA-KF puanı üzerinde herhangi bir puan artışına neden olmadığı belirlenmiştir ($p=0.576$).

Adölesanların SMBÖ-ÖF puanını Instagram kullanımı 6.649, Snapchat puanını 4.950, sosyal medyada tanımadığı kişiler ile arkadaş olması 8.710, kişisel fotoğraf paylaşımı 4.595, günlük 3 saatten fazla sosyal medya kullanımı 12.528 puan yükseltmektedir ($p<0.001$). Yine adölesanların fenomen takip etmesi SMBÖ-ÖF puanları üzerinde bir artışa neden olmazken ($p=0.069$) fenomenleri örnek almaları SMBÖ-ÖF puanını 7.783 puan yükseltmektedir ($p<0.001$).

Adölesanların Facebook, Whatsapp, Youtube sosyal medya hesaplarını kullanımının, sosyal medyada cinsiyet paylaşımı yapılmasının ve sosyal medyada fenomen takibi yapmalarının SMBÖ-ÖF puanı üzerine etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$) (Tablo 4.16).

Tablo. 4.17. Ebeveynlerin sosyal medya kullanım özelliklerinin SMBÖ-YF puanı üzerine etkisi.

	B	SD	Beta	T	p*	Alt sınır	Üst sınır
SM Kullanımı							
Sabit	96.117	8.281		11.607	<0.001	79.863	112.371
SM kullanma durumu	2.915	1.947	-0.080	-1.497	0.135	-6.737	0.906
Facebook	2.933	1.015	0.114	-2.891	0.004	-4.925	-0.942
Instagram	0.907	0.937	0.036	-0.969	0.333	-2.746	0.931
Twitter	-1.493	1.588	-0.031	0.940	0.347	-1.624	4.610
Youtube	0.117	0.928	0.005	-0.126	0.900	-1.938	1.704
Whatsapp	0.287	1.650	0.009	-0.174	0.862	-3.526	2.952
Messenger	0.114	1.135	0.004	-0.100	0.920	-2.342	2.114
Tiktok	2.172	2.181	0.032	-0.996	0.319	-6.452	2.108
Snapchat	3.856	2.203	0.058	-1.750	0.080	-8.180	0.468
SM'da tanımadığı kişilerle arkadaş olma	8.864	2.074	0.136	-4.274	<0.001	-12.934	-4.793
Yaş paylaşımı	0.358	1.375	0.011	-0.260	0.795	-3.057	2.341
Cinsiyet paylaşımı	2.207	1.173	0.077	-1.881	0.060	-4.510	0.096
Meslek bilgisi paylaşımı	3.306	1.213	0.094	-2.725	0.007	-5.688	-0.925
Adres bilgisi paylaşımı	0.711	2.917	0.008	-0.244	0.808	-6.437	5.015
Kişisel fotoğraf paylaşımı	3.331	0.926	0.129	-3.598	<0.001	-5.148	-1.514
Kişisel video paylaşımı	3.369	1.700	0.066	-1.982	0.048	-6.705	-0.033
Modelde bağımlı değişken= SMBÖ-YF puanı				F=10.964	P=<0.001	R=0.422	R²=0.178

*Lineer Regresyon Analizi

SMBÖ-YF puanını ebeveynlerin sosyal medya hesaplarından Facebook kullanımı 2.933 ($p=0.004$), sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olmaları 8.864 ($p<0.001$), meslek bilgilerini paylaşmaları 3.306 ($p=0.007$), kişisel fotoğraf paylaşmaları 3.331 ($p<0.001$) puan artırmaktadır (Tablo.4.17).

Tablo 4.18. SMBÖ-ÖF, YSZE II, UCLA – KF ve SMBÖ- YF puanlarının karşılaştırılması.

		SMBÖ-ÖF	YSZE-II Siber Zorba	YSZE-II Siber Mağdur	UCLA-KF	SMBÖ-YF
SMBÖ-ÖF	R	1.000				
	P					
YSZE-II Siber Zorba	R	0.386	1.000			
	p	0.000**				
YSZE-II Siber Mağdur	r	0.315	0.639	1.000		
	p	<0.001**	<0.001**			
UCLA_KF	r	0.171	0.026	0.118	1.000	
	p	<0.001**	0.448	<0.001**		
SMBÖ-YF	r	0.267	0.146	0.128	0.071	1.000
	p	<0.001**	<0.001**	<0.001**	0.035*	

* $p<0.05$

** $p<0.001$

*** Spearman Korelasyon Analizi

Ebeveyn SMBÖ-YF puanları ile adölesanların SMBÖ-ÖF, YSZE-II Zorbalık, YSZE-II Mağduriyet ve UCLA-KF puanları arasında zayıf istatistiksel ilişki belirlenmiştir (Sırasıyla; $r:0.267$, $p<0.001$; $r:0.146$, $p<0.001$; $r:0.128$, $p<0.001$; $r:0.071$, $p:0.035$).

Adölesanların SMBÖ-ÖF puanları ile YSZE-II Zorbalık, YSZE-II Mağduriyet ve UCLA-KF puanları arasında zayıf istatistiksel ilişki saptanmıştır (Sırasıyla; $r=0.386$, $p<0.001$; $r=0.315$, $p<0.001$; $r=0.171$, $p<0.001$).

Adölesanların YSZE-II Mağduriyet puanları ile YSZE-II Zorbalık puanı arasında kuvvetli istatistiksel ilişki saptanmıştır ($r:0.639$; $p<0,001$). Yine YSZE-II Mağduriyet puanları ile UCLA-KF ve SMBÖ-YF puanları arasında zayıf istatistiksel ilişki belirlenmiştir ($r=0.118$, $p<0.001$; $r=0.128$, $p<0.001$).

Adölesanların YSZE-II Zorbalık puanı ile UCLA-KF puanları arasında istatistiksel ilişki bulunmazken ($r=0.026$; $p=0.448$), SMBÖ-YF puanları ile zayıf istatistiksel ilişki belirlenmiştir ($r=0.146$; $p<0.001$).

Adölesanların UCLA-KF puanları ile SMBÖ-YF puanları arasında zayıf istatistiksel ilişki bulunmaktadır ($r=0.071$; $p=0.035$) (Tablo 4.18).

5. TARTIŞMA

Genel liselerde öğrenim gören çoğunluğu kız, 9. Sınıf öğrencisi olan adölesanlar ve ebeveynleri ile yapılan bu çalışmada adölesanların SMBÖ-ÖF puanlarının 69.2 ± 23.6 , ebeveynlerin SMBÖ-YF ölçeğinin puanlarının 36.6 ± 12.8 olduğu belirlenmiştir (Bkz. Tablo 4.1, Tablo 4.4, Tablo 4.5). Bu araştırmada adölesanların orta, yetişkinlerin düşük düzeyde sosyal medya bağımlısı olduğu bulunmuştur. Araştırma bulguları ile benzer şekilde literatürde ergenlerin sosyal medya bağımlılığının orta (65, 66, 156, 157,158) yetişkinlerde ise düşük düzeyde (178) olduğu bildirilmektedir. Bu durumun adölesanların sosyal medya aracılığıyla gerçek dünyadan uzaklaşarak yaş dönümünün getirdiği seçim ve karar aşamasında bir kaçış yolu olarak görmeleri ve yaşı ilerlemesi ile birlikte yetişkinlikte sosyal etkileşimlerin artması ile ilgili olabileceği düşünülmüştür (156).

Benzer çalışmalarda üst sınıflarda öğrenim gören adölesanların internet ve problemli internet kullanımlarının alt sınıflarda öğrenim gören adölesanlara göre düşük olduğu bildirilmektedir (159, 160). Bu araştırmada adölesanların sınıf düzeyi ve okul türü ile SMBÖ-ÖF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0.05$). Sınıf düzeyindeki fark 12. sınıflardan kaynaklanmaktadır (Bkz. Tablo 4.6). 12.sınıfa devam eden adölesanların SMBÖ-ÖF puanı 9. Sınıfta öğrenim gören adölesanlardan 8.304 puan düşüktür (Bkz. Tablo 4.14). Bu puan düşüşünün 12.sınıfa devam eden adölesanların üniversite sınavı hazırlık döneminde olmaları nedeniyle sosyal medya kullanımlarını sınırlandırmaları ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

Öğrenim görülen okul türünün sosyal medya bağımlılığının etkilediğini bildiren (161, 162) çalışmaların yanı sıra herhangi bir etkisi olmadığını bildiren farklı sonuçlar da bulunmaktadır (156). Bu çalışmada meslek lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının diğer liselere göre daha yüksek olduğu, meslek ve teknik liselerde öğrenim gören adölesanların SMBÖ-ÖF puanlarının 8.368 puan yüksek olduğu belirlenmiştir (Bkz. Tablo 4.14).

Literatürle (163, 164,165) benzer şekilde adölesanların cinsiyetleri ile SMBÖ-ÖF puanı arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$) (Bkz. Tablo.4.6). Anne-baba eğitim düzeyi ve aile gelir durumları ile SMBÖ-ÖF puanı arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır($p>0.05$) (Bkz. Tablo.4.6).

Bu çalışmada ortaöğretim düzeyindeki anne-babaların çocuklarının SMBÖ-ÖF puanları diğer eğitim seviyesindeki ebeveynlerden daha yüksektir ancak anlamlı bir fark oluşturmamaktadır (Bkz. Tablo 4.6). Anne-baba eğitim düzeyinin adölesanların sosyal medya bağımlılığıyla ilişkisini inceleyen diğer araştırmalarda çalışma bulguları ile uyumlu olarak aile eğitim seviyesinin sosyal medya bağımlılığını etkilemediğini bildiren çalışmalar bulunmaktadır (166, 167, 168, 169). Anne baba eğitim seviyesinin yükseldikçe çocuklarla kurulan iletişimde daha bilinçli olunabileceği ve onlara ayrılan zamanın daha fazla ve verimli kullanılabileceği düşünülse de ebeveynler de yüksek oranda sosyal medya kullandıkları için aile içi iletişim zayıflayıp sosyal medya bağımlılığının arttığı söylenebilir.

Bu araştırmada aile gelir düzeyi ile SMBÖ-ÖF arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.6). Benzer şekilde Çelik (2017) öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerinin sosyal medya bağımlılıklarında farklılaşma oluşturmadığını (170); Can (2020) ise tersine aile gelir düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı fark olduğunu, farkın gelir seviyesi kötü olanlardan kaynaklandığını bildirmektedir (139).

Bu çalışmada ebeveynlerin cinsiyet, eğitim düzeyi ve çalışma durumuna göre SMBÖ-YF puanları ile anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Erkek ve çalışan ebeveynlerin SMBÖ-YF puanlarının daha yüksek, okuryazar/ilkokul düzeyi eğitime sahip ebeveynlerin SMBÖ-YF puanı daha düşüktür (Bkz. Tablo 4.7). Aksoy (2020) çalışmasında benzer şekilde erkeklerin kadınlara göre daha fazla sosyal medya bağımlısı olduğunu bulmuştur (171); Demir ve Kumcağz'ın (2019) ve Aktan'ın (2018) çalışmalarında ise sosyal medya bağımlılıklarının cinsiyete göre değişmediği belirlenmiştir (163, 172). Literatürde çalışıyor olup olmamanın sosyal medya bağımlılığını etkilemesiyle ilgili çalışmalara rastlanmamıştır.

Günümüzde internet ve bilişim teknolojilerinin hayatımızda çok büyük bir yer tutmaya başlamış ve akıllı telefonlar sayesinde internete erişme olanakları artmıştır(173). Ülkemiz için hanelerin %92'sinin evden internete erişim imkanına sahip olduğu, 16-74 yaş arası bireylerin %96'sının cep telefonu kullandığı (6,174), adölesanların da cep telefonu kullanımının %72.2, ebeveynlerde ise %81.7 olduğu (78), evde internet kullanımının çocukların internet bağımlılık düzeyini yükselttiği bildirilmiştir (175). Bu çalışmada da adölesan ve ebeveynlerin çoğunluğunun kendisine ait internet bağlantılı telefonu olduğu ve telefon aracılığıyla internete eriştikleri belirlenmiştir. Adölesanlar ebeveynlerine oranla cep telefonu ile internete daha fazla erişmekte ve ebeveynlerinden farklı olarak %77.3'ü evlerinde sürekli internet bağlantısı bulunmasına karşın internet kafe yoluyla da internete erişim sağlamaktadır (Bkz. Tablo 4.2, Tablo 4.4). Hem adölesanlar hem ebeveynler için cep telefonu ile internete erişme, kendilerine ait cep telefonu bulunma ve evlerinde sürekli internet bağlantısı olması ile sosyal medya bağımlılık puanları arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.8, Tablo 4.9). İnternete cep telefonu yoluyla erişme adölesanların SMBÖ-ÖF puanları 13.79 puan ($p=0.004$), evlerinde sürekli internet bağlantısı olması SMBÖ-ÖF puanını 4.061 puan artırmaktadır ($p=0.034$) (Bkz Tablo 4.14). İnternete sürekli internet bağlantısı olma ve cep telefonu ile erişmenin sosyal medya bağımlılığı için önemli bir risk olduğu görülmektedir. İnternete internet kafe ile erişen adölesanların bulunması ise yetişkin denetimden yoksun internet kullanımı olduğunu düşündürmüştür.

Bu araştırmada adölesanların %94.9'u, ebeveynlerin %85.5'i sosyal medya kullanmaktadır ve ebeveynlerin sosyal medya kullanım oranları çocuklarından düşüktür (Bkz. Tablo 4.2, Tablo 4.4). Ülkemizde sosyal medya kullanımının adölesanlarda %85.1-94.0, yetişkinlerde %68-91.0 arasında değiştiği bildirilmektedir (7, 78, 79, 80, 176, 177). Adölesanların ve ebeveynlerin de sosyal medya kullanımı literatürle benzerdir. Bu sonucun dünyada ve ülkemizde sosyal medya kullanımının gün geçtikçe arttığı (5) görüşünü desteklediği görülmektedir.

Bu çalışmada adölesan ve ebeveynlerin kullandıkları sosyal medya hesaplarının hemen hemen aynı olduğu, adölesanların ilk sıralarda Whatsapp, Youtube, Instagram, ebeveynlerin ise Whatsapp, Facebook, Instagram kullandıkları belirlenmiştir (Bkz. Tablo 4.2, Tablo 4.4). Uludaşdemir (2019) adölesanların en çok Facebook, Instagram; Sağar (2019) yetişkinlerin Whatsapp, Instagram sosyal medya hesaplarını

kullandıklarını bildirmiştir (7, 178). Adölesan ve yetişkinlerin kullandıkları sosyal medya hesaplarının genel olarak literatürle benzer olduğu görülmektedir. Adölesanlarda kullanılan sosyal medya türlerinin tümü ile SMBÖ-ÖF puanları arasında, ebeveynlerde ise Tumblr hariç diğer tüm sosyal medya türleriyle SMBÖ-YF puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.8, Tablo 4.9). Adölesanların SMBÖ-ÖF puanını Instagram kullanımı 6.649, Snapchat puanını 4.950 puan, ebeveynlerin SMBÖ-YF puanını ise yalnızca Facebook kullanımları 2.933 puan yükseltmektedir (Bkz. Tablo 4.16, Tablo.4.17). Sağar (2019) ise aksine kullanılan sosyal medya hesaplarının sosyal medya bağımlılığını etkilemediğini bildirmiştir (178). Görüldüğü gibi sosyal medya hesabı kullanmak türüne bakmaksızın adölesanlar için sosyal medya bağımlılığında risk oluşturmaktadır.

Sosyal medyada tanınmayan kişilerle arkadaş olma oranının adölesanlarda %65 olduğu (179) yetişkin kadınların %50'sinin sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olmaktan kaçındıkları bildirilmektedir (84). Bu çalışmada adölesanların %32.1'i ebeveynlerin yalnızca %4'ünün sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olduğu belirlenmiştir (Bkz. Tablo 4.2, Tablo 4.4). Ebeveynlerin tanımadığı kişilerle arkadaş olma oranları adölesanlardan oldukça düşüktür. Buna karşın tanımadığı kişilerle arkadaş olma ile SMBÖ-ÖF ve SMBÖ-YF puanları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ve tanımadığı kişilerle arkadaş olan adölesanların SMBÖ-ÖF puanı 8.710, ebeveynlerin SMBÖ-YF puanı 8.864 puan yükselmektedir ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.8, Tablo 4.9, Tablo 4.16, Tablo 4.17). Görüldüğü gibi adölesan ve yetişkinler için tanımadığı kişilerle arkadaş olma sosyal medya bağımlılığı için önemli bir risk faktörüdür ve adölesanların ebeveynlerine göre konu hakkında daha az farkındalıkları düşüktür.

Bu çalışmada sosyal medyada kişisel bilgilerini herkese açık profille paylaşma oranı adölesanlarda ebeveynlerine göre yüksektir (Bkz. Tablo 4.2, Tablo 4.4). Akçaboy (2019) benzer şekilde adölesanların da ebeveynlerinin de sosyal medyada en çok fotoğraf bulundurduklarını belirtmektedir (78). Sosyal medyada paylaşılan bilgiler ile adölesan SMBÖ-ÖF puanları ve ebeveyn SMBÖ-YF puanları arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.8, Tablo 4.9). Kişisel fotoğraf paylaşımı adölesanların SMBÖ-ÖF puanı 4.595, ebeveynlerin SMBÖ-YF puanını 3.331 puan yükseltmektedir. Ek olarak ebeveynlerin meslek bilgilerini paylaşmaları SMBÖ-YF puanını 3.306 puan arttırmaktadır (Bkz. Tablo 4.16, Tablo 4.17). Gerek adölesanlar

gerekse ebeveynlerin kişisel fotoğraf paylaşımı yapmalarının sosyal medya bağımlılığında rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca ebeveynlerin meslek bilgilerini paylaşanlarda bağımlılık olasılığının yükselebileceği de düşünülmüştür.

Bu araştırma bulguları ile benzer şekilde (Bkz. Tablo 4.2) Tutgun-Ünal ve Deniz (2020) adölesanların sosyal medyada en çok video/müzik, spor konularını, Dinç (2020) ise öğrencilerin film ve dizi izleme, komik içeriklere göz atma, sanatçı veya bloggerları takip etme ve gündem takip etmek için sosyal medyayı kullandıklarını bildirmiştir (180, 181). Ayrıca bu çalışmada adölesanların sınav/akademik yaşam hariç sosyal medyada diğer takip ettikleri konular ile SMBÖ-ÖF puanları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.8). Akın (2017) gençlerin sosyal medyayı iletişim, fotoğraf ve video paylaşımı amacıyla kullandıklarını bu kullanım amaçlarının sosyal medya bağımlılığı ile ilişkili olduğunu bildirmiştir (182). Sınav/akademik yaşama ait konuları takip eden adölesanların sosyal medya bağımlılığı olasılığının olmaması normal bir durum olarak değerlendirilmiştir.

Dünya genelinde insanlar günlük olarak internette 6 saat 55 dakika, sosyal medyada ise 2 saat 24 dakika geçirmektedir (5). Akyürek (2020) adölesanların %19.3'ünün sosyal medyada günlük 4-6 saat (176); Akar (2016) ergenlerin % 27'sinin 2 saat, %2'sinin ise 4 saat ve üzerinde zaman harcadığını bildirmişlerdir (183). Bu çalışmada adölesanların sosyal medyada günlük geçirdikleri süre dünya genelinden ve benzer çalışmalardan yüksektir (%34) ve SMBÖ-ÖF puanı arasında anlamlı fark vardır ($p<0.05$). Sosyal medyada 3 saat ve üzerinde zaman geçirilmesi adölesanların SMBÖ-ÖF puanını 12.528 puan yükseltmektedir (Bkz. Tablo 4.6, Tablo 4.8, Tablo 4.16). Sosyal medyada geçirilen sürenin artmasının sosyal medya bağımlılığı için önemli bir risk faktörü olduğu görülmektedir ve bu sonuç literatürle uyumludur (163, 166, 184).

Bu çalışmada adölesanların %59.8'inin sosyal medya fenomenlerini takip ettiği,%32.5'inin sosyal medya fenomenlerini örnek aldığı ve ne sık fenomenlerin giyim, davranış ve saç tarzını örnek aldıkları belirlenmiştir (Bkz. Tablo.4.2). Sosyal medya fenomenini takip etme, örnek alma ve örnek alınan özelliklerin tümü ile SMBÖ-ÖF puanı arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.8). Adölesanların fenomen takip etmesi SMBÖ-ÖF puanları üzerinde bir artışa neden olmazken, fenomenleri örnek almaları SMBÖ-ÖF puanını 7.783 puan yükseltmektedir (Bkz. Tablo 4.16). Fenomen takip etmenin adölesanlar için sosyal medya bağımlılığını

arttıran bir faktör olduğu düşünülmüştür.

Bu çalışmada ebeveynlerin %68.1'i sosyal medya kullanımlarının çocuklarıyla olan ilişkilerini etkilemediğini düşünmekte %72.0'ı çocuğuyla internet ve sosyal medya hakkında konuşmakta ve %71.5'i çocuğunun kullandığı sosyal medya hesabını bilmektedir (Bkz. Tablo 4.4). Ebeveynlerin çoğunluğu sosyal medya kullanımın çocuğuyla ilişkilerini etkilemediğini düşünmektedir ve sosyal medya kullanımının çocuğu ile ilişkilerini etkileme durumu ile SMBÖ-ÖF puanı arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.4, Tablo 4.8). Ebeveynlerin %97.5'inin çocuklarının herhangi bir sosyal medya hesabı olduğunu bildiği, aileler çocuklarının internet/sosyal medya kullanımlarını hesaplarını %56.8'i arada sırada, %22.4'ü her gün, %20.8'i paylaşım yaptıkça kontrol ettiği bildirilmektedir (7). Çocuğunun kullandığı sosyal medya hesaplarını bilme oranı bu çalışmada Uludaşdemir'in çalışmasından düşük bulunmuştur.

Adölesanlar ve ebeveynler için sosyal medya kullanıcı olmanın doğal olarak sosyal medya bağımlılığı için de önemli bir risk olduğu, sosyal medya kullanımı ile SMBÖ-ÖF ve SMBÖ-YF puanları arasında anlamlı fark bulunduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.8, Tablo 4.9). Sosyal medya kullanımı SMBÖ-ÖF puanını 27.295 arttırırken, ebeveynlerin sosyal medya kullanımı SMBÖ-YF puanlarında anlamlı bir etki oluşturmamaktadır (Bkz. Tablo 4.16, Tablo 4.17). Adölesanlarda sosyal medya kullanımı sosyal medya bağımlılığını arttıran bir faktörken yetişkinler için böyle bir durumun olmadığı görülmektedir. Buna karşın ebeveynlerin sosyal medya kullanımı adölesanların sosyal medya bağımlılığını etkilemektedir. Ebeveynlerin sosyal medya kullanımı ile adölesanların SMBÖ-ÖF puanları arasında istatistiksel ilişki bulunmakta ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.8) ve ebeveyn SMBÖ-YF puanındaki 1 puanlık artış adölesanların SMBÖ-ÖF puanlarını 0.485 puan arttırmaktadır (Bkz. Tablo 4.15). Ebeveyn SMBÖ-YF puanları ile adölesanların SMBÖ-ÖF puanları arasında zayıf istatistiksel ilişki belirlenmiştir ($r:0.267$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 4.18). Bu sonuçların Gökel'in (2020) internet, akıllı telefon ve sosyal medyayı daha fazla kullanan ebeveynlerin çocuklarını da etkilediği ve olumsuz model olmalarına da neden olduğu görüşünü desteklediği görülmektedir (83).

Bu çalışmada adölesanların YSZE-II siber mağduriyet puan ortalaması 13.3 ± 4.8 , YSZE-II siber zorbalık puan ortalamasının 13.4 ± 4.9 olduğu belirlenmiştir (Bkz. Tablo 4.5). Cinsiyet, baba eğitim düzeyi ve aile gelir durumu ile siber zorbalık davranışı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$) (Bkz. Tablo 4.10). Literatür incelendiğinde benzer şekilde Çivilidağ ve Cooper (2013), Makri-Botsari ve Karagianni (2014) ile Salı, Başak ve Akca (2015) tarafından yapılan araştırmalarda da ergenlerin siber zorbalık davranışlarının cinsiyete göre fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (185, 186, 187). Uludaşdemir (2019) erkek adölesanların kızlara göre daha fazla siber mağdur ve zorba oldukları fakat cinsiyet ile siber mağduriyet ve siber zorba olma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını yine aile gelir düzeyi ve baba eğitim düzeyinin siber zorbalık ve mağduriyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını bulmuştur (7). Dilmaç (2009), erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla sanal zorbalık davranışları gösterdiğini bulmuştur (103). Özbay (2013) çalışmasında gelir düzeyi yüksek olanların daha fazla zorbalık yaptığı, düşük olanların ise daha fazla mağduriyet yaşadığını bulmuştur (114). Erdur -Baker ve Kavşut (2007) lise öğrencisi erkeklerin kızlara oranla siber mağduriyete daha fazla uğradıklarını (188), Lindfors, Kaltiala-Heino ve Rimpela (2012) ile Akbaba ve Eroğlu (2013) ise tam aksine adölesan kızların erkeklere göre siber zorbalığa uğrama olasılıklarının daha fazla olduğunu bildirmiştir (189, 190). Bu çalışmada erkek adölesanların hem siber zorba hem de siber mağduriyet oranları kızlara göre yüksektir ve siber zorbalık ile cinsiyet arasında anlamlı fark yokken siber mağduriyet ile cinsiyet arasından anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0.05$) (Bkz. Tablo 4.10). Adölesanların anne eğitim düzeyleri ile siber zorbalık ve mağduriyet arasında ise istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmiştir ($p < 0.05$). Üniversite eğitime sahip annelerin çocuklarının siber zorbalık ve mağduriyet oranları daha yüksektir ve farklılık okuryazar/ilkokul düzeyi eğitime sahip annelerden kaynaklanmaktadır (Bkz. Tablo 4.10). Araştırma bulgularının tersi olarak Uludaşdemir (2019) çalışmasında annenin eğitim düzeyi arttıkça çocukların siber zorba ve mağdur olma oranlarının arttığını bildirmektedir (7). Annenin eğitim düzeyinin siber zorbalık ve mağduriyet için bir belirleyici olduğu görülmektedir.

Literatürde sınıf düzeyi ile siber zorbalık arasında ilişki bulunması konusunda farklı verilere rastlanmaktadır. Erdur-Baker ve Kavşut (2007) ile Özdemir ve Akar, (2011) sınıf seviyesi ile siber zorbalık arasında anlamlı bir ilişki olmadığını (188, 191)

Kowalski ve Limber (2007) ise sınıf düzeyinin siber zorbalığı etkilediğini bildirmektedir (192). Bu çalışmada da adölesanların sınıf düzeyi ile siber zorbalık arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ve bu fark 12. sınıflardan kaynaklanmaktadır ($p<0.05$). Sınıf düzeyi ile siber mağduriyet arasında ise anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0.05$) (Bkz. Tablo 4.10).

Bu çalışmada internete internet kafe aracılığıyla erişen adölesanlarda siber zorbalık ve mağduriyet oranlarının yüksek olduğu ve siber zorbalık ile anlamlı fark varken siber mağduriyet puanları arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p<0.05$, $p>0.05$). Cep telefonu ile internet erişme ile ise yalnızca siber mağduriyet arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.11). Kendisine ait internet bağlantılı cep telefonu bulunması siber mağduriyet ve zorbalık için önemli bir risk faktörüdür ve adölesanın kendisine ait internet bağlantılı cep telefonu bulunması siber zorbalık ve mağduriyet için anlamlı fark oluşturmaktadır ($p<0.05$). Bu sonuçlar Dinç (2020), Sengupta ve arkadaşları (2011) ve Sarak'ın (2012) sonuçları ile benzerdir (181, 193, 194). Bu durumun ergenlerin cep telefonu kullanımının yetişkinler tarafından kontrol edilememesinden ve denetim yoksunluğu ve bilinçsiz kullanımdan kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür.

Bu çalışmada adölesanların sosyal medya kullanma durumları ve sosyal medyada tanımadığı kişiler ile arkadaş olmaları siber zorbalık ve siber mağduriyet puanlarının her ikisinin de anlamlı bir fark oluşturmuştur ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.11). Sosyal medya kullanan adölesanların siber zorbalık ve mağduriyet oranları yüksektir. Benzer şekilde literatürde sosyal ağları kullanımı ile gençlerin siber mağduriyete maruz kalma (195), her iki durumla (7, 193, 196) karşılaşmanın anlamlı ilişkisi olduğu bildirilmektedir. Bu çalışmada sosyal medya kullanımı adölesanlar için siber zorba ve mağdur olma olasılığını yükseltmektedir. Instagram, Twitter Whatsapp, TikTok, Tumblr, Sanpchat ve diğer sosyal medya hesaplarını kullanma siber zorbalık; Instagram, Twitter, YouTube, Messenger, TikTok, Tumblr, Snapchat ve diğer sosyal medya hesapları kullanımı ile siber mağduriyet arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.11). Sosyal medya kullanımı, kullanılan sosyal medya hesaplarının önemi olmaksızın adölesanlar için siber zorba ve mağdur olma olasılığını yükseltmektedir.

Bu araştırmada sosyal medyada geçirilen süre hem siber zorbalık hem siber mağduriyet puanlarında anlamlı şekilde farklılık oluşturmaktadır ve günde 3 saat ve üzerinde sosyal medya kullanan adölesanların siber zorbalık ve mağduriyet oranları yüksektir ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.11). Benzer şekilde Ünver ve Koç (2017) ile Yüksel ve Yılmaz (2016), internet kullanım süresi arttıkça, siber zorbalık, problemlili internet kullanımı ve riskli internet davranışlarının arttığını (197, 198); Pekşen-Süslü ve Oktay (2018) ise günde 3 saatten fazla internet kullanan öğrencilerin siber zorbalık ve siber mağduriyet puanlarının daha yüksek olduğuna erişerek internet kullanım süresiyle siber zorbalık/mağduriyet arasında anlamlı ilişki olduğunu belirtmiştir (199). Literatürde benzer çalışmalar da (9, 99, 110, 114, 191, 200) bu ilişkiyi desteklemektedir.

Adölesanların sosyal medyada paylaştıkları adres bilgisi hariç kişisel bilgileri ile siber zorbalık, tüm kişisel bilgiler ile siber mağduriyet arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca fenomen takip etme, örnek alma ve örnek alınan tüm davranışları ile siber zorbalık ve siber mağduriyet puanları arasında anlamlı fark belirlenmiştir. Adölesanların sosyal medyada paylaştığı tüm bilgiler ve sınav akademik yaşam haricinde takip ettiği konularla siber mağduriyet puanları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.11). Sengupta ve Chaudhuri'nin (2011) yaptığı çalışma sonuçları bulguları desteklemekte, adölesanların kendilerine ait fotoğraf paylaşımı, okul veya telefon numarası ve anlık ileti kimliği hakkında bilgi verilmesinin siber zorbalığa maruz kalmayla sonuçlanabileceği görülmektedir (193).

Bu araştırmada ebeveynlerin sosyal medya kullanımı, sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma, çocuğuyla internet ve sosyal medya kullanımı hakkında konuşma, çocuğunun kullandığı sosyal medya hesaplarını bilme durumlarıyla adölesanların siber zorbalık/siber mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$) (Bkz. Tablo 4.11). Ebeveyn SMBÖ-YF puanları ile YSZE-II Zorbalık, YSZE-II Mağduriyet puanları arasında zayıf istatistiksel ilişki belirlenmiştir ($r:0.146$, $p<0.001$; $r:0.128$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 4.18). Ebeveynlerin sosyal medya bağımlısı olmasının adölesanların sosyal medya bağımlısı olma olasılığını az da olsa etkilediği söylenebilir.

Araştırmada adölesanların sosyal medya kullanımının siber zorbalık ve mağduriyet için bir risk oluşturduğu belirlenmiştir. Adölesanların sosyal medya kullanımı siber zorbalık puanını 2.579, Siber mağduriyet puanını 3.045 puan arttırmaktadır (Bkz. Tablo 4.16). Ayrıca adölesanların SMBÖ-ÖF formundaki bir puanlık artışın YSZE-II zorbalık puanını 0.074, YSZE-II mağduriyet puanını 0.058 puan yükselttiği belirlenmiştir (Bkz. Tablo 4.15). Adölesanların SMBÖ-ÖF puanları ile YSZE-II zorbalık ve mağduriyet puanları arasında zayıf istatistiksel ilişki (Sırasıyla; $r=0.386$, $p<0.001$; $r=0.315$; $p<0.001$), YSZE-II mağduriyet puanları ile YSZE-II zorbalık puanı arasında kuvvetli istatistiksel ilişki saptanmıştır ($r=0.639$; $p<0.001$) (Bkz. Tablo 4.18). Siber zorbalık ve mağduriyet ile sosyal medya bağımlılığı arasında zayıf ilişki olsa da aralarında bir etkileşim olduğu görülmektedir. Siber zorbalık ile mağduriyet arasında kuvvetli ilişki olması adölesanların aynı zamanda hem siber zorba ve hem de mağdur olabileceklerini göstermektedir.

Bu çalışmada adölesanların UCLA ölçeği puan ortalaması 12.3 ± 4.8 'dir (Bkz. Tablo 4.2.1). Günlük hayatlarında kendilerini doğru ifade edecek ortam bulunmayan adölesanların sosyal ağlarda sosyalleşme eğiliminde oldukları (138) ve kız adölesanların erkeklere oranla yalnızlık hissettikleri ancak cinsiyetin UCLA yalnızlık ölçeği puanını anlamlı olarak etkilemediği bildirilmektedir (201) Shaw ve Gant (2004) ise internet kullanımının yalnızlığı önemli ölçüde azalttığını belirlemiştir (202). Bu araştırmada ise kızların yalnızlık puanlarının daha yüksek olduğu ve cinsiyetin UCLA-KF puanı üzerinde anlamlı etkisi olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Bkz. Tablo 4.12). Ayrıca okul türü, anne eğitim düzeyi ile UCLA-KF puanı arasında anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0.05$). Meslek lisesinde öğrenim gören, annesi okuryazar/ilkokul düzeyi eğitime sahip olan adölesanların UCLA-KF puanları daha yüksektir (Tablo 4.12).

Tohumcu ve arkadaşları (2019) akıllı telefon bağımlılığı ile yalnızlık arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğunu bildirmektedir (203). Bu çalışmada cep telefonu ile internete erişen adölesanların yalnızlık puanları daha yüksek olmasına karşın cep telefonu ile internete erişme ile UCLA-KF puanları arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Adölesanların diğ er sosyal medya hesaplarını kullanma durumları dışında diğ er tüm internet ve sosyal medya kullanımları, ebeveynlerin sosyal medya kullanım ve  ocuğuyula olan iletişim özellikleri ile adölesanların UCLA-KF puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$) (Bkz. Tablo.4.13).

Sosyal medya kullanımı ile yalnızlık düzeyi arasında pozitif ilişki olduğu bildirilmektedir (204). Türkel ve Dilmaç (2019) benzer şekilde adölesanların sosyal medyada diğ er kişilerle iletişime geçmeleriyle yalnızlık düzeylerinde anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemiştir (205). Anlı (2018) ise internet bağımlılığının; sosyal, duygusal ve aile ilişkilerinde yalnızlık ile pozitif yönlü olarak ilişkili olduğu tespit etmiştir (206). Bu çalışmada ise sosyal medya kullanımının yalnızlık üzerinde anlamlı bir artış göstermediği belirlenmiştir (Bkz. Tablo 4.16). Adölesanların SMBÖ- F formundaki bir puanlık artış UCLA-KF puanını 0.033 puan arttırmaktadır ($p<0.001$) (Bkz. Tablo 4.15). Adölesan SMBÖ- F puanları ile UCLA-KF puanları arasında zayıf istatistiksel ilişki belirlenmiştir ($r=0.171$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 4.18). Adölesanların sosyal medya bağımlılığının yalnızlık durumlarına düşük düzeyde de olsa etkisi olduğu görülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma için;

- Adölesanların %97'si internete cep telefonu ile erişmekte, %84.9'unun kendisine ait cep telefonu bulunmakta, %94.9'u sosyal medya kullanmakta ve en sık Whatsapp, YouTube ve Instagram sosyal medya hesaplarını kullanmakta ve %34.8'i günde 3 saat ve üzerinde sosyal medya kullanmaktadır (Tablo 4.2).
- Adölesanların %32.1'i sosyal medya üzerinden tanımadığı insanlarla arkadaş olmakta, %73.8'i kişisel fotoğrafını, sosyal medyada en sık müzik/eğlence konularını, %59.8'i sosyal medya fenomenlerini takip etmekte ve %32.5'i sosyal medya fenomenlerini örnek almaktadır (Tablo 4.2).
- Ebeveynlerin %72.9'u internete cep telefonuyla erişmekte, %90.3'ünün kendine ait cep telefonu bulunmakta, %85.5'i sosyal medya kullanmakta ve en çok Whatsapp, Facebook, Instagram ve YouTube sosyal medya hesaplarını kullanmaktadır (Tablo 4.4).
- Ebeveynlerin %4.0'ı sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olmakta, sosyal medya hesaplarında en çok kişisel fotoğraf paylaşmakta, %72.0'ı çocuğuyla internet ve sosyal medya kullanımı ile ilgili konuşmaktadır (Tablo 4.4).
- Adölesanların SMBÖ-ÖF puanlarının ortalaması 69.2 ± 23.6 , YSZE-II siber mağduriyet puan ortalaması 13.3 ± 4.8 , YSZE-II siber zorbalık puan ortalaması 13.4 ± 4.9 , UCLA ölçeği puan ortalaması 12.3 ± 4.8 ve ebeveynlerin SMBÖ-YF ölçeğinin puan ortalaması 36.6 ± 12.8 'dir (Tablo 4.5).

- Adölesanların sınıf düzeyi, okul türü, cep telefonu ile internet erişme, kendilerine ait cep telefonu bulunması, evlerinde sürekli internet bağlantısı bulunması, sosyal medya kullanma ve kullanılan sosyal medya türlerinin tamamı, sosyal medyada tanımadığı kişiler ile arkadaş olma, sosyal medyada günlük geçirilen süre, ebeveyninin sosyal medya kullanması ile SMBÖ-ÖF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0.05$) (Tablo.4.6, Tablo.4.8).
- SMBÖ-ÖF puanlarını internete cep telefonu yoluyla erişme 13.79 puan, evde sürekli internet bağlantısı bulunması 4.061 puan, sosyal medya kullanımı 27.295, Instagram kullanımı 6.649 puan, sosyal medyada tanımadığı kişiler ile arkadaş olma 8.710, kişisel fotoğraf paylaşımı 4.595 puan, günlük 3 saatten fazla sosyal medya kullanımı 12.528 puan artırmaktadır (Tablo 4.14, Tablo 4.16).
- Ebeveynlerin cinsiyeti, eğitim düzeyi, çalışma durumları, sosyal medya kullanımı, cep telefonu ile internete erişme, evde sürekli internet bağlantısı bulunması, kendisine ait internet bağlantılı cep telefonu olması, sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma ile SMBÖ-YF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.7, Tablo 4.9).
- SMBÖ-YF puanlarını sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma 8.864 puan, Facebook kullanımı 2.933 puan, kişisel foto paylaşımı yapma 3.331 puan artırmaktadır (Tablo 4.17).
- Adölesanların sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi ile internete internet kafe yoluyla erişme, kendisine ait cep telefonu bulunma, sosyal medya kullanma, sosyal medyada tanımadığı kişiler ile arkadaş olma, günlük sosyal medyada geçirilen süre, sosyal medya fenomenlerini takip etme ve örnek alma ile siber zorbalık ve siber mağduriyet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$) (Tablo 4.10, Tablo 4.11).
- Ebeveynlerin sosyal medya kullanımı, sosyal medyada tanımadığı kişilerle arkadaş olma, çocuğuyla internet ve sosyal medya kullanımı hakkında konuşma, çocuğunun kullandığı sosyal medya hesaplarını bilme

durumlarıyla adölesanların siber zorbalık/siber mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.11).

- Adölesanların cinsiyet, okul türü, anne eğitim düzeyleri ile göre UCLA-KF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmakta ($p<0.05$) iken internet ve sosyal medya kullanım özellikleri ve ebeveyninin sosyal medya kullanım özellikleri ile UCLA-KF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.12, Tablo 4.13).
- Ebeveyn SMBÖ-YF puanları ile adölesanların SMBÖ-ÖF ve adölesanların SMBÖ-ÖF puanları ile YSZE-II Zorbalık, YSZE-II Mağduriyet ve UCLA-KF puanları arasında zayıf istatistiksel ilişki saptanmıştır (Tablo 4.18).
- Ebeveynlerin SMBÖ-YF puanındaki 1 puanlık artış adölesanların SMBÖ-ÖF puanlarını 0.485 puan, adölesanların SMBÖ-ÖF formundaki bir puanlık artış YSZE-II zorbalık puanını 0.074 puan, YSZE-II mağduriyet puanını 0.058 puan, UCLA-KF puanını 0.033 puan arttırmaktadır (Tablo 4.18, Tablo 4.16).

Bu sonuçlar doğrultusunda,

- Adölesanlar ve ebeveynlerinin internet ve sosyal medya platformlarında yaşayabilecekleri olası riskler ve sosyal medya kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi için çalışmalar yapılması,
- Okul ve ailelerle işbirliği halinde sosyal medya bağımlılığını azaltacak önleyici rehberlik programlarının düzenlenmesi,
- Adölesanların sosyal yönlerinin güçlendirilmesi ve sorun yaşayanlara psikolojik destek sağlanması,
- Aile içi iletişimi güçlendirerek adölesanların ailesiyle sosyal medyadan daha fazla vakit geçirmesini sağlayacak faaliyetlerin yapılması,
- Anne-babaların rol model olmak adına kendi sosyal medya kullanımlarıyla ilgili bilinçlendirilmeleri,

- Ailelerin çocuklarının sosyal medya bağımlılığı, siber zorba/mağduriyet durumlarının farkına varabilmesi, kabul etmesi için rehberlik çalışmaları yapılması

önerilebilir.

7. KAYNAKLAR

1. İnce P. Lise Öğrencilerinin Sanal Davranışları ile Psikolojik Durumları Arasındaki İlişki, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, 2014.
2. Satıl E. Yeni Medya ve Sosyalleşme, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Ana Bilim Dalı İletişim Bilimler Ana Dalı, Yüksek lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, 2011.
3. İli K. Sosyal Medya Ortam ve Araçlarının Öğrenci Davranışlarına Etkisi (Gazi Çiftliği Anadolu Lisesi Örneği), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2013.
4. Tutgun Ünal A. Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2015.
5. We Are Social 2021 Raporu. <https://wearesocial.com/blog/2021/07/digital-2021-i-dati-di-luglio/.03.11.2021>.
6. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2018.
7. Uludasdemir D, Kucuk S. Cyber bullying experiences of adolescents and parental awareness: Turkish example. *Journal of Pediatric Nursing*, 2019. 84-90.
8. Yaşa H, Pınarbaşı TE. Sosyal medyada bir siber zorbalık örneği: Mina Başaran, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 2018. 69: 501-512.
9. Bayhan V. Z kuşağı lise gençlerinde sosyal medya bağımlılığı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet deneyimleri, *İlahiyat Akademi*, 2020. 12: 117-144.
10. Arslan A, Kırık AM, Karaman M, Çetinkaya A. Lise ve üniversite öğrencilerinde dijital bağımlılık, *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2015. 8(8): 34-58.

11. Whittaker E, Kowalski RM. Cyberbullying via social media, *Journal of School Violence*, 2015. 14: 11–29.
12. Akca EB, Sayımer İ, Salı JB, Başak BE. Okulda siber zorbalığın nedenleri, türleri ve medya okuryazarlığı eğitiminin önleyici çalışmalarındaki yeri. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi (EJOIR)*, 2014. 2:17-30.
13. Ho SS, Lwin M, Lee E. Till Logout do us part? Comparison of factors predicting excessive social network sites use and addiction between singaporean adolescents and adults, *Computers in Human Behavior*, 2017. 75:632-642.
14. Kaess M, Durkee T, Brunner R, Carli V, Parzer P, Wasserman C, Sarchiapone M, Hoven C, Apter A, Balazs J, Balint M, Bobes J, Cohen R, Cosman D, Cotter P, Fischer G, Floderus B, Iosue M, Haring C, Kahn JP, Musa GJ, Nemes B, Postuvan V, Resch F, Saiz PA, Sisask M, Snir A, Varnik A, Ziberna J, Wasserman D. Pathological Internet use among European adolescents: Psychopathology and self-destructive behaviours, *European Child & Adolescent Psychiatry*, 2014. 23: 1093-1102.
15. Woods HC, Scott H. Sleepy teens: Social media use in adolescence is associated with poor sleep quality, anxiety, depression and low self-esteem, *Journal of Adolescence*, 2016. 51: 41-49.
16. Andreassen CS, Pallesen S. Social network site addiction-An overview. *Current Pharmaceutical Design*, 2014. 20(25): 4053-4061
17. Öner K, Arslantaş H. Internet addiction in high school students, affecting factors and relationship between internet addiction and depression risk. *Jurnal Medical Brasovean*, 2018. 1:38-49.
18. Anderson CA, Bushman BJ. Effects of violent video games on aggressive behaviour, aggressive cognition, aggressive affect, physiological arousal, and prosocial behaviour: A meta-analysis of the scientific literature. *Psychosocial Science*, 2001. 12: 353-359.
19. Günay O, Öztürk A, Arslantaş EE. Öğrencilerinde internet bağımlılığı ve depresyon düzeyleri, *Neurological Sciences*, 2018. 31: 79-88.
20. Arif Ö, Altun E. Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme nedenleri, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2011. 1(21): 45-72.

21. Topcu-Uzer Ç, Tanrikulu İ. Siber zorbalığı önleme ve müdahale programları: ulusal bir alanyazın taraması, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2017. 30(1): 1-17.
22. Hinduja S, Patchin JW. Bullying, cyberbullying, and suicide. *Archives of Suicide Research*, 2010.14: 206-221. <http://doi.org/10.1080/13811118.2010.494133>.
23. Chadwick A. The Hybrid Media System: Politics and Power, *Oxford University Press*, New York, 2014.
24. Morales M. Cyberbullying. *Journal of Consumer Health on the Internet*. 2011. 5(4):406-419.
25. Price M, Dalglish J. Cyberbullying: Experiences, impacts and coping strategies as described by Australian young people, *Youth Studies Australia*, 2010. 29(2):51-59.
26. Hinduja S, Patchin JW. Emotional and psychological consequences, *Cyberbullying Summary*, 2009. http://cyberbullying.org/cyberbullying_emotional_consequences.pdf.
27. Yıldırım İ. Sosyal Medya, Dijital bağımlılık ve siber zorbalık ekseninde değişen aile ilişkileri üzerine bir değerlendirme, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021. 9(5): 1237-1258.
28. Takahira M, Ando R, Sakamoto A. Effect of internet use on depression, loneliness, aggression and preference for internet communication: a panel study with 10-to 12-year-old children in Japan, *International Journal of Web Based Communities*, 2008. 4(3): 302-318.
29. Şafak B, Kahraman S. Sosyal medya kullanımının yalnızlık ve narsistik kişilik özelliği belirtileri ile ilgili ilişkinin incelenmesi, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 2019. 6(2):54-69.
30. Yalçın G. Sosyal Medyanın Yoğun Kullanımın İleri Ergenlikte Yalnızlık ve Depresyona Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, 2015.
31. Uysal G, Balcı S, Erdemir F. Ergenlerde internet bağımlılığı ve pediatri hemşiresinin danışmanlık rolü, *Türkiye Klinikleri Pediatric Nursing - Special Topics*, 2018. 4(1):43-51.

32. Kaplan AM, Haenlein M. Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media, *Business Horizons*, 2010. 53(1):59-68. doi:10.1016/j.bushor.2009.09.003.
33. Boyd DM, Ellison NB. Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer -Mediated Communication*, 2007. 13(1), 210-230.
34. Kayabalı K. İnternet ve sosyal medya evreninde sağlık, *İyi Klinik Uygulamalar Dergisi*, 2011. 25: 14–20.
35. Bülbül Oğuz B. Sosyal medya dilinin görüntüsel gösterge boyutu ve bunun dile etkisi, *Turkish Studies*, 2012. 7(4): 1157-1166.
36. Hazar M. Sosyal medya bağımlılığı: Bir alan çalışması, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2011. 35(3): 311-319.
37. Sriwilai K, Charoensukmongkol P. Face it, don't Facebook it: Impacts of social media addiction on mindfulness, coping strategies and the consequence on emotional exhaustion, *Stress and Health*, 2016. 32(4): 427-434. doi:10.1002/smi.2637.
38. Valenzuela S, Park N, Kee KF. Is there social capital in a social networksite?: Facebook use and college students' life satisfaction, trust, and participation, *Journal of Computer- Mediated Communication*, 2009. 14:875-901. doi:10.1111/j.1083-6101.2009.01474.x.
39. Kutup N. İnternet ve Sanat, Yeni Medya ve net. art. Akademik Bilişim'10- XII. *Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 2010. 9-20.
40. Eminoglu K. Sosyal Medyanın Özel Hastanelerin Rekabet Gücünü Arttırmadaki Önemi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi.İzmir: Beykent Üniversitesi, 2016.
41. Pugh S. Investigating the relationship between: smartphone addiction, social anxiety, self-esteem, age and gender, *Dublin Business School*, 2017. <http://hdl.handle.net/10788/3329>.
42. Hawi NS, Samaha M. The relations among social media addiction, self-esteem, and life satisfaction in university students, *Social Science Computer Review*, 2017. 35(5): 576- 586.

43. Kwo M, Kim DJ, Cho H, Yang S. The smartphone addiction scale: Development and validation of a short version for adolescents, *PloS One*, 2013. 8(12): e83558. doi: 10.1371/journal.pone.0083558.
44. Johansson A, Gotestam G. Internet addiction characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth 12–18 years, *Scandinavian Journal of Psychology*, 2004. 45(3):223–229.
45. Van Den Eijnden RJ, Lemmens JS, Valkenburg PM. The social media disorder scale, *Computers in Human Behavior*, 2016. 61: 478-487. doi: 10.1016/j.chb.2016.03.038.
46. Jaradat MI, Atyeh AJ. Do personality traits play a role in social media addiction? Key considerations for successful optimized model to avoid social networking sites addiction: a developing country perspective, *International Journal of Computer Science and Network Security*, 2017. 17(8):120.
47. Montag C, Bey K, Sha P, Li M, Chen YF, Li WY, Reuter M. Is it meaningful to distinguish between generalized and specific Internet addiction? Evidence from a cross- cultural study from Germany, Sweden, Taiwan and China, *Asia-Pacific Psychiatry*, 2015. 7(1): 20-26.
48. Çiftçi H. Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2018. 7(4): 417-434
49. Kirik AM, Arslan A, Cetinkaya A, Gul M. A quantitative research on the level of social media addiction among young people in Turkey, *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 2015. 3(3): 108-122. doi:10.14486/IntJSCS444
50. Amichai-Hamburger Y, Ben-Artzi E. Loneliness and Internet use, *Computers in Human Behavior*, 2003. 19(1): 71-80.
51. Kırık AM. *Gelişen Web Teknolojileri ve Sosyal Medya Bağımlılığı*. Sosyalleşen birey sosyal medya araştırmaları I. içinde, Konya: Çizgi Kitabevi, 2013: 77-110.
52. Ellison Nicole B, Steinfeld Charles W, Lampe C. The benefits of Facebook “friends”: social capital and college student’s use of online social network sites journal of computer, *Mediated Communication*, 2007. 12(4):1143-1168.

53. Stepanikova I, Nie NH, He X. Time on the Internet at home, loneliness, and lifesatisfaction: Evidence from panel time-diary data, *Computers in Human Behaviour*, 2010. 26(3): 239-338.
54. Longstreet P, Brooks S. Life satisfaction: A key to managing internet & social media addiction, *Technology in Society*, 2017. 50: 73-77.
55. Kuss DJ, Griffiths MD. Online social networking and addiction. *int, International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2011. (8): 3528-3552.
56. Priyadarshana GLS, Yatigammana MRKN, Sarathchandra KSH. Factors determining the addiction of Sri Lankan software engineers towards social networks with special reference to Facebook, *Entrepreneurship and Innovation Management Journal*, 2017. 5(1):29-41.
57. Griffiths MD. Facebook addiction: concerns, criticism, and recommendations a response to Andreassen and colleagues, *Psychological Reports*, 2012. 110(2): 518-520.
58. Bayraktar F. *İnternet ve Ergen Gelişimi, İnternet Bağımlılığı Sorunlar ve Çözümler*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2013.
59. Yen JY, Ko CH, Yen CF, Wu HY, Yang MJ. The comorbid psychiatric symptoms of internet addiction: Attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility, *Journal of Adolescent Health*, 2007. 41(1): 93-98.
60. Şimşek H. Sosyal Beceriler Grup Rehberliği Programının Sosyal Kaygı Düzeyine Etkisi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2011.
61. Düvenci A. (2012). Ağ Neslinin İnternet Kullanımı Üzerindeki Sosyal Medya Etkisinin Sosyal Sapma Yaklaşımı ile İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2012.
62. Taş İ. Ergenlerde internet bağımlılığı ve psikolojik belirtilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2018. 6(1): 31-41.

63. Lin X, Li S, Qu, C. Social network sites influence recovery from social exclusion: Individual differences in social anxiety, *Computers in Human Behavior*, 2017. 75: 538-546.
64. Raj M, Bhattacharjee S, Mukherjee A. Usage of online social networking sites among school students of Siliguri, West Bengal, India. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 2018. 40(5): 452-457.
65. İlğaz M. Sosyal medya bağımlılığı: lise ve üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Turkish Journal of Marketing*, 2018. 3(3):238-257.
66. Güney M, Taştepe T. Ergenlerde sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığı, *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2020. 9(2): 183-190.
67. Bozoğlu B, Demirel V, Sahin I. Loneliness, self-esteem, and life satisfaction as predictors of Internet addiction: a cross-sectional study among Turkish university students, *Scandinavian Journal of Psychology*, 2013. 54(4): 313-319.
68. Seymenoğlu FT. Ergenlerde Öfke İfadesi ve İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2019.
69. Rosenkranz T, Müller KW, Dreier M, Beutel ME, Wölfling K. Addictive potential of internet applications and differential correlates of problematic use in internet gamers versus generalized internet users in a representative sample of adolescents, *European Addiction Research*, 2017. 23(3): 148- 156.
70. Young K. Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences, *The American Behavioral Scientist*, 2004. 48(1): 402-415
71. Turkle S. *Alone, Together*, Basic Books, A Member of The Perseus Books Group, New York, 2011.
72. Padilla-Walker LM, Coyne SM, Fraser A. Getting a high-speed family connection: Associations between family media use and family connection, *Family Relations*, 2012. 61(3).
73. Johnson S. Maternal devices, social media and the self-management of pregnancy, mothering and child health, *Societies*, 2014. 4(2): 330-350.

74. Günüç S. Sharenting Eyleminin psikolojik açıdan değerlendirilmesi: Türk ve İngiliz annelerin karşılaştırılması, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2020. 12: 281-297.
75. Akbulut M, Çelik C. Sosyal Medya Kullanımı ve Sosyal Statü İlişkisi, *International Conference on Empirical Economics and Social Sciences (ICEESS'18)*, 2018. 22-31.
76. Ümmet D. Farklı Yaş Gruplarındaki Bireylerde Sosyal Medya Bağımlılığı: Çeşitli Değişkenlere Göre Bir İncelenme. *21. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, 24-27 Ekim 2019.
77. Livingstone S. Byrne J. *Parenting in the Digital Age, The Challenges of Parental Responsibility in Comparative Perspective in Giovanna Mascheroni, Cristina Ponte & Ana Jorge (eds.) Digital Parenting, The Challenges for Families in the Digital Age*, Göteborg: Nordicom, 2018: 19-30.
78. Akçaboy M. Adölesanlar ile Ailelerin Yeni Medya Kullanımı ve Çevrim içi güvenlik farkındalığı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2019.
79. Karaca H. Ortaokul Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Mağduriyetle, İnternet Bağımlılığı, Aile İşlevleri ve Ebeveynlerin İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi. Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi, 2019.
80. Ulusoy A, Bostancı M. Çocuklarda sosyal medya kullanımı ve ebeveyn rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 2014. 28(28): 559-572.
81. Dursun C. Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada teşhiri: çocuk hakları bağlamında bir değerlendirme, *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2019. 4(8): 2.
82. Erişir RM, Erişir D. Yeni medya ve çocuk: Instagram özelinde “sharenting” (“paylaş ana babalık”) örneği, *Yeni Medya E-Dergi*, 2018. 4(5): 50-64
83. Gökel, Ö. Teknoloji Bağımlılığının Çeşitli Yaş Gruplarındaki Çocuklara Etkileri Hakkındaki Ebeveyn Görüşleri. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2020. 2(1): 41-47 doi:10.35365/ctjpp.20.2.6
84. Güleç V. Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 2018. 2(2):105-120.

85. Filiz O, Erol O, Dönmez Fİ, Kurt AA. Böte bölümü öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanım amaçları ile internet bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 2014. 3(2): 17-28.
86. Şeker VT. Sosyal Medya Bağımlılığı ile Depresyon ve Anksiyete Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi, 2018.
87. Kaya A. Genç Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri ile Beden Algısı ve Yaşam Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji, Yüksek lisans tezi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, 2019.
88. Cao F, Su L. Internet addiction among Chinese adolescents: Prevalence and psychological features, *Child: Care, Health and Development*, 2007. 33(3): 275–281.
89. Olweus D. Bullying at school, Malden, MA: Blackwell Publishing, 1993.
90. Slonje R, Smith PK. Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 2008. 49 (2): 147-154.
91. Smith PK, Mahdavi J, Carvalho M, Fisher S, Russell S, Tippett N. Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2008. 49(4): 376-385.
92. Tokunaga R. Following you home from school: A Critical review and synthesis of research, *Computers in Human Behavior*, 2010. 26: 277-287
93. Langos C. Cyberbullying: The challenge to define, *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 2012. 15(6):285-289.
94. Nocentini A, Calmaestra J, Schultze-Krumbholz A, Scheithauer H, Ortega R, Menesini E. Cyberbullying: Labels, behaviours and definition in three European Countries, *Australian Journal of Guidance & Counseling*, 2010. 20(2): 129-142.
95. Faucher C, Jackson M, Cassidy W. Cyberbullying among university students: Gendered experiences, impacts, and perspectives. *Education Research International*, 2014.

96. Menesini E, Nocentini A, Calussi P. The measurement of cyberbullying: Dimensional structure and relative item severity and discrimination, *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 2011. 14 (5): 267-274
97. Varjas K, Talley J, Meyers J, Parris L, Cutts H. High school students' perceptions of motivations for cyberbullying: an exploratory study, *Western Journal of Emergency Medicine*, 2010. 11(3). <https://www.researchgate.net/publication/46821282>.
98. Naruskov K, Luik P, Nocentini A, Menesini E. Estonian students' perception and definition of cyberbullying, *Trames*, 2012. 4: 323-343. Retrieved from <http://www.kirj.ee/public/trames/index.html>
99. Sticca F, Ruggieri S, Alsaker F, Perren S. Longitudinal risk factors for cyberbullying in adolescence, *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 2013. 23(1): 52-67. doi: 10.1002/casp.2136
100. Compton L, Campbell MA, Mergler A. Teacher, parent and student perceptions of the motives of cyberbullies, *Social Psychology of Education*, 2014. 17: 383-400. doi:10.1007/s11218-014-9254-x.
101. Ang RP, Goh DH. Cyberbullying among adolescents: The role of affective and cognitive empathy and gender, *Child Psychiatry & Human Development*, 2010. 41: 387-397. doi:10.1007/s10578-010-0176-3.
102. Brewer G, Kerslake J. Cyberbullying, self-esteem, empathy, and loneliness, *Computers in Human Behavior*, 2015. 48: 255-260.
103. Dilmaç B. Sanal zorbalığı yordayan psikolojik ihtiyaçlar: Lisans öğrencileri için bir ön çalışma, *Educational Sciences: Theory & Practice*, 2009. 9(3): 1291-1325.
104. Lonigro A, Schneider BH, Laghi F, Baiocco R, Pallini S, Brunner T. Is cyberbullying related to trait or state anger? *Child Psychiatry & Human Development*, 2015. 46: 445- 454. doi:10.1007/s10578-014-0484-0
105. Gibb ZG, Devereux PG. Bunu kim yapar ki? Üniversitede siber zorbalığın yordayıcıları ve kişilik bağintıları, *İnsan Davranışında Bilgisayarlar*, 2014. 38: 8-1.

106. Arıçak O, Kınay H, Tanrıkulu T. Siber zorbalık ölçeğinin ilk psikometrik bulguları, *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2012. 6(11): 1-6.
107. Aktan E, Çakmak V. Halkla ilişkiler öğrencilerinin sosyal medyadaki siber zorbalık duyarlılıklarını ölçmeye ilişkin bir araştırma, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2015. 3(2): 160-174.
108. Mason KL. Cyberbullying: A preliminary assessment for school personnel. *Psychology in the Schools*, 2008. 45(4): 323-348.
109. Kestel M, Akbıyık C. Siber zorbalığın öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal durumları üzerindeki etkisinin incelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2016. 12(3).
110. Ybarra ML, Mitchell KJ. Online aggressor/targets, aggressors and targets: A comparison of associated youth characteristics, *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 2004. 45:1308-1316.
111. Pellegrini AD. A longitudinal study of bullying, dominance, and victimization during the transition from primary to secondary school, *British Journal of Developmental Psychology*, 2002. 20(2):259-280.
112. Hamm MP, Newton AS, Chisholm A, Shulhan J, Milne A, Sundar P, Hartling L. Siber zorbalığın çocuklar ve gençler üzerindeki yaygınlığı ve etkisi: Sosyal medya çalışmalarının kapsamlı bir incelemesi, *JAMA Pediatri*, 2015. 169(8): 770-777.
113. Siber Zorba Olma #farkınavar. Türkiye Bilişim Vakfı. <http://tbv.org.tr/siber-zorba-olma-farkinavar> Erişim Tarihi: 23.03.2021.
114. Özbay A. Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Aleksitimi ve Öfke İfade Etme Biçimleri Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. İstanbul: Fatih Üniversitesi, 2013.
115. Hosseinmardi H, Mattson SA, Rafiq IH, Richard LQ, Mishra S. Prediction of cyberbullying incidents on the Instagram social network, *arXiv preprint arXiv:1508.06257*, 2015.
116. Kowalski R, Giumetti GW, Schroeder N, Lattanner MR. Bullying in the digital age: A meta-analysis of cyberbullying research among youth, *Psychological Bulletin*, 2014. 140(4): 1073-1137.

117. Ybarra ML, Mitchell KJ. Prevalence and Frequency of İnternet Harassment Instigation. *Journal of Adolescent Health*, 2007.41(2):189–195.
118. Campbell MA. Cyber bullying: An old problem in a new guise? *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 2005.15(1):68-76.
119. Johnson LD, Harolson A, Batts S, Brown E, Collins C, Buren-Travis A, Spencer M. Cyberbullying on social media among college students, *Ideas and Research You Can Use: VISTAS*, 2016: 1-8.
120. Ipsos, Cyberbullying a global advisor survey, 2018. <https://www.ipsos.com/en/global-views-cyberbullying>.
121. Yavuz O. Ergenlik döneminde internet bağımlılığının okul başarısı üzerinde etkileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 2018.8(15): 1056-1080.
122. Ceyhan AA. Ergenlerin problemli internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2011. 18(2).
123. Aslan A, Doğan B. Çevrimiçi şiddet: Bir siber zorbalık alanı olarak “potinss” örneği, *Marmara İletişim Dergisi*, 2017. 27: 95-119.
124. Jones Warren H, Hebb L. The experience of loneliness: Objective and subjective factors, *The International Scope Rewiew*, 2003. 5(9): 41-68.
125. Geçtan E. *Psikanaliz ve Sonrası*, 12. Baskı, Metis Yayıncılık, İstanbul, 2012.
126. Beller J, Wagner A. Loneliness, social isolation, their synergisticinteraction, and mortality, *Health Psychology*, 2018. 37(9): 808.
127. Maes M, Nelemans SA, Danneel S, Fernández-Castilla B, Van denNoortgate W, Goossens L, Vanhalst J. Loneliness andsocial anxiety across childhood andadolescence: Multi level metaanalyses of cross-sectional and longitudinal associations, *Develop Mental Psychology*, 2019. 55(7): 1548-1565.<https://doi.org/10.1037/dev0000719.supp>.
128. Erözkan A. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2004. 4(2): 155-175.

129. Körler Y. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Yalnızlık Düzeyleri ve yalnızlık ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkiler, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2011.
130. Koçak E. Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, 2008.
131. Doğan U, Çolak TS. Self-concealment, social network sites usage, social appearance anxiety, loneliness of high school students: A Model Testing, *Journal of Education and Training Studies*, 2016. 4(6): 176-183
132. Elevli S. Ergenlerde İntihar Olasılığının Yordayıcıları: Yalnızlık, Öfke, İfade Biçimleri, Suçluluk ve Utanç Duyguları, Yüksek lisans tezi. Muğla: Muğla Üniversitesi, 2012.
133. Yaşar R. Yalnızlık, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007. 17(1): 237-260.
134. Alter A. *Karşı Konulamaz*. Paloma Yayınevi. İstanbul, 2018.
135. Eroğlu Y. Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyeti Yordayan Risk Etmenlerini Belirlemeye Yönelik Bütüncül Bir Model Önerisi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, 2014
136. Burger J. *Kişilik*. İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2006.
137. Pittman M, Reich B. Social media and loneliness: Why an Instagram picture may be worth more than a thousand Twitter words, *Computers in Human Behavior*, 2016. 62: 155-167. doi: 10.1016/j.chb.2016.03.084.
138. Batıgün AD, Hasta D. İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2010. 11(3): 213-219.
139. Can SY. Adölesanlarda Sosyal Medya Kullanımının Depresyon ve Yalnızlığa Etkisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, 2020.
140. Krasnova H, Wenninger H, Widjaja T, Buxmann P. Facebook'ta Kıskançlık: Kullanıcıların yaşam memnuniyetine yönelik gizli bir tehdit. *İçinde:*

Wirtschafts informatik üzerine 11. Uluslararası Konferans Bildirileri, WI, 2013.

141. Berguno G, Leroux P, McAinsh K, Shaikh S. Children's experience of loneliness at school and its relation to bullying and the quality of teacher interventions, *Qualitative Report*, 2004. 9(3): 483–499
142. Jobe-Shields L, Cohen R, Parr GR. Patterns of change in children's loneliness: trajectories from third through fifth grades, *Merrill-Palmer Quarterly*, 2011. 57(1): 25- 47.
143. Brighi A, Guarini A, Melotti G, Galli S, Genta ML. Predictors of victimisation across direct bullying, indirect bullying and cyberbullying, *Emotional and Behavioural Difficulties*, 2012. 17: 375-388. doi:10.1080/13632752.2012.704684.
144. Avşar F, Alkaya S. Akran zorbalığının önlenmesinde okul sağlığı hemşiresinin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2018. 5(1):78-84.
145. Özparlak A, Karakaya D. Ergenlerde internet bağımlılığı ile ilişkili ailesel faktörler ve hemşirelik bakımı, *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri*, 2020. 12(2).
146. Davenport Shaun W, Bergman Shawn M, Bergman Jacqueline Z, Fearington Matthew E. *Twitter versus Facebook: Exploring the role of narcissism in the motives and usage of different social media platforms*, 2014.
147. Özbey H, Başdaş Ö. Ergenlerde zorbalık ve hemşirelik yaklaşımı, *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2020. 7(1): 46-50.
148. Meral B, Çağlar S. Siber zorbalık: Çocuklarda zorbalığın yeni dönemi ve hemşirelik yaklaşımları, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2021. 14(3): 261-267.
149. <http://kirikkale.meb.gov.tr/> Erişim Tarihi:04.09.2019.
150. Cohen J. Statistical power analysis for the behavioral sciences, *Second Edition*, Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1988.
151. Soper DS. A-priori Sample Size Calculator for Multiple Regression [Software]. Available from, 2019. <http://www.danielsoper.com/statcalc>.

152. Şahin C. Social media addiction scale -student form: There liability and validity study, *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2018. 17(1): 169-182.
153. Şahin C, Yağcı M. Sosyal medya bağımlılığı ölçeği- yetişkin formu: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 2017. 18(1): 523-53.
154. Topçu Ç, Erdur-Baker Ö. RCBI-II: The second revision of the revised cyber bullying inventory, *Measurement And Evaluation In Counseling And Development*, 2018. 51(1): 32-41
155. Yıldız M, Duy B. Adaptation of the Short-form of the UCLA Loneliness Scale (ULS-8) to Turkish for the Adolescents: Düşünen Adam, *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 2014. 27:194-203.
156. Gürültü E. Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları ve Akademik Erteleme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Dalı, Yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2016.
157. Ba'nyai F, Zsila A, Kira'ly O, Maraz A, Elekes Z, Griffith MD, Andreassen CS, Demetrovics Z. Problematic social media use: results from a large-scale nationally representative adolescent sample, *PLoS ONE*, 2017. 12(1): 1-13. doi:10.1371/journal.pone.0169839.
158. Deniz L, Gülüyor E. Lise eğitimin sosyal medyaları, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2018. 26(2): 355-367
159. Yılmaz G, Şar A, Civan S. Ergenlerde mobil telefon bağımlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2015. 2: 20-37.
160. Türkoğlu S. Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımları ile Siber Zorbalık Eğitiminin İncelenmesi, Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2013.
161. Aksak M. Farklı Lise Türlerine Devam Eden Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Gaziosmanpaşa İlçesi Örneği), Yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017.

162. ap E. Lise ğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki, Yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 2017.
163. Aktan E. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 2018. 5(4): 405-421.
164. Yılmazsoy B, Kahraman M. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile sosyal medyayı eğitsel amaçlı kullanımları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Facebook örneği, *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 2017. 6(1): 9-20
165. Canoğulları Ö, Güçray SS. İnternet bağımlılık düzeyleri farklı ergenlerin cinsiyetlerine göre psikolojik ihtiyaçları, sosyal kaygıları ve anne baba tutum algılarının incelenmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,2017. 26(1): 42-57.
166. Durdu A. Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları ve Akademik Erteleme Davranışlarının İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek lisans tezi. Mersin: Toros Üniversitesi, 2019.
167. Argın FS. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek lisans tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, 2013.
168. Akbulut AB, Yılmazel G. Ergen Yaş Grubunda İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Belirlenmesi. *15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi*, 2012:716.
169. Zorbaz, O. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımının Sosyal Kaygı ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2013.
170. elik, M. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin incelenmesi: Kùltür Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma.1. *Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı*, 2017.
171. Aksoy ÖN. Sosyal medya kullanım alışkanlıkları Balıkesir örneği, *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2019. 2(1): 9-24.

172. Demir Y, Kumcağız H. Üniversite öğrencilerinin sosyal medyanın farklı seçimler göz önünde bulundurulması, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2019. 9(52): 23-42.
173. AdıgüzelA, ErözkanA, Doğan Ü. Ergenler için takıntılı mesajlaşma ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Çevrimiçi Teknoloji Bağımlılığı ve Siber Zorbalık Dergisi*, 2016. 3(2):1-13.
174. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2021.
175. Doğan A. İnternet Bağımlılığı Yaygınlığı, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013.
176. Akyürek Mİ. Lise öğrencilerinin sosyal medya kullanımı ve sosyal medyaya ilişkin tutumları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020. 13(1): 58-92.
177. Otrar M, Argın S. Öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının kullanım alışkanlıkları bağlamında incelenmesi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2014. 3(3): 1-13.
178. Sağar ME. Yetişkin bireylerde sosyal medya bağımlılığının irdelenmesi, *Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi*, 2019. 2(1): 29-42.
179. Kuşay Y. Sosyal Medya Ortamı Olarak Facebook'un Çekiciliğine Ergenlerde Bağımlılık Düzeyi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2013.
180. Tutgun-Ünal A Deniz L. Sosyal medya kuşaklarının sosyal medya kullanım seviyeleri ve tercihleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 2020. 15(22):1289-1319.
181. Dinç ES. Sosyal medya ortamlarında siber zorbalık: Lise öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerinin incelenmesi, *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 2020. 4(1): 24-39.
182. Akın M. A research on the impacts of the young people's Internet addiction levels and their social media preferences, *International Review of Management and Marketing*, 2017. 7(2):256-262.

183. Akar F. Ergenlerin internet ve sosyal medya kullanım özellikleri ile internet kullanım amaçlarının çeşitli değişkenlerce incelenmesi (Yozgat İli Örneği). *Bozok Üniversitesi Uluslararası Bozok Sempozyumu*, 5-6 Mayıs 2016, Yozgat, Türkiye.
184. Çömlekçi MF, Başol O. Gençlerin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2019. 17 (4):173-188.
185. Çivilidağ A, Cooper HT. Ergenlerde siber zorba ve öfkenin incelenmesi üzerine bir araştırma: Niğde ili örneği, *International Journal of Social Science*, 2013. 6(1): 497-511.
186. Makri-Botsari E, KaragianniG. Cyberbullying in Greek adolescents: The role of parents, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2014. 116: 3241-3253.
187. Salı JB, Başak BE, Akca EB. Cyberbullying among middle school students in Turkey, *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2015. 5(2): 109-130.
188. Erdur-Baker Ö, Kavşut F, Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık, *Eurasian Journal of Educational Research*, 2007. 27: 31-42.
189. Lindfors PL, Kaltiala-Heino R, Rimpelä AH. Cyberbullying among Finnish adolescents—a population-based study, *BMC Public Health*, 2012. 12(1): 1-5.
190. Akbaba S, Eroğlu Y. İlköğretim öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin yordayıcıları, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013, 26(1):105-122.
191. Özdemir M, Akar F. Lise öğrencilerinin siber-zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2011. 4(4): 605-626.
192. Kowalski MR, Limber PS. Electronic bullying among middle school students, *Journal of Adolescent Health*, 2007. 41: 22-30.
193. Sengupta A, Chaudhuri A. Are social networking sites a source of online harassment for teens? Evidence from survey data, *Children and Youth Service Review*, 2011. 33:284-290.

194. Sarak Ö. Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi, 2012.
195. Cao B, Lin WY. How do victims react to cyberbullying on social networking sites? The influence of previous cyberbullying victimization experiences. *Computers in Human Behavior*, 2015. 52: 458-465.
196. Taştekin E, Bayhan P. Ergenler arasındaki siber zorbalığın ve mağduriyetin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 2018. 5(2): 21-45.
197. Ünver H, Zihni KOÇ. Siber zorbalık ile problemlı internet kullanımı ve riskli internet davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017. 15(2): 117-140.
198. Yüksel M, Yılmaz E. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *İlköğretim Çevrimiçi*, 2016. 15(3).
199. Süslü DP, Oktay A. Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyetle ilişkili bazı değişkenlerin incelenmesi, *Elementary Education Online*, 2018. 17(4).
200. Burnukara, P. İlk ve Orta Ergenlikte Geleneksel ve Sanal Akran Zorbalığına İlişkin Betimsel Bir İnceleme, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2009.
201. Eskin M. Ergenlikte Yalnızlık, Başetme Yöntemleri ve Yalnızlığın İntihar Davranışı ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 2001. 4:5-11.
202. Shaw LH, Gant LM. In defense of the Internet: The relationship between Internet communication and depression, loneliness, self-esteem, and perceived social support, *European Journal of Marketing*, 2004. 54(7).
203. Tohumcu MU, Karlı TA, Bahadır E, Kalender B. Akıllı telefon bağımlılığı ve internet bağımlılığı ile benlik saygısı ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Trakya University Journal of Social Science*, 2019. 21(2).
204. Türkel Z. Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı, Yalnızlık ve Yaşam Doyumu Arasındaki Yordayıcı İlişkiler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek lisans tezi. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi, 2018.

205. Türkel Z, Dilmaç B. Ergenlerde sosyal medya kullanımı, yalnızlık ve yaşam doyumu arasındaki yordayıcı ilişkiler, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2019. 1(1):57-70
206. Anlı G. İnternet Bağımlılığı: Sosyal ve Duygusal Yalnızlık, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2018. 3(2): 389-397.
<https://doi.org/10.21733/ibad.414862>.

8. EKLER

EK1. Adölesan Formu

ADÖLESANLARIN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞININ EBEVEYNLERİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞINDAN ETKİLENME, SİBER ZORBALIK VE YALNIZLIKLARINI ETKİLEME DURUMUNUN İNCELENMESİ - ADÖLESAN FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Seher ARI tarafından “Adölesanların Sosyal Medya Bağımlılığının Ebeveynlerin Sosyal Medya Bağımlılığından Etkilenme, Siber Zorbalık ve Yalnızlıklarını Etkileme Durumunun İncelenmesi” amacıyla yapılmaktadır. Araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Verdiğiniz bilgiler sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Araştırmacı: Seher ARI

A.SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	
1.Doğum tarihiniz	
2.Cinsiyetiniz	☒ Kız ☐ Erkek
3.Sınıf düzeyiniz	☐ 9.sınıf ☐ 10.sınıf ☐ 11.sınıf ☐ 12.sınıf
4.Okul türünüz ?	☐ Genel Lise (Anadolu, Fen, Güzel sanatlar, İmam hatip) ☐ Mesleki ve Teknik Lise
5.Anne eğitim düzeyi	☐ Okuryazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Lisans ☐ Yüksek lisans-Doktora
6.Baba eğitim düzeyi	☐ Okuryazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Lisans ☐ Yüksek lisans-Doktora
7-Aile gelir durumunuz	☐ Gelir giderden fazla ☐ Gelir giderle dengeli ☐ Gelir giderden az
8-İnternete ulaşma yollarınız nelerdir?(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)	☐ Bilgisayar ☐ Cep telefonu ☐ İnternet kafe
9. Kendinize ait internet bağlantılı cep telefonunuz var mı?	☒ Evet ☐ Hayır
10. Evinizde sürekli bir internet bağlantınız var mı?	☒ Evet ☐ Hayır
B.SOSYAL MEDYA KULLANIMI	
1.Sosyal medya kullanıyor musunuz?	☒ Evet ☐ Hayır
2. Cevabınız EVET ise kullandığınız sosyal medya hesapları nelerdir?(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)	☒ Facebook ☐ Snapchat ☒ Instagram ☐ Messenger ☒ Whatsapp ☐ Tiktok ☒ Youtube ☐ Tumblr ☒ Twitter ☐ Diğer(.....)(Lütfen yazınız.)

EK1. Devam.

3. Sosyal medyada tanımadığınız kişiler ile arkadaş olur musunuz?	☐ Evet ☐ Hayır
4. Sosyal medya hesaplarınızda bunlardan hangilerini paylaşırsınız?	☐ Cinsiyet ☐ Yaş ☐ Kişisel Fotoğraf ☐ Kişisel video ☐ Okul bilgileri ☐ Adres bilgileri ☐ Diğer.....(lütfen yazınız.)
5. Sosyal medyada günde ortalama kaç dk geçiriyorsunuz?	
6.Sosyal medyada takip ettiğiniz konular nelerdir?	☐ Moda/güzellik ☐ Diyet/yeme alışkanlıkları ☐ Spor ☐ Seyahat/gezi ☐ Sınav/akademik yaşam ☐ Dizi/sinema/tiyatro/dans vb ☐ Müzik/eğlence ☐ Diğer.....(Lütfen yazınız)
7.Sosyal medya fenomenlerini takip ediyor musunuz?	☐ Evet ☐ Hayır
8. Cevabınız EVET ise sosyal medya fenomenlerini örnek aldığınız herhangi bir yönü var mıdır?	☐ Evet ☐ Hayır
9. Cevabınız EVET ise sosyal medya fenomenlerinin hangi özelliklerini örnek alırsınız?	☐ Saç ☐ Giyim ☐ Makyaj ☐ Konuşma ☐ Davranış ☐ Diğer (Lütfen yazınız)

EK 2. Ebeveyn Formu

ADÖLESLANLARIN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞININ EBEVEYNLERİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞINDAN ETKİLENME, SİBER ZORBALIK VE YALNIZLIKLARINI ETKİLEME DURUMUNUN İNCELENMESİ - EBEVEYN FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Seher ARI tarafından “Adölesanların Sosyal Medya Bağımlılığının Ebeveynlerin Sosyal Medya Bağımlılığından Etkilenme, Siber Zorbalık ve Yalnızlıklarını Etkileme Durumunu” incelemek amacıyla yapılmaktadır. Araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Verdiğiniz bilgiler sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Araştırmacı Seher ARI

A.SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	
1.Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek
2.Eğitim durumunuz	☐ Okur yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Lisans ☐ Yüksek lisans-Doktora
3.Mesleğiniz	
4-Evde sürekli internet bağlantınız var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
5-Kendinize ait internet bağlantılı cep telefonunuz var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
6-İnternete ulaşma yollarınız nelerdir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)	☐ Bilgisayar ☐ Cep telefonu
7. Çocuğunuzla internet ve sosyal medya kullanımı konusunda konuşur musunuz?	☐ Evet ☐ Hayır
8. Çocuğunuzun varsa sosyal medya hesaplarını biliyor musunuz?	☐ Evet ☐ Hayır
B.SOSYAL MEDYA KULLANIMI	
1.Sosyal medya kullanıyor musunuz?	☐ Evet ☐ Hayır
2. Cevabınız “evet” ise hangi sosyal medya hesaplarını kullanıyorsunuz?(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)	☐ Facebook ☐ Snapchat ☐ İnstagram ☐ Messenger ☐ Whatsapp ☐ Tiktok ☐ Youtube ☐ Tumblr ☐ Twitter ☐ Diğer(.....)(Lütfen yazınız.)
3.Cevabınız ‘evet’ ise sosyal medya kullanımınızın çocuğunuzla olan iletişiminizi etkilediğini düşünüyor musunuz?	☐ Evet (☐ olumlu / ☐ olumsuz) ☐ Hayır
4. Sosyal medyada tanımadığınız kişiler ile arkadaş olur musunuz?	☐ Evet ☐ Hayır
5. Sosyal medya hesaplarınızda bunlardan hangilerini paylaşırsınız? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)	☐ Cinsiyet ☐ Kişisel Video ☐ Yaş ☐ Medeni hal ☐ Kişisel Fotoğraf ☐ Mesleki bilgi ☐ Adres bilgileri

EK 3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF)

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF)

AÇIKLAMA: Aşağıda internette sosyal medya kullanımıyla ilgili çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden, her ifadeyi dikkatlice okumanız ve kendiniz için en doğru olan ifadenin üzerine (X) işaretini koymanız istenmektedir. Lütfen boş madde bırakmayınız ve her durum için bir işaretleme yapınız.		• Bana hiç uygun değil • Bana uygun değil • Kararsızım • Bana uygun • Bana çok uygun				
1	Sosyal medyaya girmek için sabırsızlanırım.	①	②	③	④	⑤
2	Sosyal medyaya girebilmek için her yerde internet bağlantısı ararım.	①	②	③	④	⑤
3	Sabah uyandığımda ilk işim sosyal medyaya girmek olur.	①	②	③	④	⑤
4	Sosyal medyayı gerçek dünyadan bir kaçış olarak görüyorum.	①	②	③	④	⑤
5	Sosyal medyasız bir yaşam bana anlamsız gelir.	①	②	③	④	⑤
6	Çevremde birileri varken bile, sosyal medyada olmayı tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
7	Sosyal medyadaki arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlıklara tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
8	Sosyal medyada bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.	①	②	③	④	⑤
9	Sosyal medyada görünmek istediğim gibi oluyorum.	①	②	③	④	⑤
10	İnsanlarla iletişimi genellikle sosyal medya aracılığı ile kurmayı tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
11	Ailem karşı çıksa dahi sosyal medyayı kullanmaktan bir türlü vazgeçemiyorum.	①	②	③	④	⑤
12	Yalnız kaldığımda sosyal medyada zaman geçirmek isterim.	①	②	③	④	⑤
13	Sosyal medyada sanal iletişim kurmayı dışarı çıkmaya tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
14	Sosyal medya etkinlikleri, günlük yaşamımı ele geçiriyor.	①	②	③	④	⑤
15	Sosyal medyada çok zaman geçirdiğimden ödevlerimi aksatırım.	①	②	③	④	⑤
16	Sosyal medyada geçirdiğim zamanı azaltmak zorunda kalırsam üzülürüm.	①	②	③	④	⑤
17	Sosyal medyada olmadığım zaman mutsuz olurum.	①	②	③	④	⑤
18	Sosyal medyada olmak beni heyecanlandırır.	①	②	③	④	⑤
19	Sosyal medyayı sık sık kullanmamdan dolayı ailem ile sorunlar yaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
20	Sosyal medyanın gizemli dünyası, beni her zaman tutsak eder.	①	②	③	④	⑤
21	Sosyal medyada iken aç ve susuz kaldığımın farkına bile varmam.	①	②	③	④	⑤
22	Sosyal medya yüzünden verimliliğimin azaldığını fark ediyorum.	①	②	③	④	⑤
23	Sosyal medya kullanımım yüzünden bedensel sorunlar yaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
24	Sosyal medyayı anlık gelişmelerden haberdar olmak için yolda yürürken bile kullanırım.	①	②	③	④	⑤
25	Sosyal medyayı kullanmayı olup bitenlerden haberdar olmak için seviyorum.	①	②	③	④	⑤
26	Sosyal medya gruplarının paylaşımlarından haberdar olmak için sosyal medyada gezinirim.	①	②	③	④	⑤
27	Özel bazı duyuruları (doğum günü vb.) görebilmek için sosyal medyada daha çok zaman geçiriyorum.	①	②	③	④	⑤
28	Derslerimle ilgili çalışmalardan (ödev, etkinlikler vb.) haberdar olmak beni her zaman sosyal medyada kalmaya zorluyor.	①	②	③	④	⑤
29	Yakın çevremın paylaşımlarından hemen haberdar olmak için sosyal medyada sürekli aktif olurum.	①	②	③	④	⑤

EK 4. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF)

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF)

AÇIKLAMA: Aşağıda internette sosyal medya kullanımıyla ilgili çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden, her ifadeyi dikkatlice okumanız ve kendiniz için en doğru olan ifadenin üzerine X işaretini koymanız istenmektedir. Lütfen boş madde bırakmayınız ve her durum için bir işaretleme yapınız.

①Bana Hiç Uygun Değil ②Bana Uygun Değil ③ Kararsızım ④Bana Uygun ⑤Bana Çok Uygun

1	Sosyal medyayı gerçek dünyadan bir kaçış olarak görüyorum.	①	②	③	④	⑤
2	Sosyal medyada planladığımdan daha uzun süre kalırım.	①	②	③	④	⑤
3	Kendimi mutsuz hissettiğim zamanlarda sosyal medyada olmak beni rahatlatır.	①	②	③	④	⑤
4	Sosyal medyada çok zaman geçirdiğimden işlerimi aksatıyorum.	①	②	③	④	⑤
5	Sosyal medyaya gerekmedikçe girmem.	①	②	③	④	⑤
6	Sosyal medya yüzünden verimliliğimin azaldığını fark ediyorum.	①	②	③	④	⑤
7	Sosyal medyada çok zaman geçirdiğim için çevremdekiler beni eleştirirler.	①	②	③	④	⑤
8	Sosyal medyayı kullanırken biri beni rahatsız ettiğinde sinirleniyorum.	①	②	③	④	⑤
9	Sosyal medyada iken kendimi özgür hissediyorum.	①	②	③	④	⑤
10	Sabah uyandığımda ilk işim sosyal medyaya girmek olur.	①	②	③	④	⑤
11	Sosyal medya kullanmayı sevmiyorum.	①	②	③	④	⑤
12	Güncel olaylardan haberdar olmak için sosyal medyadan ayrılamıyorum.	①	②	③	④	⑤
13	Çevremde birileri varken bile, sosyal medyada olmayı tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
14	Özel bazı duyuruları görebilmek ya da paylaşabilmek için sosyal medyada daha çok zaman geçiriyorum.	①	②	③	④	⑤
15	Sosyal medyadan dolayı aile üyelerini ihmal ettiğim olur.	①	②	③	④	⑤
16	İnsani amaçlı sosyal projelerde yer almak için sosyal medyayı kullanmaktan kendimi alamıyorum.	①	②	③	④	⑤
17	Sosyal medyada bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.	①	②	③	④	⑤
18	Sosyal medyadaki arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlıklara tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
19	Sosyal medya gruplarıyla iletişim halinde olabilmem için sosyal medyayı daha uzun süre kullanırım.	①	②	③	④	⑤
20	Çeşitli sosyal duyarlılıklar konusunda çabuk haberdar olma isteği beni daha çok sosyal medyada olmaya itiyor.	①	②	③	④	⑤

EK 5. Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri – II

Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri – II								
Aşağıda internet kullanırken kişilerin karşılaşabilecekleri bazı durumlar verilmiştir. Her bir durumun son 6 ay içerisinde ne sıklıkla başınıza geldiğini Bana Yapıldı bölümünde, bu davranışları ne sıklıkla yaptığınızı ise Ben Yaptım bölümündeki size uygun rakamı yuvarlık içine alarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi her iki bölüm için de cevaplamayı unutmayınız.								
İNTERNET aracılığıyla	Hiç	Bir kez	2-3 kez	Üçten çok	Hiç	Bir kez	2-3 kez	Üçten çok
1. birine ait hesap şifresini ele geçirmek	1	2	3	4	1	2	3	4
2. başkasının hesabını izinsiz kullanarak onu küçük düşürecek paylaşımlar yapmak	1	2	3	4	1	2	3	4
3. birini tehdit etmek	1	2	3	4	1	2	3	4
4. birine hakaret etmek	1	2	3	4	1	2	3	4
5. utandırıcı veya kırıcı mesajlar göndermek	1	2	3	4	1	2	3	4
6. sahibinin görülmesinden rahatsızlık duyacağı bir fotoğrafı veya videoyu başkalarıyla paylaşmak	1	2	3	4	1	2	3	4
7. bir sırrı sahibinin izni olmadan başkalarıyla paylaşmak	1	2	3	4	1	2	3	4
8. dedikodu yaymak	1	2	3	4	1	2	3	4
9. bir başkası adına profil açıp oymuş gibi davranmak	1	2	3	4	1	2	3	4
10. küçük düşürücü internet sitesi/sayfası oluşturmak	1	2	3	4	1	2	3	4

EK 6. UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (UCLA KF)

UCLA YALNIZLIK ÖLÇEĞİ KISA FORMU (UCLA KF)

Aşağıdaki ölçekte kendinize ilişkin bir dizi ifade bulunmaktadır. Bu ifadelerde yer alan durumu ne sıklıkta hissettiğinizi ve yaşadığınızı gösteren cevaplardan hangisi size daha çok uyuyorsa o durumun altında yer alan parantezin içine bir çarpı (X) işareti koyunuz. Lütfen her soru için tek bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

		Hiç	Nadiren	Bazen	Her zaman
1	Arkadaşım yok.	(1)	(2)	(3)	(4)
2	Başvurabileceğim hiç kimse yok.	(1)	(2)	(3)	(4)
3	Kendimi grubun dışına itilmiş hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
4	Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
5	İstediğim zaman arkadaş bulabilirim.*	(1)	(2)	(3)	(4)
6	Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.	(1)	(2)	(3)	(4)
7	Çevremde insanlar var ama benimle değil.	(1)	(2)	(3)	(4)

EK 12. Bilgilendirilmiş Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Yüksek Lisans Öğrencisi Seher ARI tarafından yürütülen “Adölesanların sosyal medya bağımlılığının ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığından etkilenme, siber zorbalık ve yalnızlıklarını etkileme durumlarının incelenmesi.” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkında sahipsiniz. Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen formlardaki soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- Araştırmanın Amacı: Adölesanların sosyal medya bağımlılık durumlarının ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığından etkilenme ve adölesanların siber zorbalık ve yalnızlıklarını etkileme durumlarını incelemektir.
- Araştırmanın İçeriği: Araştırmada adölesanların sosyal medya bağımlılığının ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığından etkilenme durumlarına, sosyal medya bağımlılığı, siber zorbalık, yalnızlık etkileşimine yer verilecektir.
- Araştırmanın Nedeni: Tez çalışması
- Araştırmanın Öngörülen Süresi: 01/08/2019-01/08/2020
- Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 859
- Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Kırıkkale il merkezinde yer alan 24 lise

2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

(Varsa) Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin:

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Seher ARI

İmzası